

ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน
ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDIT QUALITY AND DEBT
RATIOS ON THE FIRM PERFORMANCE AND EARNING
MANAGEMENT ON STOCK EXCHANGE OF THAILAND : SET 50

กุลธิดา ศรีเผือก

KULTIDA SRIPUAK

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

บัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDIT QUALITY AND DEBT
RATIOS ON THE FIRM PERFORMANCE AND EARNING
MANAGEMENT ON STOCK EXCHANGE OF THAILAND : SET 50

KULTIDA SRIPUAK

INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ACCOUNTANCY SCHOOL OF ACCOUNTANCY
SRIPATUM UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2022

ชื่อหัวข้อการค้นคว้าอิสระ

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDIT QUALITY AND DEBT RATIOS ON THE FIRM PERFORMANCE AND EARNING MANAGEMENT ON STOCK EXCHANGE OF THAILAND : SET 50

นักศึกษา

กุลธิดา ศรีเผือก รหัสประจำตัว 65500878

หลักสูตร

บัญชีมหาบัณฑิต

คณะ

บัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरพงษ์ จันทร์งาม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

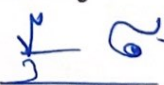

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สาระพัด)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरพงษ์ จันทร์งาม)

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม อนุมัติให้นับการค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต

คณบดีคณะบัญชี

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์)

วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566

การค้นคว้าอิสระเรื่อง	ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50
นักศึกษา	กุลธิดา ศรีเผือก
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरพงษ์ จันทรงาม
หลักสูตร	บัญชีมหาบัณฑิต
คณะ	บัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET 50 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างปี 2562-2564 รวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 150 ข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งสถิติเชิงอนุมานแบ่งเป็น การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 พบว่าคุณภาพการสอบบัญชี ด้าน ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานด้าน อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนคุณภาพการสอบบัญชีด้านระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ อัตราส่วนหนี้สินด้านอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตรา

ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และ 2) ผลความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 พบว่า คุณภาพการสอบบัญชี ด้าน ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่ที่คุณภาพการสอบบัญชีด้านระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าและอัตราส่วนหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การตกแต่งกำไร, ผลการดำเนินงาน, คุณภาพการสอบบัญชี, อัตราส่วนหนี้สิน

THESIS TITLE	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDIT QUALITY AND DEBT RATIOS ON THE FIRM PERFORMANCE AND EARNING MANAGEMANET ON STOCK EXCHANE OF THAILAND: SET 50
AUTHOR	KULTIDA SRIPUAK
ADVISOR	ASSIST.PROF. JIRAPONG CHANNAM DR.
LEVEL OF STUDY	MASTER OF ACCOUNTANCY SCHOOL OF ACCOUNTANCY
FACULTY	SRIPATUM UNIVERSITY
ACADEMIC YEARS	2022

ABSTRACT

The objective of this research is to study the relationship between the quality of accounting audits and the debt-to-equity ratio on the performance of registered companies in the Stock Exchange of Thailand's SET50 group. Additionally, it aims to examine the relationship between the quality of accounting audits and the profitability of registered companies in the Stock Exchange of Thailand's SET50 group. This research is quantitative in nature and collects financial data from financial statements (Form 56-1) and the database of the Stock Exchange of Thailand's SET50 index between the years 2019-2021. A total of 150 data points were used for the study. The data was analyzed using statistical techniques such as correlation analysis and regression analysis, with statistical significance set at 0.05 to test the research hypotheses.

The research findings indicate that: 1) The relationship between the quality of accounting audits and the debt-to-equity ratio on the performance of registered companies in the Stock Exchange of Thailand's SET50 group shows that the size aspect of accounting firms has a positive correlation with the return on assets (ROA) and return on equity (ROE) at a statistically significant level of 0.05. However, there is no statistically significant relationship between the duration of being an auditor for client companies and their performance, as well as the debt-to-equity ratio and the return on assets (ROA). Nevertheless, the debt-to-equity ratio has a negative correlation with the return on assets

(ROA) at a statistically significant level of 0.05, but it does not have a statistically significant relationship with the return on equity (ROE). 2) The relationship between the quality of accounting audits and the debt-to-equity ratio on the profitability of registered companies in the Stock Exchange of Thailand's SET50 group shows that the size aspect of accounting firms has a positive correlation with the profitability enhancement at a statistically significant level of 0.01. However, there is no statistically significant relationship between the duration of being an auditor for client companies and profitability, as well as the debt-to-equity ratio and profitability.

Keywords: Earning management, firm performance, audit quality, Debt ratios

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์คณะบัญชีมหาวิทยาลัยศรีปทุมและวิทยาการรับเชิญที่ได้ให้ความรู้ตลอดการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ที่เป็นประโยชน์กับการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ทำให้วิจัยออกมาได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณเพื่อนๆ ในหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต รุ่น 18 คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ คุณงามความดีอันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ผู้ศึกษาขอมอบแต่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ สถาบันที่ให้การศึกษา และผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

กุลธิดา ศรีเผือก

สิงหาคม 2566

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VII
สารบัญภาพ.....	IX

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory).....	8
ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ (Positive Accounting Theory)	12
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี	18
แนวคิดเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน	30
แนวคิดเกี่ยวกับด้านผลการดำเนินงาน	40
แนวคิดเกี่ยวกับการตกแต่งกำไร.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	65
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา.....	69
การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	70
การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ.....	71
5 การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย	78
การอภิปรายผล.....	81
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	81
ข้อเสนอแนะการวิจัย	82
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก	90
ภาคผนวก ก รายชื่อกลุ่มบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	91
ภาคผนวก ข ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความ.....	96
ประวัติผู้วิจัย	98

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....	69
4.2	ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	70
4.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม(ROA).....	71
4.4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE).....	72
4.5	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับ การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง	73
4.6	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA).....	74
4.7	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE).....	75
4.8	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง	76

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	4
2	กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ทำให้เกิดคุณภาพการสอบบัญชี...	23

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปีหลายๆ ปี ตลาดหุ้นได้เกิดการเกิดเหตุการณ์ฉ้อโกงทางการบัญชีหลายราย โดยส่วนใหญ่เกิดจากการปรับแต่งข้อมูลบัญชีที่รายงานในงบการเงิน ซึ่งเหตุการณ์เช่นเดียวกันนี้ได้เคยเกิดขึ้นในอดีตซ้ำๆ กรณีที่เป็นที่รู้จักคือ กรณีการล้มละลายของบริษัท Enron ซึ่งเป็นบริษัทพลังงานใหญ่ในสหรัฐอเมริกาที่ล้มละลายในปี ค.ศ. 2001 สาเหตุมาจากการทุจริตในกระบวนการบัญชีโดยการทำให้ตัวเลขบัญชีและกำไรของบริษัทถูกปรับแต่งให้ดูดี ส่วนบริษัท WorldCom ซึ่งเป็นบริษัทโทรคมนาคมในสหรัฐอเมริกาที่ล้มละลายในปี ค.ศ. 2002 สาเหตุเกิดจากการทุจริตทางการเงิน โดยการเพิ่มรายได้ที่ไม่เกิดขึ้นจริงในงบการเงิน ทำให้สถานะการเงินของบริษัทดูดีกว่าความเป็นจริง ความทุจริตนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการกำกับดูแลและตรวจสอบบัญชีขององค์กรในยุคนั้น และก่อให้เกิดความตื่นตัวอย่างกว้างขวาง มีการเปลี่ยนแปลงด้านมาตรฐานการตรวจสอบและการกำกับดูแลกิจการที่ถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานและปรับใช้ไปทั่วโลก อย่างนั้นแล้วเหตุใด เหตุการณ์ทุจริตหรือฉ้อโกงด้วยการตกแต่งข้อมูลทางบัญชีหรือการตกแต่งกำไรยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้มีการสงสัยถึงคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีว่าเหตุใดจึงไม่สามารถตรวจพบความผิดปกติที่เกิดขึ้นก่อนที่มูลค่าความเสียหายจะสูงเช่นนั้น และมีข้อบ่งชี้ใดบ้างที่เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการกำไร Schipper (1989, pp.92) ได้เสนอคำนิยามทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับของการจัดการกำไรที่เรียกว่า การตกแต่งกำไร (Earnings Management) ว่าเป็นการแทรกแซงเจตนาในกระบวนการรายงานทางการเงินภายนอก เพื่อความตั้งใจที่จะได้รับประโยชน์ส่วนตัว Healy and Wahlen (1999, pp. 365-383) ให้คำนิยามของการตกแต่งกำไรว่า เกิดขึ้นจากการที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มหรือลดกำไรที่ได้รับตามหลักการบัญชี เพื่อให้ได้ผลตอบแทนหรือภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นในรายงานทางการเงิน ในขณะที่ Watts & Zimmerman (1990, pp.131-156) การตกแต่งกำไรจากทฤษฎีบัญชีบวก (Positive Accounting Theory) ได้เสนอว่าสัญญาณระหว่างบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สร้างกระตุ้นให้เกิดการจัดการกับกำไร โดยแนวทางที่แนะนำมีอยู่สามสมมติฐาน 1) สมมติฐานของระบบโบนัส (bonus plan hypothesis) เกิดจากการที่ผู้บริหารได้รับประโยชน์จากโบนัสที่เกี่ยวข้องกับกำไรจะมีโอกาสมากขึ้นที่จะใช้เทคนิคทางบัญชีที่เปลี่ยนกำไรที่เกิดขึ้นในอนาคตให้สูงขึ้น 2) สมมติฐานเกี่ยวกับหนี้สิน/ส่วนของผู้ถือหุ้น (debt/equity hypothesis)

สมมติฐานนี้ระบุว่ายิ่งบริษัทมีหนี้สินมากเท่าใดบริษัทก็ยิ่งมีผลประโยชน์มากขึ้นเท่านั้นที่จะมุ่งเน้นที่รายได้ในปัจจุบัน เนื่องจากสัญญาหนี้สินในสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำกำไรในระดับหนึ่ง 3) สมมติฐานเกี่ยวกับต้นทุนทางการเมือง (political cost hypothesis) ระบุว่ายิ่งบริษัทมีขนาดใหญ่เท่าใดบริษัทก็ยิ่งสนใจที่จะเลื่อนผลกำไรออกไปจนกว่าจะถึงรอบระยะเวลาบัญชีในอนาคตเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายที่อาจเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการตกแต่งกำไรทำให้ภาพรวมของผลการดำเนินงานของกิจการดีขึ้น เกิดความเข้าใจผิดของผู้ใช้งบการเงิน ทำให้ราคาหุ้นเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของตลาดทุน

ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของตลาดและเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้นักลงทุน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้สนับสนุนให้เกิดคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี (Audit Quality: AQ) ทำให้การตรวจสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนมีมาตรฐาน ความโปร่งใส และเป็นที่น่าเชื่อถือ จนเป็นที่ยอมรับให้เป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชี (Independent Audit Regulator: IFIAR) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานรายงานทางการเงินโดยปรับปรุงให้องค์กรมาตรฐานรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ และมีการกำหนดคุณภาพของข้อมูลบัญชีอย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2566 : ออนไลน์) คุณภาพการสอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสของงบการเงิน ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเชื่อมั่นในข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน ซึ่งบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ให้ความสำคัญกับคุณภาพการสอบบัญชี เช่น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และความเชี่ยวชาญการสอบบัญชี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน เนื่องจากองค์กรที่มีคุณภาพการสอบบัญชีที่ดีแสดงให้เห็นว่าข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้องและปฏิบัติตามหลักการทางบัญชีที่เหมาะสม ดังนั้นคุณภาพการสอบบัญชีที่ดีจะช่วยตรวจสอบให้เห็นถึงสัญญาณที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งกำไร

ผลการดำเนินงานของบริษัทเป็นกระบวนการในการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบริษัท Al-Matari, Al-Swidi and Bt Fadzil, (2014, pp. 24-49) ประสิทธิภาพขององค์กร (Firm Performance) ใช้อธิบายการประเมินความสามารถและความสำเร็จของบริษัทในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของตน ความประสบความสำเร็จขององค์กรถูกวัดในมิติการดำเนินธุรกิจทางการเงิน ดำเนินธุรกิจทางด้านปฏิบัติการ และการดำเนินธุรกิจในรูปแบบกลยุทธ์ โดยรวมแล้วการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งนักลงทุนมักใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและสถานะทางการเงินของกิจการเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน ประสิทธิภาพทางการเงินจะเป็นการวัดด้วยตัวชี้วัดเช่นรายได้ กำไร อัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROE) อัตราผลตอบแทนทรัพย์สิน (ROA) และกำไรต่อหุ้น

(EPS) ตัวชี้วัดการดำเนินงานธุรกิจทางการเงินช่วยให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการสร้างกำไร การจัดการต้นทุน และการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น จะเห็นได้ว่าผลการดำเนินงานด้านการเงินคือการที่บริษัทมีกำไรและให้ผลตอบแทนที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่นักลงทุนคาดหวังดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกต่ำกำไรก็อาจจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินเช่นเดียวกัน

อัตราส่วนหนี้สิน (Debt Ratios) เป็นหนึ่งในอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์และประเมินการดำเนินงานของบริษัท และนักลงทุนใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงในการลงทุน อัตราส่วนหนี้สินแสดงถึงสถานะเศรษฐกิจและผลการดำเนินงานของบริษัท การเกิดหนี้สินสูงอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความสามารถในการสร้างกำไรของบริษัท ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนจะให้ความสนใจกับบริษัทที่ผลประกอบการมีกำไร นี่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารต้องการให้งบการเงินแสดงผลกำไรหรือแสดงผลประกอบการที่ดีเกินกว่าความเป็นจริง ปัจจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขของหนี้สินตามสัญญาเป็นปัจจัยในระดงองค์กรที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมกรรมการตกต่ำบัญชี การที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมตกต่ำบัญชีอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารพยายามหลีกเลี่ยงการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสัญญาเงินกู้กรณีที่เงื่อนไขในสัญญากำหนดการคงอัตราหนี้สินต่อทุนไว้ ผู้บริหารก็จะมีแนวโน้มที่จะตกต่ำบัญชีโดยการเพิ่มกำไรเพื่อคงอัตราส่วนทางการเงินไว้ (วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์, 2561, หน้า 29-40)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและการตกต่ำกำไรของบริษัท การศึกษานี้จะสามารถช่วยให้ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจลงทุน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการตกต่ำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ
 - 1) งานวิจัยนี้จะช่วยสนับสนุนแนวคิดในเรื่องของคุณภาพการสอบบัญชีที่จะมีความ

สัมพันธ์กับการตกแต่งกำไร กล่าวคือ บริษัทจะต้องมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีเพื่อนำไปสู่การลดลงของการตกแต่งกำไร

2) งานวิจัยนี้จะช่วยเป็นข้อมูลสนับสนุนเกี่ยวกับตัวแปรที่จะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่ง

2. ประโยชน์จากการนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้

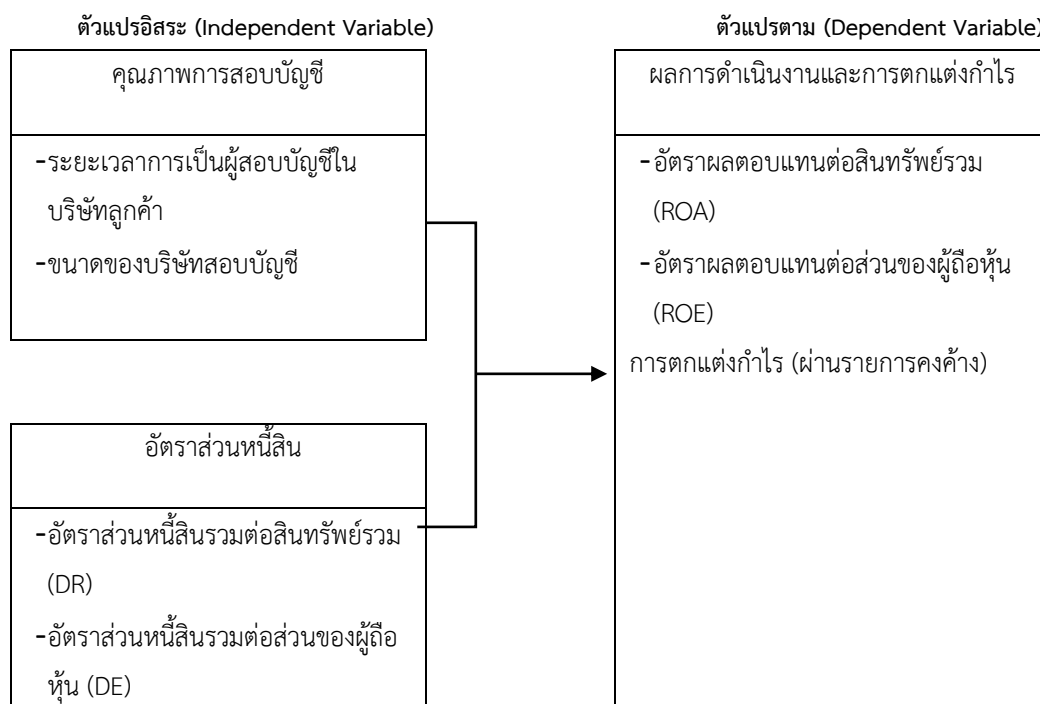
1) ประโยชน์ต่อนักลงทุน ผู้ใช้งบการเงินทั่วไป และนักวิเคราะห์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาและประกอบการตัดสินใจในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ประโยชน์ด้านอื่นๆ สามารถทำวิจัยชิ้นนี้ไปเป็นข้อมูลเพื่อทำวิจัยเรื่องอื่นๆ ได้ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 จนถึงปี พ.ศ.2564 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50 ผู้วิจัยมีการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

สมมติฐานที่ 3 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร

สมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

สมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

สมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร

นิยามศัพท์

คุณภาพการสอบบัญชี หมายถึง หมายถึงการวัดและประเมินระดับความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลบัญชีและรายงานการเงินที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรหรือบุคคลต่าง ๆ ของผู้สอบบัญชี เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้ข้อมูลเช่นนักลงทุน นิติบุคคล หรือประชาชนทั่วไปในความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางบัญชีและการเงินขององค์กรนั้น ๆ ในการประเมินคุณภาพการสอบบัญชีมีหลายด้านโดยในงานวิจัยนี้ใช้การประเมินคุณภาพการสอบบัญชีด้าน ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และ ขนาดของบริษัทสอบบัญชี

ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า (Audit Tenure : AT) หมายถึง ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี และสำนักงานสอบบัญชีหลักในบริษัทของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ตามกฎระเบียบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขนาดบริษัทสอบบัญชี หมายถึง ลักษณะของธุรกิจหรือบริษัทที่มีกิจกรรมการสอบบัญชีและบริการทางการเงินต่าง ๆ ในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บริษัทสอบบัญชีที่ไม่ใช่บริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ และบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ ที่ได้รับการจัดลำดับเป็น Big 4 ได้แก่

- 1) บริษัทไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด
- 2) บริษัทดีลอยด์ ทูช ไร้มัทส์ ไชยยศ จำกัด

3) บริษัทเคพีเอ็มจี ภูมิภาคเอเชีย สอบบัญชี

4) บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด

อัตราส่วนหนี้สิน หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงโครงสร้างเงินทุนของกิจการว่าประกอบไปด้วยหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นเท่าไร อัตราส่วนนี้ช่วยในการประเมินความเสี่ยงทางการเงินว่าบริษัทมีหนี้สินมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ที่มี ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้ลงทุนหรือผู้ที่สนใจในการลงทุนเข้าใจถึงความเสี่ยงและความมั่นคงทางการเงินของบริษัทได้ หากสัดส่วนหนี้สินสูงมากเท่าไรก็แสดงว่าธุรกิจมีความเสี่ยงสูงในการดำเนินธุรกิจและความสามารถในการกู้ยืมเงินใหม่เพื่อรักษาสภาพคล่องจะต่ำ ในงานวิจัยนี้วัดอัตราส่วนหนี้สินด้าน อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt to Total Assets : D/A) และ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio : D/E)

อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม หมายถึง การวัดอัตราส่วนระหว่างหนี้สินรวมกับสินทรัพย์รวม ถ้าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าต่ำ แสดงว่าเงินทุนหรือสินทรัพย์ส่วนใหญ่มาจากเจ้าของกิจการ จึงมีความเสี่ยงน้อย ถ้าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าสูง แสดงว่าเงินทุนหรือสินทรัพย์ส่วนใหญ่มาจากเจ้าหนี้ ทำให้กิจการมีภาระดอกเบี้ยสูง มีความเสี่ยงสูงและโอกาสในการกู้ยืมต่อจะมีน้อยลง

อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น หมายถึง การวัดอัตราส่วนระหว่างหนี้สินรวมกับส่วนของผู้ถือหุ้น ถ้าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่ากิจการจัดหาเงินทุนด้วยการกู้ยืมหนี้ มากกว่าส่วนของผู้ถือหุ้น หากค่านี้สูงอาจส่งผลทำให้ไม่สามารถกู้เงินเพิ่มเติมได้ ถ้าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่ากิจการจัดหาเงินทุนด้วยหนี้ที่น้อยกว่าจากส่วนของผู้ถือหุ้น และถ้าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่ากิจการจัดหาเงินทุนด้วยหนี้เท่ากับจากทุน

ผลการดำเนินงาน หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลลัพธ์ที่บริษัทหรือองค์กรได้ตอบแทนจากกิจกรรมและการดำเนินกิจการที่ต่างๆ ในระหว่างระยะเวลาที่กำหนด ผลการดำเนินงานเป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดประสิทธิภาพและความสำเร็จของกิจการ โดยผลการดำเนินงานสามารถมีหลายแง่มุมและมีตัวชี้วัดหลากหลายตามลักษณะของกิจการและวัตถุประสงค์ที่ต้องการเช่น การดำเนินการทางการเงิน การเติบโตและการขยายกิจการ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ความเสี่ยงและความมั่นคงทางการเงิน ผลตอบแทนจากการลงทุน และมูลค่าตลาด เป็นต้น ในงานวิจัยนี้วัดผลการดำเนินงานด้านผลตอบแทนการลงทุนซึ่งวัดจาก อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) และ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE)

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) เป็นอัตราส่วนทางการเงินระหว่างกำไรสุทธิกับสินทรัพย์รวม เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกถึงความสามารถของกิจการที่จะนำสินทรัพย์ที่มีไปใช้ประโยชน์

ในดำเนินการของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ หาก ROA ที่คำนวณได้มีค่ามาก แสดงว่ากิจการได้นำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลตอบแทนรับผลตอบแทนสูง หาก ROA ที่คำนวณได้มีค่าน้อย แสดงว่ากิจการได้นำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างไรประสิทธิภาพ ทำให้ผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ไม่ดีเท่าที่ควร

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เป็นอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรเทียบกับส่วนของเจ้าของ ซึ่งเป็นการประเมินค่าอัตราผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นในฐานะของเจ้าของกิจการจะได้รับ หาก ROE ที่คำนวณได้มีค่ามาก แสดงว่ากิจการสามารถให้ผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นสูง ผู้ถือหุ้นมีโอกาสได้รับผลตอบแทนสูง หาก ROE ที่คำนวณได้มีค่าน้อย แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรของกิจการยังไม่มีประสิทธิภาพ สร้างผลตอบแทนให้ผู้ถือหุ้นต่ำ

การตกแต่งกำไร หมายถึง การปรับแต่งผลกำไรหรือกำไรขาดทุนในรายงานทางการเงินขององค์กรให้มีลักษณะที่ต้องการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานหรือประโยชน์ส่วนตัวของผู้บริหาร การจัดการกำไรอาจเกิดขึ้นจากการใช้วิธีการบัญชีหรือการรายงานที่ไม่เป็นไปตามหลักการบัญชีแบบเชิงสากลเพื่อเปลี่ยนแปลงผลกำไรที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางธุรกิจ เพื่อให้ผลกำไรดูดีขึ้นหรือลดความผันผวนของผลกำไร เช่น การลดค่าใช้จ่ายโดยเลื่อนการรายงานรายได้หรือการบันทึกค่าใช้จ่ายในช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือการเลือกใช้วิธีการบัญชีที่ทำให้ผลกำไรหรือกำไรขาดทุนดูดีขึ้น การตกแต่งกำไรนี้อาจมีเจตนาที่จะทำให้ผู้ลงทุนหรือผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินเข้าใจผลกำไรขององค์กรในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ตรงความเป็นจริง แต่อาจทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อการตัดสินใจและการวิเคราะห์ทางการเงินของผู้ใช้ข้อมูล มีงานวิจัยด้านบัญชีและการเงินมากมายเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และค้นหาสัญญาณหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับการตกแต่งกำไรขององค์กร ในงานวิจัยนี้ใช้การวัดการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษารายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory)
2. ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ (Positive Accounting Theory: PAT)
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี
4. แนวคิดเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน
5. แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการตกแต่งกำไร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) คือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการอธิบายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของทรัพย์สิน (Principal) และตัวแทน (Agent) ซึ่งสามารถใช้ในบริบทต่างๆ เช่น องค์กรธุรกิจ ระบบการเงิน และการเมือง เพื่อให้เข้าใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารหรือตัวแทนกับผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของสิทธิ์แบบอื่นๆ ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory) มาจากแนวคิดของ Jensen & Meckling (1976, pp. 305-360) ที่การเสนอแนวคิดเรื่องความขัดแย้งระหว่างตัวแทน (Agents) และผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของทุน (Principals) โดยทฤษฎีนี้เน้นถึงความไม่สัมพันธ์ด้านความไว้วางใจซึ่งอาจเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารมีการใช้ทรัพยากรหรือตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของตัวเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประสิทธิผลทางการเงินและแนวความคาดหวังของ

เจ้าของทุน งานวิจัยนี้ได้รับความสนใจสูงในวงการวิชาการและมีผลกระทบอย่างมากต่อการเข้าใจและการพัฒนาทฤษฎีเอเจนซี โดยสรุปผลงานวิจัยดังกล่าวได้กล่าวถึง

1. การอธิบายแนวโน้มการกระทำของผู้บริหาร ผู้บริหารมีความพยายามที่จะสร้างความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองส่วนตัว โดยการเพิ่มค่าตอบแทนและสิ่งที่ทำให้มีความสุขสบาย ต่างจากผู้ถือหุ้นที่ต้องการเพิ่มมูลค่าขององค์กรให้สูงสุด

2. ความสำคัญของระบบการกำกับและควบคุม ระบบการกำกับและควบคุมที่เข้าใจได้ดีสามารถช่วยลดปัญหาของตัวแทน โดยการกำกับและตรวจสอบการกระทำของตัวแทนและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน

3. ความสำคัญของการควบคุมค่าตอบแทนของตัวแทน รูปแบบการควบคุมค่าตอบแทนของตัวแทนมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างตัวแทนและเจ้าของทุน โดยการกำหนดโครงสร้างค่าตอบแทนที่เหมาะสมและระบบสิ่งแวดล้อมทางการเงินที่สนับสนุนความรับผิดชอบ

ความสำเร็จของทฤษฎีตัวแทนอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของผู้บริหารและเจ้าของทุน การแก้ปัญหาความขัดแย้งและการปรับความไม่สมดุลให้เกิดขึ้นในระดับที่เหมาะสมจะช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นและความสำเร็จในองค์กร

งานวิจัยนี้มีผลกระทบต่อการเข้าใจและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้นในองค์กรเป็นอย่างมาก และได้เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาและพัฒนาทฤษฎีเอเจนซีอย่างกว้างขวางในวงการวิชาการและอุตสาหกรรมธุรกิจ ในทฤษฎีตัวแทนนี้ เจ้าของทรัพย์สิน (Principal) เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีสิทธิ์ควบคุมและมอบหมายให้ตัวแทน (Agent) ทำภารกิจหรืองานบางอย่างให้เสร็จ ทฤษฎีนี้เน้นไปที่ปัญหาของความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างเจ้าของทรัพย์สินและตัวแทน โดยสอดคล้องกับสถานะที่เกิดจากความไม่แน่นอน ความเปราะบางระหว่างความทุกข์ยากและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น เจ้าของทรัพย์สินต้องพึ่งพาตัวแทนที่ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร แต่ตัวแทนอาจมีความสนใจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ร่วม จากนั้นทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงการปรับตัวแทนเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและเจ้าของทรัพย์สิน ผ่านการกำหนดเงื่อนไขทางการเงินและการแบ่งเบาความไม่แน่นอน จะเห็นได้ว่าสัมพันธ์ดังกล่าว เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นตัวการ (Principal) และ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งถือเป็นตัวแทน (Agent) ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารรายงานผลการดำเนินงานและส่งมอบผลประโยชน์ให้ผู้ถือหุ้น หากผู้บริหารทำงานอย่างเต็มความสามารถและได้ผลการดำเนินงานตรงตามความต้องการของผู้ถือหุ้นโดยไม่เอาผลประโยชน์ที่ควรจะเป็นของผู้ถือหุ้นมาเป็นของตนเองและพวกพ้อง ก็จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้กับบริษัท ในทางกลับกันการบริหารงานผ่านตัวแทนก็ก่อให้เกิดการ ขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of interest) ได้เช่นกัน กล่าวคือผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารมีความต้องการที่

แตกต่างกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาจากการเป็นตัวแทน (Agency problem) (ศิลาพร ศรีจันรเพชร, 2551, หน้า 26-39)

การศึกษาทฤษฎีตัวแทนจะช่วยให้เข้าใจถึงแรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในองค์กร โดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับตัวแทนนี้ช่วยให้ผู้วิจัยและผู้บริหารเข้าใจและจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการบริหารงานนั้น ตัวแทน มีหน้าที่ต้องรายงานผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินให้แก่ตัวการทราบ ซึ่ง Eisenhardt, (1989, pp. 57-74) ได้ศึกษาวิธีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างตัวการที่เป็นผู้มอบหมายงานให้แก่ตัวแทน พบว่าตัวการอาจมีข้อจำกัดคือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เท่าเทียมกับตัวแทน ซึ่งทำให้เกิดความเสียเปรียบและเกิดความเสียหายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากตัวแทนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวเลขทางบัญชี ก่อนให้เกิดความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information Asymmetry) คือ ตัวแทนอาจพยายาม ปกปิด บิดเบือน ซ่อนเร้น ข้อมูลทางบัญชีที่ทำผิดพลาด หรือไม่รายงานข้อมูลที่แท้จริงต่อตัวการ หรือมีการตกแต่งบัญชีเพื่อสร้างความเข้าใจผิดแก่ตัวการและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อตัวแทนจะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นหรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง นอกจากนี้ ทฤษฎีตัวการตัวแทน ยังสนับสนุนทัศนคติด้านมูลเหตุจูงใจในการตกแต่งบัญชีที่กระทำการโดยตัวแทน ซึ่งเกิดจากการกำหนดนโยบายของบริษัทและผลตอบแทนของฝ่ายบริหารที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัท (รุ่งอรุณ พูลสวัสดิ์, 2551, หน้า 29-40) ซึ่ง Jensen and Meckling, (1976, pp. 305-360) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาตัวการตัวแทนดังกล่าวสามารถกระทำได้ 2 วิธีดังนี้

1. การให้ค่าตอบแทน (incentives) เป็นการจูงใจอย่างหนึ่ง โดยการผูกความมั่งคั่งหรือผลประโยชน์ของเจ้าของและตัวแทนเข้าด้วยกัน ทั้งในรูปแบบค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน (Financial Incentives) และค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Financial Incentives) ก็กิจการอาจทำได้โดยการให้ผู้บริหารถือครองหุ้นในอัตราที่เหมาะสม เป็นต้น

2. การสอดส่องดูแล (Monitoring) ในการสร้างกลไกการสอดส่องดูแลกำกับกิจการกระทำได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัทที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่หลากหลาย มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ โดยจัดหากจากทั้งภายในและภายนอก คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลกิจการแทนผู้เป็นเจ้าของ เช่น การประเมินผู้บริหารระดับสูง ลงคะแนนเสียงในการตัดสินใจด้านการเงินและการดำเนินงานที่สำคัญ เป็นต้น

McColgan, P. (2001) ได้ทำงานวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์วรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักการและการปฏิบัติตามแนวคิดของทฤษฎีตัวแทนในประเทศอังกฤษ โดยเน้นการวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหารในองค์กร รวมถึงสิ่งที่เรียกว่าการกำกับดูแลกิจการ (corporate governance) ซึ่งเป็นกลไกที่ใช้ในการควบคุมและการจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจในลักษณะที่เป็นระบบและ

สอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรที่แตกต่างกันไปในแต่ละธุรกิจ ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้สามารถนำมาใช้ในการเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแทน (agent) และผู้ถือหุ้น (principal)

ในทฤษฎีตัวแทน มักจะพูดถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างหน้าที่ตัวแทนผู้ถือหุ้น ในบริบทขององค์กร ซึ่งสามารถแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น

1. ความสัมพันธ์ด้านบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีบทบาทเป็นตัวแทนและบุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้ถือหุ้น ในบริบทขององค์กร
2. ความสัมพันธ์ด้านกรรมสิทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีกรรมสิทธิ์ในการควบคุมและตัดสินใจ (controlling shareholders) และบุคคลที่มีบทบาทเป็นเจ้าของหุ้นแต่ไม่ได้มีกรรมสิทธิ์ในการควบคุมองค์กร (non-controlling shareholders)
3. ความสัมพันธ์ด้านระยะห่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นตัวแทนและบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มผู้ถือหุ้น (shareholders) ที่มีระยะห่างกันทางภูมิศาสตร์หรือวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการติดต่อและการควบคุมในองค์กร

การแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ นี้ช่วยให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนและผู้ถือหุ้นได้มากยิ่งขึ้น โดยอาจสามารถจัดประเภทของปัญหาตัวแทนออกได้ดังนี้

1. ปัญหาความขัดแย้งของผลประโยชน์ (conflict of interest): ตัวแทนอาจมีผลประโยชน์ที่แตกต่างจากผู้ถือหุ้น และอาจมีแนวโน้มที่จะดำเนินกิจกรรมที่สวนทางหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเจ้าของหุ้น
2. ปัญหาการตั้งค่าใช้จ่าย (expense preference) ตัวแทนอาจมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้งบประมาณหรือทรัพยากรขององค์กรเพื่อประโยชน์ส่วนตัวในทางที่ไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้ถือหุ้น
3. ปัญหาความเกียจคร้าน (shirking) ตัวแทนอาจมีแนวโน้มที่จะลดความพยายามในการทำงานหรือการปฏิบัติตามหน้าที่ต่าง ๆ เนื่องจากขาดความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร
4. ปัญหาข้อมูลไม่สมมาตร (information asymmetry) ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีข้อมูลเพียงพอหรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของตัวแทน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ถือหุ้นไม่สามารถตรวจสอบและควบคุมพฤติกรรมของตัวแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ปัญหาความไม่สมดุลในการแบ่งปันผลกำไร (Profit Sharing Imbalance) ตัวแทนอาจมีความสนใจที่จะเพิ่มกำไรส่วนตัวโดยไม่แบ่งปันให้เกิดความยุติธรรมกับเจ้าของหุ้น หรืออาจไม่มีสิ่งทดแทนที่เพียงพอในการแบ่งปันกำไรกับต้นทุน

6. ปัญหาความไม่สมดุลในการตัดสินใจ (Decision-Making Imbalance) ตัวแทนอาจมีอำนาจในการตัดสินใจที่มากกว่าเจ้าของหุ้น ซึ่งอาจทำให้เจ้าของหุ้นไม่สามารถมีส่วนร่วมหรือส่งเสริมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้อย่างเต็มที่

ทฤษฎีตัวแทนนี้ถูกกล่าวถึงและนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยอย่างกว้างขวาง สำหรับปัจจัยหรือแรงจูงใจของตัวแทนหรือผู้บริหารที่มีผลต่อการเลือกนโยบายการบัญชีนั้น ศิริลักษณ์ ศุภรัชย์ (2551) ได้ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกนโยบายการบัญชีที่ผู้บริหารบริษัทต้องพิจารณาในการดำเนินงานทางการเงินขององค์กรเป็น 3 ด้านคือ

1. แรงจูงใจทางตัวบุคคล ผู้บริหารมีแรงจูงใจทางตัวบุคคลที่สำคัญในการเลือกนโยบายการบัญชี เช่น ความพึงพอใจส่วนตัวในงาน, ความภาคภูมิใจในความสำเร็จทางธุรกิจ, ความรับผิดชอบต่อองค์กร เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางองค์กร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเองมีผลกระทบต่อทางเลือกนโยบายการบัญชี อาทิเช่น วัฒนธรรมองค์กร, นโยบายขององค์กร, แนวคิดทางธุรกิจ เป็นต้น

3. แรงจูงใจทางภาคเศรษฐกิจ สภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอาจมีผลต่อการเลือกนโยบายการบัญชี ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเติบโตขององค์กร, การเผชิญกับความแข็งแกร่งในตลาด, การวางแผนการเงินเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กร เป็นต้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าจากทฤษฎีตัวการตัวแทน ทำให้เกิดการนำหลักการกำกับดูแลกิจการมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีคณะกรรมการบริษัทเป็นกลไกสำคัญในการกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานของผู้บริหารหรือตัวแทนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัทและรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หน้าที่สำคัญของคณะกรรมการบริษัทประการหนึ่งคือการลดความเสี่ยงในการตกแต่งกำไร สร้างความโปร่งใส และความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย

ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ (Positive Accounting Theory: PAT)

ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ (Positive Accounting Theory: PAT) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการอธิบายและคำนวณผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้งานข้อมูลบัญชีในองค์กร ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองต่อความคาดหวังและการกระทำของผู้บริหาร ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดทำรายการทางการเงินและการกำกับดูแลในองค์กรอย่างมีเหตุผล โดยสมมติว่าบุคคลในองค์กรมีความประสงค์ในการเพิ่มผลประโยชน์ส่วนตัว และมีการกระทำในทางที่จะส่งผลให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด ทฤษฎีนี้เน้นในการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารและผู้ใช้ข้อมูลบัญชี เช่น การเลือกใช้นโยบายบัญชีที่ทำให้รายงาน

การเงินดูดีขึ้น เพื่อให้ผลประโยชน์ที่มากที่สุดสำหรับองค์กรและผู้บริหารโดยพิจารณาจากแนวคิดของผู้บริหารและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลาดที่เปิดเผยข้อมูล และความกดดันจากผู้ถือหุ้น การวิจัยใน PAT มักจะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้นโยบายบัญชี และส่งผลต่อความคาดหวังทางการเงินของผู้บริหารและผู้ถือหุ้น โดยจากทฤษฎีตัวแทนทำให้เกิดการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการบิดเบือนตัวเลขทางบัญชี โดย Watts and Zimmerman (1986) ได้ร่วมกันพัฒนาทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกนโยบายบัญชีของบริษัท ผลงานที่เกี่ยวข้องของพวกเขาได้รับความสนใจมากในวงกว้างและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการวิจัยเพิ่มเติมในด้านนี้ ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์ มุ่งเน้นการอธิบายและคำนวณพฤติกรรมการบัญชีขององค์กรและบุคคลที่มีผลต่อการเลือกใช้นโยบายบัญชีและการรายงานทางการเงินขององค์กร ซึ่งใช้สถิติและหลักการเศรษฐศาสตร์เป็นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ภาวะปัจจุบันและพฤติกรรมของการบัญชีในองค์กรธุรกิจ ทฤษฎีนี้มองว่าองค์กรมีจุดมุ่งหมายทางเศรษฐศาสตร์ในการดำเนินกิจการ และคำนึงถึงแรงจูงใจของผู้บริหารและผู้ถือหุ้นในการตัดสินใจด้านบัญชี และการรายงานทางการเงิน ทฤษฎีนี้ตั้งต้นจากสมมติฐานว่าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นมีความสนใจหลายอย่างเช่นการเพิ่มกำไร การลดภาษี การเพิ่มมูลค่าตลาดของหุ้น หรือการเพิ่มฐานลูกค้า ซึ่งจะเป็นตัวสนับสนุนในการตัดสินใจเลือกใช้นโยบายบัญชีและการรายงานที่สร้างประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์สูงสุดสำหรับองค์กรนั้น โดยมีเป้าหมายในการอธิบายพฤติกรรมการบัญชีและการรายงานทางการเงินองค์กร และเน้นให้คำแนะนำในการดำเนินงานในการบัญชีที่เป็นรายได้สูงสุด โดยพยายามหาข้อสรุปที่สามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการบัญชีในองค์กรได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ไม่ได้กำหนดว่าควรมีการกระทำบัญชีหรือการรายงานทางการเงินใด ๆ ซึ่งจะเป็นที่ดีหรือไม่ดี แต่เน้นการอธิบายว่าทำไมและอธิบายวิธีที่องค์กรใช้ในการตัดสินใจและทำนายแนวโน้มในการบัญชีและการรายงานทางการเงิน ซึ่งอาจช่วยให้ผู้บริหารและผู้ถือหุ้นทำเลือกนโยบายที่เหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่ดีกับองค์กรได้มากที่สุด ทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์นี้ประกอบด้วยสองส่วนหลัก คือ

1. Positive theory of accounting choice เป็นทฤษฎีทางการบัญชีที่พยายามอธิบายและคาดการณ์กระบวนการตัดสินใจและพฤติกรรมของผู้บริหารหรือบุคคลภายในองค์กรในการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการ และนโยบายทางบัญชีที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ทฤษฎีผลประโยชน์ของการเลือกทางบัญชียังเน้นไปที่การอธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

เลือกใช้รูปแบบบัญชีในองค์กร โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำเลือกใช้งานบัญชี เช่น ปัจจัยทาง เศรษฐศาสตร์ เช่น การลงทุนในบัญชีที่เหมาะสมกับการทำธุรกิจ เป้าหมายขององค์กร เป้าหมาย การเงิน ปัจจัยทางสังคม การประกอบธุรกิจอย่างชอบธรรม เกณฑ์การสื่อสารข้อมูลบัญชีกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เป็นต้น ทฤษฎีนี้มีความแตกต่างจากทฤษฎีบัญชีเชิงบรรทัดฐานที่จะระบุว่าควรจะมีการ ดำเนินงานหรือการปฏิบัติในลักษณะใดหรือต้องการให้ปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องตามหลักและค่านิยม ที่กำหนดไว้กล่าวคือกำหนดวิธีการทำงานที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการบัญชี ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งเน้น การอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมจรรยาบรรณในการบัญชีที่เกิดขึ้นในองค์กรในสถานการณ์ที่ต่างกัน ไปภายใต้หลักการที่ว่าบุคคลโดยเฉพาะผู้จัดการจะทำการเลือกบัญชีตามความสนใจของตนและความ ประสงค์ในการสร้างประโยชน์หรือผลประโยชน์สูงสุด ทฤษฎีนี้รับรู้ว่าคุณคนมีเป้าหมายและแรงจูงใจที่ แตกต่างกันและการตัดสินใจของพวกเขาได้รับความกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการ เลือกทางบัญชีอาจแบ่งได้ดังนี้

1) คาดหวังของตลาด บริษัทมักตัดสินใจเลือกบัญชีเพื่อตอบสนองหรือเกินคาดหวังของ นักลงทุนและวิเคราะห์ การเลือกนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติทางบัญชีที่ดีสามารถปรับปรุง ประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัทและดึงดูดนักลงทุนเพิ่มขึ้น

2) ข้อตกลงสัญญา สัญญาทางธุรกิจหลายๆ รายการรวมถึงข้อตกลงทางการเงินหรือ ตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการบัญชีเฉพาะ ทำให้บริษัทอาจปรับนโยบายบัญชี เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเหล่านี้และหลีกเลี่ยงการละเมิด

3) สภาพแวดล้อมของกฎหมาย การเลือกบัญชียังได้รับอิทธิพลจากกรอบกฎหมายและ ข้อบังคับที่บริษัทดำเนินงาน บริษัทต้องปฏิบัติตามหลักสำคัญในการบัญชีที่รองรับทั่วไป (GAAP) หรือ มาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศ (IFRS) ตามที่กำหนดโดยองค์กรทางกฎหมายของ ประเทศ

4) การพิจารณาเรื่องภาษี ผลกระทบทางภาษีมักมีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการ ตัดสินใจทางบัญชี บริษัทอาจเลือกวิธีการบัญชีที่ลดภาระภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงิน

5) มาตรฐานอุตสาหกรรม แนวทางปฏิบัติและมาตรฐานในอุตสาหกรรมสามารถกำหนด ทางเลือกทางบัญชีของบริษัทได้ การปฏิบัติตามมาตรฐานอุตสาหกรรมสามารถเพิ่มความสามารถใน การเปรียบเทียบและความได้เปรียบในการแข่งขัน

6) ค่าตอบแทนของผู้บริหาร ทางเลือกทางบัญชีอาจส่งผลต่อรายได้ที่รายงาน ซึ่งจะส่งผลให้ค่าตอบแทนของผู้บริหารและตัวของพวกเขา ผู้จัดการอาจเลือกวิธีการบัญชีที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการรับค่าตอบแทนที่ต้องการ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยส่วนใหญ่เห็นว่าทฤษฎีการเลือกบัญชีเชิงผลประโยชน์ทำให้กระบวนการตัดสินใจง่ายขึ้นโดยเน้นที่ผลประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว โดยไม่สามารถที่ระบุถึงอิทธิพลของข้อพิจารณาด้านจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนในระยะยาว นักวิจัยยังคงปรับปรุงทฤษฎีนี้ต่อไปโดยการสำรวจว่าอคติทางความคิด ความไม่สมมาตรของข้อมูลและปัจจัยด้านจิตวิทยาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกทางบัญชีอย่างไร นอกจากนี้ นักวิจัยยังสำรวจบทบาทของแรงกดดันจากสถาบัน กลไกการบริหารการกำกับดูแลกิจการ และความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการกำหนดทางเลือกทางบัญชี

โดยสรุปแล้วทฤษฎีการเลือกบัญชีเชิงผลประโยชน์ให้ความรู้ที่มีค่าเกี่ยวกับวิธีการตัดสินใจในการทำงานทางบัญชีในโลกจริงๆ ที่นำไปสู่การตัดสินใจของบุคคลภายในองค์กร โดยเน้นบทบาทของความสนใจส่วนตัว แรงจูงใจ และข้อพิจารณาเชิงปฏิบัติที่ส่งผลต่อการทำงานทางบัญชี ทฤษฎีนี้ยังคงเป็นทฤษฎีรากฐานที่ช่วยให้เราเข้าใจความซับซ้อนในกระบวนการตัดสินใจในสาขาการบัญชี

2. Positive theory of managerial accounting ทฤษฎีการจัดการทางบัญชีเชิงผลประโยชน์เป็นทฤษฎีให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลภายในสำหรับการตัดสินใจภายในองค์กร เป็นการช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเลือกได้อย่างชาญฉลาดซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมาย กลยุทธ์ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัท ทฤษฎีการจัดการทางบัญชีเชิงผลประโยชน์ นำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจโดยพิจารณาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจและแรงจูงใจ ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นไปที่การอธิบายว่าผู้บริหารใช้ข้อมูลทางบัญชีอย่างไรเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยอธิบายวิธีปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่าผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หลักการสำคัญของทฤษฎีการจัดการทางบัญชีเชิงผลประโยชน์ คือ

1) การเพิ่มอรรถประโยชน์สูงสุด ในพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือแนวคิดที่ผู้บริหารจะตัดสินใจโดยการเพิ่มอรรถประโยชน์หรือผลประโยชน์สูงสุด โดยอาจครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป้าหมายส่วนตัว ความก้าวหน้าในอาชีพ และความพึงพอใจในงาน

2) สิ่งจูงใจและแรงจูงใจนั้น ทฤษฎีนี้ตระหนักดีว่าผู้บริหารมีแรงจูงใจจากการตัดสินใจเชิงประโยชน์ พวกเขาอาจพิจารณาตัดสินใจจากผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่อาจขึ้นจากการบรรลุผลลัพธ์บางอย่าง

3) ข้อมูลเป็นทรัพยากร ผู้บริหารใช้ข้อมูลบัญชีเป็นทรัพยากรมีค่าในการตัดสินใจ พวกเขาวิเคราะห์ข้อมูลการเงิน รายงานต้นทุน และตัวชี้วัดผลงานเพื่อประเมินผลกระทบของตัวเลือกต่าง ๆ

4) การตัดสินใจแบบแลกเปลี่ยนและข้อจำกัด ทฤษฎีนี้รับรู้ว่าคุณบริหารมักเผชิญกับการแลกเปลี่ยนและข้อจำกัดเมื่อทำการตัดสินใจ เช่นข้อจำกัดของทรัพยากร และผู้บริหารต้องจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลประโยชน์

ในทฤษฎีนี้กล่าวถึงปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการเลือกบัญชีผู้บริหารดังนี้

1) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ ผู้บริหารพิจารณาต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลบัญชี และชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการปรับปรุงการตัดสินใจ

2) แรงจูงใจของผู้บริหาร ค่าตอบแทนและรางวัลที่ผู้บริหารได้รับสามารถกำหนดการตัดสินใจของพวกเขาได้ ถ้าโบนัสเกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดประสิทธิภาพของผลงานบางประการ ผู้บริหารอาจจัดลำดับความสำคัญของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดเหล่านี้

3) เป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารปรับการตัดสินใจให้สอดคล้องกับเป้าหมายและกลยุทธ์โดยรวมขององค์กร พวกเขาใช้ข้อมูลบัญชีเพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจของพวกเขาสอดคล้องกับเป้าหมายเหล่านี้

4) สภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอกเช่น ความต้องการในตลาดและความแข่งขัน สามารถมีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ข้อมูลบัญชีช่วยให้ผู้บริหารตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพตลาด

ทฤษฎีนี้เน้นแนวทางที่เป็นจริงในการทำความเข้าใจในพฤติกรรมกรรมการจัดการที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมของผู้บริหาร เน้นความสำคัญของการพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจของการตัดสินใจและบทบาทของแรงจูงใจส่วนตัว อย่างไรก็ตาม นักวิจัยบางส่วนแย้งว่าทฤษฎีนี้อาจจะทำให้กระบวนการตัดสินใจดูง่ายมากเกินไปเพราะเน้นสำคัญไปที่ปัจจัยเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว และละเลยปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบ เช่น ความเหมาะสมทางจริยธรรมและความรับผิดชอบทางสังคม

โดยสรุปแล้วทฤษฎีการจัดการทางบัญชีเชิงผลประโยชน์นำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อทำการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและองค์กร ตระหนักถึงแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เป็นเหตุผลเบื้องหลังทางเลือกในการจัดการและให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการพิจารณาในทางปฏิบัติและแรงจูงใจในการตัดสินใจของผู้บริหาร อย่างไรก็ตามการตัดสินใจในโลกจริง ๆ มักถูกผลักดันจากการผสมผสานของปัจจัยทางเศรษฐกิจ จริยธรรม และองค์กรรวมกัน

ทฤษฎีทั้งสองส่วนนี้พยายามอธิบายและเสนอเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้นในการเลือกนโยบายและการปฏิบัติตามระบบบัญชี ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ประกอบการเข้าใจพฤติกรรมและผลกระทบต่อการตัดสินใจในการบัญชีในองค์กรได้มากขึ้น

นอกจากนี้ Watts and Zimmerman ยังได้ได้นำเสนอแนวคิดในการแยกแยะระหว่างทฤษฎีบัญชีเชิงผลประโยชน์และทฤษฎีบัญชีมาตรฐาน (normative accounting theory) กล่าวคือ ทฤษฎีการบัญชีที่เป็นมาตรฐาน (normative accounting theory) หรือทฤษฎีบัญชีตามหลักเกณฑ์ (normative theory of accounting) เป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดหลักการและหลักเกณฑ์ในการประเมินและรายงานผลการเงินขององค์กร ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการกำหนดหลักการที่เหมาะสมในการจัดเตรียมและจัดทำรายงานการเงินขององค์กร ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องข้องกับปรัชญาและหลักการทางการบัญชี โดยมุ่งหวังที่จะสร้างมาตรฐานและกรอบคิดเชิงวิศวกรรมที่ใช้ในการบัญชีและรายงานการเงินให้ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลทฤษฎีบัญชีนี้นี้จะเน้นไปที่การอธิบายว่านโยบายบัญชีควรเป็นอย่างไร ทฤษฎีบัญชีเชิงผลประโยชน์กลับมุ่งเสนอแนวคิดในการอธิบายและทำนายว่านโยบายบัญชีที่จะถูกเลือกโดยบุคคลในปฏิบัติการจริงมีแนวโน้มอย่างไร การเน้นที่การวิเคราะห์เชิงบวกช่วยเปลี่ยนสาขาการวิจัยจากการสนทนาในแนวทางการแนะนำให้เป็นการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบัญชีจริงๆ ผลงานของ Watts and Zimmerman ได้กระตุ้นการวิจัยและการอภิปรายอย่างแพร่หลายในวงการบัญชี นักวิจัยได้ขยายแนวคิดนี้โดยการศึกษาหัวข้อเช่น การตกแต่งกำไร (Earnings Management) การเปิดเผยทางการเงิน การตอบแทนผู้บริหาร และบทบาทของการตรวจสอบ ทฤษฎีบัญชีเชิงผลประโยชน์ยังคงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับการเข้าใจและการพยายามทำนายพฤติกรรมต่างๆ ในการบัญชีในบริบทองค์กรที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี

ความสำคัญของคุณภาพการสอบบัญชีและความหมาย

กฎหมาย Sarbanes-Oxley Act (SOX) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า SOX เป็นกฎหมายที่ถูกนำเสนอและรับรองในปี 2002 โดยคู่สมรสของสมาชิกสภาตัวแทนรัฐสภาสหรัฐอเมริกา ที่ว่าคือ Michael Sarbanes และ Paul Oxley ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเกิดกรณีประสพการณ์ที่รุนแรงเกี่ยวกับการประพฤติมิชอบทางการบัญชีและการเงินในองค์กรบริษัทหลายแห่งในสหรัฐอเมริกา เช่น Enron, WorldCom, Tyco International ซึ่งมีผลกระทบทั้งในสาธารณะและตลาดทุนในประเทศนั้น. กฎหมายนี้ตั้งใจที่จะปรับปรุงความโปร่งใสและความรับผิดชอบของบริษัทต่อผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุน รวมถึงเสริมสร้างระบบควบคุมภายในขององค์กรให้มีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือมากขึ้น SOX มีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นในรายงานการเงินและการบัญชีของบริษัทโดยเฉพาะ โดยจัดตั้งหน่วยงานการสอบบัญชี (Public Company Accounting Oversight Board: PCAOB) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการควบคุมและตรวจสอบสถาบันการตรวจสอบภายในของบริษัท ภารกิจของ PCAOB ประกอบด้วย

1. การกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบ: PCAOB มีหน้าที่กำหนดและกำกับมาตรฐานทางวิชาชีพสำหรับการตรวจสอบบัญชี มาตรฐานเหล่านี้รวมถึงแนวทางการดำเนินการตรวจสอบและการรายงานผลการตรวจสอบ ซึ่งจะช่วยให้การตรวจสอบเป็นไปตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับและมีคุณภาพสูง

2. การตรวจสอบสถาบันการตรวจสอบภายใน: PCAOB มีหน้าที่ตรวจสอบสถาบันการตรวจสอบภายในของบริษัทเพื่อให้มั่นใจว่าการตรวจสอบภายในเป็นไปตามมาตรฐานและประสิทธิภาพ การตรวจสอบนี้จะเน้นการตรวจสอบกระบวนการควบคุมภายใน การสอบถามเอกสาร และการตรวจสอบความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

3. การกำกับดูแลสำหรับผู้ตรวจสอบ: PCAOB มีหน้าที่การกำกับดูแลและลงข้อกำหนดต่อผู้ตรวจสอบ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้ตรวจสอบและสำนักงานของพวกเขา เพื่อให้มั่นใจว่าพวกเขาปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

4. การส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบ: PCAOB มีหน้าที่ส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบโดยให้คำแนะนำและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการตรวจสอบและระบบควบคุมภายใน พวกเขายังจัดทำรายงานและจัดการกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงการตรวจสอบบัญชี

กล่าวโดยสรุปคือ PCAOB เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการควบคุมและตรวจสอบสถาบันการตรวจสอบภายในของบริษัท เพื่อให้มั่นใจว่าการตรวจสอบเป็นไปตามมาตรฐานและมีคุณภาพสูง และ

ยังมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานการตรวจสอบ ตรวจสอบสถาบันการตรวจสอบภายใน และกำกับดูแลผู้ตรวจสอบ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือการป้องกันและตรวจสอบการฉ้อโกงและการประพฤติมิชอบทางการบัญชีที่อาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ของบริษัท นอกจากนี้ SOX ยังสร้างสถาบันการตรวจสอบภายในที่เข้มงวดขึ้น เพื่อให้ความเชื่อมั่นแก่บริษัทและผู้ลงทุนว่ากระบวนการควบคุมภายในขององค์กรมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ SOX จึงมีความสำคัญอย่างมากในวงการธุรกิจและการเงิน เนื่องจากมีผลกระทบต่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ SOX ยังเป็นแนวทางที่ใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างระบบควบคุมภายในที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพในองค์กรทั่วโลก รวมถึงได้รับความสนับสนุนในการสร้างระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้นในหลายประเทศอื่นๆ ด้วย

ในประเทศไทยมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการสอบบัญชีมี 2 ฉบับ คือ

1. มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 220 การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบงบการเงิน มาตรฐานฉบับนี้เน้นการควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีในระบบงานตรวจสอบแต่ละงาน โดยมุ่งหวังให้การตรวจสอบเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีความมั่นคง และนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นในผลการตรวจสอบ สาระสำคัญของมาตรฐานนี้ได้แก่

1) การเข้าใจงานตรวจสอบ สภาวิชาชีพการสอบบัญชีแนะนำให้ผู้สอบศึกษาและเข้าใจลักษณะงานที่กำลังจะตรวจสอบ เพื่อให้สามารถวางแผนการสอบบัญชีและเตรียมความพร้อมในการจัดการกับความเป็นไปได้ที่เพิ่มขึ้น

2) การประเมินความเสี่ยง การสอบบัญชีควรประเมินความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อ การตรวจสอบและผลการสอบบัญชี การจัดการความเสี่ยงเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมคุณภาพ

3) การวางแผนและการดำเนินการ ผู้สอบควรวางแผนการสอบบัญชีให้เหมาะสม รวมถึง การกำหนดขอบเขตและความรู้สึกในการดำเนินงาน การทำงานควรเป็นไปตามมาตรฐานและ กระบวนการที่เหมาะสม

4) การตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายในองค์กรเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุม คุณภาพการสอบบัญชี เพื่อตรวจสอบขั้นตอนงานและความถูกต้องของข้อมูลทางบัญชี

5) การรับรองผลการตรวจสอบ ผู้สอบควรรายงานผลการตรวจสอบอย่างถูกต้อง โปร่งใส และมีความเชื่อถือ รายงานที่มีความชัดเจนจะช่วยให้ผู้ใช้งานเข้าใจผลการสอบบัญชีได้ดียิ่งขึ้น

มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 220 เน้นความสำคัญของการควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีที่ แต่ละงานตรวจสอบ โดยการเข้าใจงาน ประเมินความเสี่ยง วางแผนและดำเนินการเป็นส่วนสำคัญใน การบำรุงความน่าเชื่อถือในวงการการสอบบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี, 2555: ออนไลน์)

2. มาตรฐานการบริหารคุณภาพฉบับที่ 1 ISQC1 (International Standard on Quality Control 1) เป็นมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการในด้านการตรวจสอบบัญชี

หรือการสอบทานงบการเงิน หรืองานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานนี้มุ่งหวังให้มีการควบคุมคุณภาพในการทำงานของสำนักงานการสอบบัญชีเพื่อให้ผลการสอบบัญชีมีความเชื่อถือและคุณภาพสูง มาตรฐาน ISQC1 ประกอบด้วยเนื้อหา 7 ส่วนดังนี้

1) ความรับผิดชอบของผู้นำต่อคุณภาพภายในสำนักงาน คือ ผู้บริหารของสำนักงานสอบบัญชีหรือในกรณีผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานคนเดียว ผู้นำองค์กรคือตัวผู้สอบบัญชี สิ่งที่น่าองค์กรต้องปฏิบัติเริ่มจากมีทัศนคติที่ดีต่อคุณภาพงาน การจัดทำนโยบาย และวิธีปฏิบัติการควบคุมคุณภาพ การมอบหมายความรับผิดชอบการปฏิบัติควบคุมคุณภาพให้บุคลากรที่เหมาะสม และสื่อสารนโยบายและวิธีปฏิบัติให้ทุกคนในสำนักงานได้ทราบอย่างทั่วถึง

2) ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากผู้รับบริการ ความเชื่อถือได้ในผลงาน ความเป็นมืออาชีพทางวิชาชีพบัญชี และคุณภาพของงานวิชาชีพบัญชี เมื่อปฏิบัติตามจรรยาบรรณอย่างยึดมั่น จะส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชี สำหรับขอบเขตข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพที่ต้องปฏิบัติตามต่างๆ ดังนี้ ความเป็นอิสระการรักษาความลับ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และการหมุนเวียนบุคลากร

3) การตอบรับงานและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้า เป็นการช่วยลดความเสี่ยงการปฏิบัติงาน จากการรับลูกค้าที่มีปัญหา ดังนั้น สำนักงานสอบบัญชีหรือผู้สอบบัญชีต้องจัดให้มีนโยบายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการตอบรับงานกับลูกค้ารายใหม่และกาคงไว้ซึ่งลูกค้ารายเดิม โดยพิจารณาเรื่องต่างๆ คือ ความซื่อสัตย์สุจริตของลูกค้า ทักษะความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบ รวมทั้งประเมินทรัพยากรและเวลาในการปฏิบัติงาน สำนักงาน หน่วยงาน และพนักงานสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดทางจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความเป็นอิสระจากลูกค้า

4) ทรัพยากรบุคคล เน้นกระบวนการให้ได้บุคลากรที่มีทักษะความรู้ความสามารถ และความยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณที่เพียงพอ โดยการพิจารณาในเรื่องการวางแผนกำลังคนให้สัมพันธ์กับปริมาณงานที่จะต้องปฏิบัติอย่างเหมาะสม แนวทางการสรรหาและคัดเลือกที่มีประสิทธิภาพ การมอบหมายความรับผิดชอบในงานแต่ละงานให้เหมาะสม การกำหนดนโยบายและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการบังคับใช้นโยบายการควบคุมคุณภาพ

5) การปฏิบัติงาน สำนักงานและผู้สอบบัญชีต้องกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติด้านการปฏิบัติงาน ในเรื่อง การวางแผน การควบคุมงาน และการสอบทานงาน การปรึกษาหารือ และความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงการสอบทานการควบคุมคุณภาพงาน (EQCR)

6) การติดตามผล จัดทำเพื่อให้ความมั่นใจว่านโยบายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับระบบควบคุมคุณภาพของสำนักงานมีการออกแบบที่เหมาะสมและเพียงพอและมีการปฏิบัติตามอย่างมี

ประสิทธิภาพหรือไม่ ทำให้การพัฒนาระบบการควบคุมคุณภาพของสำนักงาน และการทำงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การติดตามผลแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การติดตามผลในระดับสำนักงาน (Firm level) และการติดตามผลในระดับงาน (Engagement level)

มาตรฐาน ISQC1 มีความสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบและการสอบทานงบการเงิน โดยการมุ่งหวังให้มีความเข้าใจและการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพสูงในการสอบบัญชีและการสอบทานงบการเงินที่เหมาะสมและปฏิบัติตามหลักการวิชาชีพอย่างเสมอภาค (สภาวิชาชีพบัญชี, 2554: ออนไลน์)

คุณภาพการสอบบัญชีสามารถนิยามได้ในหลายแง่มุม ตั้งแต่แง่ของผลลัพธ์ เป็นกำหนดความเป็นคุณภาพของการสอบบัญชีตามลักษณะบางอย่างของผู้สอบบัญชี ซึ่งนำมาสู่การรับประกันคุณภาพการสอบบัญชีว่าผู้สอบบัญชีสามารถค้นพบข้อผิดพลาดและรายงานการละเมิดได้ (DeAngelo, 1981, pp. 183–199) นิยามนี้มีส่วนสำคัญที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการค้นพบข้อผิดพลาดที่แสดงถึงความสามารถของผู้สอบบัญชี ในขณะที่ส่วนของการรายงานข้อผิดพลาดก็แสดงถึงความตั้งใจ ความมีอาชีพ และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี

นิยามคุณภาพการสอบบัญชีในแง่อื่นหมายถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเมื่อดำเนินการกระบวนการสอบบัญชีหรือวัตถุประสงค์ของการสอบบัญชี นิยามคุณภาพการสอบบัญชีเป็นกระบวนการที่ดำเนินการตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปเพื่อให้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินที่ได้รับการสอบบัญชีแล้วอยู่ภายใต้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและไม่มี การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากข้อผิดพลาดหรือการฉ้อโกง (GAO 2003) การตรวจสอบที่แตกต่างจากมาตรฐานการสอบบัญชีที่มีอยู่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องมีทักษะเชี่ยวชาญในการตรวจหาข้อผิดพลาดในงบการเงินของบริษัทเพื่อให้ผลการสอบบัญชีที่ได้สามารถนำมาปรับปรุงคุณภาพของงบการเงิน (Gul et al., 2002, pp. 25–49, Behn et al., 2008, pp. 327–349)

Francis (2004, pp. 345–368) นำเสนอเกี่ยวข้องกับมุมมองโครงสร้างของสภาพแวดล้อมการตรวจสอบบัญชีที่มีคุณภาพ กระบวนการการสอบบัญชีได้รับผลกระทบจากระดับการวิเคราะห์ 6 ระดับ ตั้งแต่ระดับที่แคบถึงระดับที่กว้างขึ้น ระดับการวิเคราะห์การตรวจสอบบัญชีประกอบด้วย ข้อมูลการสอบบัญชี กระบวนการการสอบบัญชี บริษัทบัญชี อุตสาหกรรมการสอบบัญชีและตลาดการสอบบัญชี สถาบัน และผลทางเศรษฐกิจจากผลการสอบบัญชี การมีระดับของสภาพแวดล้อมการสอบบัญชีนี้นำมาสู่การประเมินคุณภาพการสอบบัญชีเป็นความท้าทายที่มีมิติหลายมิติ เนื่องจากระดับแต่ละระดับมีปัญหาเชิงกระบวนการ และการประเมินการสอบบัญชีที่แตกต่างกัน มุมมองต่าง ๆ ของการประเมินการสอบบัญชีทำให้จำเป็นต้องมีระบบคุณภาพการสอบบัญชีที่สมดุลและครอบคลุม เพื่อให้ใช้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ

สมพงษ์ พรอุปถัมภ์ (2554, หน้า 14–30) กล่าวว่าคุณภาพการสอบบัญชีเป็นผลรวมของปัจจัยหลักสองประการ คือ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี (Competence) เช่น ความรู้ด้านวิชาการ การฝึกอบรม ประสบการณ์ทำงาน ที่ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถทำงานตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี (Independence) ซึ่งการที่ผู้สอบบัญชีจะสามารถแสดงความเห็นได้อย่างเป็นอิสระนี้ขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังจรรยาบรรณทางวิชาชีพและสภาพแวดล้อมในการทำงานรวมถึงสภาพเศรษฐกิจ

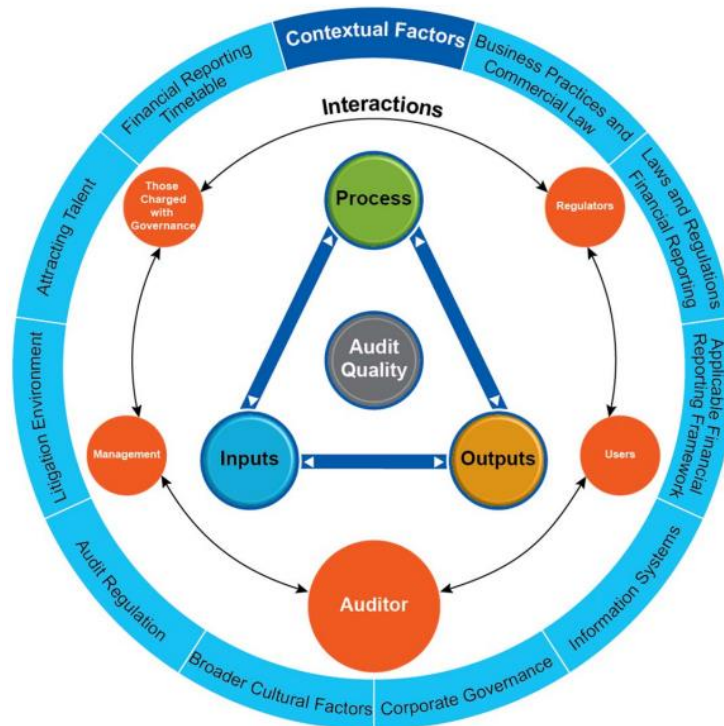
วีระพงษ์ กิตติวงศ์ (2561, หน้า 5-26) ระบุว่าคุณภาพการสอบบัญชียังถูกนิยามแตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักลงทุนจะประเมินคุณภาพการสอบบัญชีจากสิ่งที่สามารถมองเห็นได้เช่นจากขนาดและชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี ส่วนคณะกรรมการอิสระจะมองคุณภาพการสอบบัญชีจากคุณภาพของกระบวนการในการตรวจสอบ และการที่ผู้สอบสามารถตรวจพบข้อผิดพลาด เนื่องจากยังไม่มีนิยามของคุณภาพการสอบบัญชีที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จึงทำให้เป็นการยากที่จะวัดคุณภาพการสอบบัญชี

คุณภาพงานสอบบัญชีควรมีลักษณะเด่นคือการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และการทำงานอย่างเป็นระบบและมีความเสถียรภาพ เพื่อให้ผู้ใช้งานของข้อมูลทางการเงินมั่นใจว่างานที่สอบบัญชีได้ผ่านการตรวจสอบและมีคุณภาพสูง นอกจากนี้ คุณภาพงานสอบบัญชียังเกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพของระบบบัญชีและการเงินในองค์กร โดยการเตรียมพร้อมและดูแลให้ระบบเสถียรและมีความเป็นมาตรฐานสูง เพื่อให้การบริหารจัดการทางการเงินเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

กล่าวได้ว่าคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นแนวทางหรือมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินว่างานที่ทำโดยสำนักงานสอบบัญชีเป็นไปตามข้อกำหนดและมีคุณภาพสูงพอสมควร มันเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและการสำรวจระบบบัญชีและการเงินขององค์กร คุณภาพงานสอบบัญชีเน้นไปที่ความถูกต้อง สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินที่รายงานให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เช่น ผู้ถือหุ้น นักลงทุน หน่วยงานราชการ หรือผู้อื่นที่มีความสำคัญต่อองค์กร

เห็นได้ว่าคำว่า คุณภาพการสอบบัญชี ถูกนิยามและตีความจากนักวิจัยกันอย่างกว้างขวาง โดยนิยามในบริบทตามมุมมองของงานวิจัย โดยที่ยังไม่มีคำจำกัดความที่เป็นสากล อย่างไรก็ตาม International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) ได้จัดทำและเผยแพร่กรอบแนวคิดเรื่อง A FRAMEWORK FOR AUDIT QUALITY KEY ELEMENTS THAT CREATE AN ENVIRONMENT FOR AUDIT QUALITY (IAASB. Feb 18, 2014) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 โดยสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดทำบทความเกี่ยวกับกรอบแนวคิดดังกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพงานสอบบัญชี ทั้งในระดับงาน (engagement) สำนักงาน (audit firm) และภาพรวมระดับประเทศ (national level) สำหรับการปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ทำให้เกิดคุณภาพการสอบบัญชี (ที่มา <https://www.iaasb.org/publications/framework-audit-quality-key-elements-create-environment-audit-quality-3>)

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบต้องตระหนักถึงคุณภาพงานตรวจสอบมีความสำคัญและทีมงานจะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความเป็นอิสระ เที่ยงธรรม และซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและมีความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ สำนักงานสอบบัญชีมีบทบาทสำคัญที่ต้องจัดให้มีระบบเพื่อให้มั่นใจว่าบุคลากรมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ สร้างวัฒนธรรมขององค์กรที่ให้คุณค่ากับคุณภาพงาน เช่น มีระบบการประเมินผลหรือให้รางวัลโดยคำนึงถึงคุณภาพงาน รวมทั้งไม่ตัดสินใจทางธุรกิจโดยคำนึงเพียงปัจจัยเชิงพาณิชย์จนทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพของงาน นอกจากนี้ ในระดับประเทศ องค์กรวิชาชีพหรือผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลต้องส่งเสริมให้มีความชัดเจนในเรื่องจรรยาบรรณ โดยให้มีการอบรมหรือให้แนวทางในการนำปฏิบัติใช้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องจรรยาบรรณ นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และมีเวลาเพียงพอในการปฏิบัติงานตรวจสอบ

2. กระบวนการ (Process) ทีมตรวจสอบบัญชีต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี ภาวะเปรียบเทียบ ๆ ที่เกี่ยวข้อง และระบบการควบคุมคุณภาพของสำนักงานที่เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (ISQC1) ต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานตรวจสอบนั้น ๆ และผู้บริหารของกิจการด้วย สำนักงานสอบบัญชีต้องจัดให้มีวิธีการตรวจสอบ (audit methodology) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพ และเอื้อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในการตัดสินใจได้ในระดับประเทศก็ควรต้องจัดให้มีระบบการสืบสวนข้อผิดพลาดในการสอบบัญชี และการลงโทษตามความเหมาะสม

3. ผลลัพธ์ (Output) ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละคนได้รับข้อมูลจากการตรวจสอบแตกต่างกัน ผู้สอบบัญชีจัดทำรายงานให้แก่ผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในงบการเงิน หรือการรายงานแก่ผู้มีหน้าที่กำกับดูแล (เช่น คณะกรรมการตรวจสอบ) ในเรื่องแผนงานตรวจสอบ ประเด็นสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ ผู้บริหารของกิจการให้ความสนใจและเน้นในเรื่องข้อเสนอแนะการปรับปรุงระบบงาน อันเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคุณภาพงานสอบบัญชี เป็นต้น หรือหน่วยงานกำกับดูแล อาจให้มีการรายงานจากผู้สอบบัญชีเพื่อให้ความมั่นใจในเรื่องระบบควบคุมภายในสำหรับประเทศในสหภาพยุโรปมีข้อกำหนดให้สำนักงานสอบบัญชีเปิดเผยข้อมูลประจำปีเกี่ยวกับโครงสร้างทางกฎหมาย เครือข่าย การกำกับดูแลกิจการและระบบการควบคุมคุณภาพ ส่วนหน่วยงานกำกับดูแลมีการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบโดยมีระดับของรายละเอียดแตกต่างกัน บางประเทศเป็นการรายงานภาพรวมผลการตรวจสอบสำนักงานสอบบัญชี และในบางประเทศเป็นการรายงานผลเป็นรายสำนักงาน ซึ่งอาจยกระดับคุณภาพ รายงานเหล่านี้จะมีการประเมินในเรื่องของประโยชน์และความทันต่อเหตุการณ์ ให้มุมมองมากขึ้นเกี่ยวกับคุณภาพงานตรวจสอบ และมีผลกระทบต่อคุณภาพงาน เช่น ข้อบกพร่องที่พบจะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพ

4. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน (Key Interactions within the Financial Reporting Supply chain) การสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน ตั้งแต่ผู้จัดทำ ผู้อนุมัติ ผู้ตรวจสอบ ผู้วิเคราะห์ จนถึงผู้นำข้อมูลทางการเงินไปใช้ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของงานสอบบัญชี จึงมีความจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องมีการพูดคุยกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการสอบบัญชี เช่น ผู้สอบบัญชีมีการรายงานผลการตรวจสอบต่อผู้บริหารเพื่อนำไปปรับปรุงระบบ ผู้สอบบัญชีควรมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอกับคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. ปัจจัยแวดล้อม (Contextual Factors) ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มีผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น

- แนวปฏิบัติทางธุรกิจและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความเคร่งครัดของการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงินและผู้เกี่ยวข้อง
- กรอบการรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Framework) เป็นปัจจัยที่สำคัญและกระทบต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ความซับซ้อนทำให้ยากแก่ความเข้าใจที่คณะกรรมการตรวจสอบหรือฝ่ายบริหารจะสามารถกำกับดูแลรายงานทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือการระบุเป็นหลักการกว้างทำให้ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างอิสระ
- ธรรมชาติของกิจการ การมีการกำกับดูแลโดยคณะกรรมการตรวจสอบจะช่วยให้มีความมั่นใจในความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และทัศนคติของผู้บริหารสูงสุด หรือกรรมการที่มีต่อการตรวจสอบเป็นปัจจัยที่สำคัญ กล่าวคือในบางกรณีจะพยายามลดค่าสอบบัญชีให้ต่ำ เนื่องจากมองว่าเป็นเพียงสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย
- วัฒนธรรมในสังคม เช่น การพิจารณาระหว่างความโปร่งใสในรายงานทางการเงินและความลับของกิจการซึ่งนี้อาจกระทบในเรื่องความเที่ยงธรรมและการใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ความน่าดึงดูดใจให้บุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่วิชาชีพ เป็นต้น

การวัดคุณภาพการสอบบัญชี

Tepalagul & Lin (2014, pp. 101-121) ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและคุณภาพการสอบบัญชี โดยพิจารณาจากหลัก 4 ประการที่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี สำหรับผลกระทบแต่ละรายการพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ การรับรู้ และพฤติกรรมของผู้สอบบัญชีและลูกค้า ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีและรายงานการเงินที่เกิดขึ้นจริงและที่รับรู้ โดยได้อธิบายตัวแปรแต่ละตัวที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีดังนี้

1. ความสำคัญของลูกค้า (Client Importance) ความสำคัญของลูกค้าเกี่ยวข้องกับระดับที่ผู้ตรวจสอบต้องพึ่งพาลูกค้าในเชิงเศรษฐกิจ เมื่อให้บริการแก่ลูกค้า สำนักงานสอบบัญชีจะได้รับค่าตอบแทนจากลูกค้า ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีผูกพันทางการเงินกับลูกค้า (DeAngelo 1981, pp. 183-199) หากลูกค้าเป็นลูกค้ารายใหญ่ในงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีมีแรงจูงใจที่จะรักษาลูกค้าไว้เพื่อรับประกันแหล่งที่มาของรายได้และผลกำไรในอนาคต จึงอาจกระทบกับความเป็นอิสระและดำเนินการเพื่อประโยชน์ของลูกค้า (Blay, 2005, pp. 759-789) จะเห็นได้ว่าคุณภาพการสอบบัญชีมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญของลูกค้าโดยการประเมินและการสอบบัญชีจะถูกลำดับความสำคัญและมีผลต่อลูกค้าที่มีบทบาททางเศรษฐกิจต่อสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งเป็นผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถมีผลกระทบในการตัดสินใจทาง

วิชาชีพและความเสี่ยงทางการเงินในการดำเนินงานตรวจสอบ เมื่อลูกค้ามีความสำคัญสูงต่อสำนักงานสอบบัญชี เช่น มีผลกระทบมากต่อรายได้หรือความสำเร็จทางธุรกิจของสำนักงาน ผู้สอบบัญชีอาจพบกับแรงจูงใจในการรักษาลูกค้าไว้เพื่อรักษารายได้และฐานลูกค้าในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลให้ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และอาจส่งผลให้เกิดการทำงานที่ไม่เป็นอิสระเพื่อรักษาลูกค้าให้พอใจ การให้ความสำคัญของลูกค้าอาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการประเมินความเสี่ยงและการตัดสินใจทางวิชาชีพ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ของการสอบบัญชีที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นอิสระและคุณภาพของงานตรวจสอบที่เป็นเป็นมาตรฐาน ดังนั้นการมีการประเมินความสำคัญของลูกค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดแนวทางและนโยบายเพื่อให้คุณภาพการสอบบัญชีเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

2. การให้บริการอื่นที่ไม่ใช่การสอบบัญชี (Non-audit Services) การให้บริการอื่นที่ไม่ใช่การสอบบัญชีย่อมสามารถมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีได้เช่นกัน โดยเมื่อผู้สอบบัญชีจัดการให้บริการที่ไม่ใช่การสอบบัญชีแก่ลูกค้า ผู้สอบบัญชีจะได้รับรายได้มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความพึงพอใจทางเศรษฐกิจที่มากขึ้น นอกจากนี้ การให้บริการสอบบัญชีและบริการที่ไม่ใช่การสอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชีเดียวกันอาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เนื่องจากผู้สอบบัญชีอาจกลายเป็นคนที่ไม่มีความเคารพในการตรวจสอบงานของตนเองในกรณีที่ต้องร่วมให้บริการทั้งการสอบบัญชีและบริการที่ไม่ใช่การสอบบัญชี

3. ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า (Auditor Tenure) ระยะเวลาต่อเนื่องที่ผู้สอบบัญชีเป็นผู้สอบให้กับลูกค้าอาจทำให้เกิดความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีลดลงได้ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้ามีระยะเวลายาวนานขึ้น ผู้สอบบัญชีอาจพัฒนาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกค้าและกลายเป็นผู้ที่มีแนวโน้มที่จะดำเนินการในทางที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนฝ่ายบริหารขององค์กร ทำให้เกิดการลดความเป็นกลางและความเป็นอิสระที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ซึ่งจะส่งผลให้การตรวจสอบมีความไม่เที่ยงตรงและคุณภาพการสอบบัญชีลดลง

4. ความเกี่ยวข้องของลูกค้ากับสำนักงานสอบบัญชี (Client's Affiliation with CPA Firms) เหตุการณ์นี้เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่บุคลากรส่วนหนึ่งของลูกค้าเคยทำงานให้กับผู้สอบบัญชีปัจจุบัน ความสัมพันธ์นี้อาจทำให้ความเป็นอิสระลดลงจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเจ้าหน้าที่ของลูกค้ากับผู้สอบบัญชีหรือคนรู้จักของอดีตผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงหรือเพิกถอนกระบวนการในการตรวจสอบบางอย่างได้ (Lennox, 2005, pp.201-231)

การวัดคุณภาพการสอบบัญชียังสามารถวัดได้ในหลายมิติโดย Chadegani (2011) ทำงานวิจัยเชิงประจักษ์โดยการสำรวจงานวิจัยต่างๆ กว่าสิบปีที่ผ่านมาจากทั่วโลก เพื่อประเมินว่านักวิจัยใช้อะไรเป็นตัวแปรเกี่ยวกับประเด็นคุณภาพการสอบบัญชีและระบุช่องว่างในวรรณกรรมที่ต้องการการวิจัยเพิ่มเติม งานวิจัยเหล่านี้ถูกจัดหมวดหมู่เป็นเจ็ดกลุ่มดังนี้

1. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยตรงหรือโดยอ้อม (direct or indirect measure of audit quality) กลุ่มนี้แบ่งการวัดเป็น 2 ด้าน คือ

1) การวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยตรง (Direct Measure of Audit Quality) คือการใช้ตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพของงานสอบบัญชี ตัวชี้วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการสอบบัญชี เช่น การปฏิบัติตามตรวจสอบตรงตามมาตรฐานการสอบบัญชี การประเมินควบคุมคุณภาพงานที่ผ่านการตรวจสอบ การตรวจทานโดยคณะกรรมการที่มีคุณภาพ การดำเนินการของหน่วยงานกำกับดูแลต่าง ๆ เป็นต้น

2) วัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยอ้อม (Indirect Measure of Audit Quality) คือการใช้ตัวชี้วัดที่ไม่ได้เชื่อมโยงโดยตรงกับผลลัพธ์ของงานสอบบัญชี แต่เชื่อมโยงกับปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับคุณภาพการสอบบัญชี เช่น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งสอบบัญชี (Auditor Tenure) ความเชี่ยวชาญในธุรกิจของอุตสาหกรรม (Industry Expertise) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fees) ความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ (Economic Dependence) ชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี (Reputation) และผลตอบแทนจากการลงทุน (Cost of Capital) เป็นต้น

การวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยตรงและโดยอ้อมมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน การวัดโดยตรงอาจมีความถูกต้องและสื่อความหมายมากขึ้น แต่อาจเป็นไปได้ยากในการเข้าถึงข้อมูล ส่วนการวัดโดยอ้อมอาจมีความสะดวกและเหมาะสมในกรณีที่ข้อมูลที่ต้องการไม่มีอยู่หรือทำให้ยากต่อการเข้าถึง อย่างไรก็ตาม การวัดคุณภาพการสอบบัญชีทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อมสามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการเข้าใจและประเมินคุณภาพการสอบบัญชีในมุมมองที่หลากหลายได้

2. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากแหล่งที่แตกต่าง (Studies based on source of differentiation) กลุ่มนี้เป็นการวิจัยที่นำเสนอและใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และวัดคุณภาพการสอบบัญชี ด้วยการแยกแยะแหล่งที่มาของข้อมูลเหล่านี้ โดยพิจารณาว่าแหล่งที่มาอันมีผลต่อคุณภาพของการสอบบัญชีอย่างไร ตัวอย่างของการวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากแหล่งที่แตกต่างเช่น

1) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) การวิจัยในกลุ่มนี้อาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีเป็นตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์คุณภาพการสอบบัญชี ย่อมสัมพันธ์กับความสามารถและทักษะของสำนักงานสอบบัญชีในการดำเนินงาน ความเชี่ยวชาญ และอื่น ๆ

2) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งสอบบัญชี (Auditor Tenure) การวัดจากแหล่งที่แตกต่างอาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่สำนักงานสอบบัญชีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสอบบัญชีสำหรับลูกค้า เพื่อวิเคราะห์ว่าระยะเวลาของความสัมพันธ์นี้มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชี ความสัมพันธ์ที่ยาวนานอาจทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเกี่ยวข้องกับลูกค้ามากขึ้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความเที่ยงธรรมและคุณภาพของงานสอบบัญชี

3) ความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม (Industry Expertise) การวัดคุณภาพการสอบบัญชี อาจต้องคำนึงถึงข้อมูลเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจมีผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจของลูกค้าและปัญหาที่เป็นพิเศษในอุตสาหกรรมนั้น ๆ

4) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fees) การวิจัยในแนวนี้อาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมที่สำนักงานสอบบัญชีเรียกเก็บจากลูกค้าเป็นตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์ ค่าธรรมเนียมที่สูงอาจแสดงถึงความสำคัญของลูกค้าและการปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างรอบคอบ

การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากแหล่งที่แตกต่างนี้เป็นวิธีการที่ช่วยให้เข้าใจและประเมินคุณภาพการสอบบัญชีจากมุมมองที่หลากหลาย และสามารถสะท้อนถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีในมุมมองต่าง ๆ

3. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยอิงกับผลลัพธ์ (Output), กระบวนการ (Process), และปัจจัยที่นำเข้า (Input) การวิจัยกลุ่มนี้ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการสอบบัญชี เช่น ความถูกต้องของรายงานการสอบบัญชี กระบวนการในการดำเนินงานสอบบัญชี เช่น ขั้นตอนในการดำเนินงานสอบบัญชี และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชี เช่น ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี ตัวอย่างของการวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยอิงกับผลลัพธ์ กระบวนการ และปัจจัยที่นำเข้า กล่าวคือ

1) ผลลัพธ์ของการสอบบัญชี (Output) การวิจัยในกลุ่มนี้อาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการสอบบัญชีเป็นตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์คุณภาพของการสอบบัญชี ตัวอย่างเช่นการประเมินความถูกต้องของรายงานการสอบบัญชีหรือการประเมินความเที่ยงตรงของข้อมูลทางการเงิน

2) กระบวนการในการดำเนินงานสอบบัญชี (Process) การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากแหล่งที่แตกต่างอาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการที่สำนักงานสอบบัญชีใช้ในการดำเนินงานสอบบัญชี ยกตัวอย่างเช่นขั้นตอนในการวางแผนการสอบบัญชีหรือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางวิชาชีพที่ใช้ในการตรวจสอบ

3) ปัจจัยที่นำเข้าในการสอบบัญชี (Input) การวัดคุณภาพการสอบบัญชีในกลุ่มนี้อาจนำเข้าข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชี เช่น ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี ความเชี่ยวชาญในกลุ่มอุตสาหกรรม หรือ สัมพันธภาพกับลูกค้า

การวัดคุณภาพการสอบบัญชีโดยอิงกับผลลัพธ์ กระบวนการ และปัจจัยที่นำเข้า นี้ช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ประเมินเข้าใจและประเมินคุณภาพการสอบบัญชีจากมุมมองที่ครอบคลุมและเป็นรูปแบบที่หลากหลาย โดยใช้ข้อมูลที่มาจกขั้นตอนและด้านต่าง ๆ ในกระบวนการการสอบบัญชี

4. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากมุมมองด้านองค์กร (Organizational aspects) เป็นการศึกษาและการวิจัยที่สำรวจคุณภาพการสอบบัญชีใน 2 แง่มุม คือเกี่ยวกับคุณลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริษัทสอบบัญชีเอง และทีมสอบบัญชี ซึ่งสามารถมีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่ดีขึ้น

หรือไม่ดีขึ้นได้ ตัวอย่างของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับบริษัทสอบบัญชีได้แก่ขนาดของบริษัทสอบบัญชี (Big N หรือไม่ใช่ Big N) ส่วนลักษณะของทีมนสอบบัญชี เช่น ความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมที่ลูกค้าดำเนินธุรกิจ ลักษณะของทีมนสอบบัญชีสามารถมีผลต่อความสามารถในการตรวจสอบและคุณภาพของการสอบบัญชีที่ดีขึ้น การวิจัยในกลุ่มนี้มีประโยชน์ในการเข้าใจว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีที่มีการทำงานในองค์กรและทีมนสอบบัญชีอย่างไร อย่างไรก็ตาม อาจมีมุมมองด้านองค์กรด้านอื่นๆ อีกเช่น ด้านโครงสร้างองค์กรและการจัดการ การวิจัยในกลุ่มนี้อาจศึกษาถึงโครงสร้างของสำนักงานสอบบัญชี วิธีการจัดการโครงสร้างทีมนสอบบัญชี หรือการทำงานร่วมกับกลุ่มอื่นในองค์กร เช่น ทีมวิชาการที่สนับสนุนการสอบบัญชี ด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นการวัดคุณภาพการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับด้านองค์กรอาจเน้นที่วัฒนธรรมและค่านิยมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชี ยกตัวอย่างเช่นการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความรับผิดชอบทางวิชาชีพและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และด้านแนวทางการทำงานซึ่งการวัดคุณภาพการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับด้านองค์กรอาจได้รับผลจากการสร้างแนวทางการทำงานที่สนับสนุนการสอบบัญชีที่มีคุณภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการสอบบัญชีหรือการสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างทีมนสอบบัญชี

5. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากมุมมองทางพฤติกรรมและคุณภาพผู้สอบ เป็นการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและทัศนคติของผู้สอบบัญชีเองการศึกษาในกลุ่มนี้มุ่งไปที่การวิเคราะห์ว่าปัจจัยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี และคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่มีผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ตัวอย่างของปัจจัยพฤติกรรมที่ได้รับความสนใจรวมถึงความกังวลในการสูญเสียรายได้หรือรางวัลจากการสอบบัญชี (self-interest threat) ความผูกพันต่อลูกค้าหรือทำงานในองค์กรต่างกัน (familiarity threat) และความรู้สึกผูกพันต่อบุคลากรทางบริษัทหรือลูกค้า (intimidation threat) ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้สามารถมีผลต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและคุณภาพของงานสอบบัญชีที่ผลิตขึ้น การศึกษาในกลุ่มนี้ช่วยให้เข้าใจถึงวิธีที่พฤติกรรมและทัศนคติของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อการประเมินคุณภาพและความเสี่ยงในการสอบบัญชี

6. การวัดคุณภาพการสอบบัญชีที่เกิดจากมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี (Different perceptions of audit quality) เป็นการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางวัดคุณภาพการสอบบัญชี ที่มาจากมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี โดยความคิดเห็นเหล่านี้อาจเป็นของผู้สอบบัญชีเอง ลูกค้าที่ได้รับการสอบบัญชี นักลงทุน นักวิเคราะห์ ประธานคณะกรรมการตรวจสอบ หรือผู้ใช้งานข้อมูลทางการเงินอื่น ๆ การศึกษาในกลุ่มนี้มุ่งหวังในการเข้าใจถึงวิธีที่ความคิดเห็นและการมองเห็นที่แตกต่างกันนี้สามารถมีผลต่อการทำให้เกิดความเข้าใจที่เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับคุณภาพของงานสอบบัญชีและการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง

7. งานวิจัยอื่น ๆ หมายถึงการศึกษาและการวิจัยที่ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ที่กล่าวมาข้างต้น อาจเป็นการใช้วิธีการวัดหรือการสำรวจที่ไม่ได้รับการระบุไว้ในกลุ่มอื่น ๆ หรือการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองหรือปัจจัยที่ไม่ได้เน้นไปยังด้านเฉพาะของการสอบบัญชี ในกลุ่มนี้อาจจะรวมถึงการศึกษาที่มุ่งหวังที่จะสร้างแนวทางการวัดคุณภาพการสอบบัญชีที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการสำรวจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชีในแนวทางใหม่

Palmrose (1988, pp.55-73) ใช้การวัดคุณภาพการสอบบัญชีจากการจัดหมวดหมู่ของผู้สอบบัญชีหลัก (Key Audit Partner: KAP) โดยแบ่งเป็น ผู้สอบบัญชีหลักขนาดใหญ่ และ ผู้สอบบัญชีหลักขนาดเล็กและกลาง นอกจากการวัดจากขนาดของผู้สอบบัญชีหลักแล้ว นักวิจัยหลายคนใช้ตัวแปรด้านขนาดของผู้สอบบัญชีหลักร่วมกับความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมและไม่เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม (Craswell et al., 1995, pp. 297-322. และ Behn et al., 2008, pp. 327-349) ในขณะที่ Duff (2009, pp. 497-519) ใช้ตัวแทนคุณภาพเทคนิคและคุณภาพบริการ

แนวคิดเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) เป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถประเมินฐานะทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจได้ดีกว่าตัวเลขข้อมูลดิบทางบัญชีที่แสดงไว้ในงบการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินคือการนำรายการในงบดุล งบกำไรขาดทุน ที่มีส่วนสัมพันธ์กันมาทำให้เป็นสัดส่วนเปรียบเทียบกัน แล้วทำให้สามารถตีความหมายของงบการเงินได้มากขึ้น ตัวเลขที่ได้นี้สามารถที่จะสื่อไปถึงธุรกิจว่ามีผลประกอบการดีหรือไม่อย่างไร นักลงทุนส่วนใหญ่จึงมักใช้อัตราส่วนทางการเงินเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับการลงทุน (เทคนิคการวิเคราะห์งบการเงินบริษัทจดทะเบียน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2545) นอกจากนี้แล้วอัตราส่วนทางการเงินยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์และประเมินสถานะการเงินขององค์กร ช่วยในการบ่งบอกเกี่ยวกับความเป็นไปได้ทางการเงิน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจ และการเปรียบเทียบกับคู่แข่งในอุตสาหกรรมเพื่อดูว่า มีปัญหาที่ธุรกิจควรจะแก้ไขตรงจุดใดบ้างอย่างไร ประโยชน์ของอัตราส่วนทางการเงินอาจสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์และประเมินสถานะการเงิน อัตราส่วนทางการเงินช่วยให้ผู้บริหารและนักลงทุนมีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานะการเงินขององค์กร สามารถรับรู้เรื่องที่ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข เพื่อให้สภาพการเงินดีขึ้น จากนั้นสามารถวางแผนที่เป็นมิตรกับตัวชี้วัดทางการเงินเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการทางการเงิน อัตราส่วนทางการเงินช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเงิน การลงทุน และการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน โดยมองเห็นผลกระทบของการตัดสินใจต่าง ๆ ต่อสถานการณ์เงินและประสิทธิภาพธุรกิจ

3. การกำหนดนโยบายการเงิน ผู้บริหารสามารถใช้อัตราส่วนทางการเงินในการกำหนดนโยบายเชิงการเงินที่เหมาะสมกับองค์กร และสามารถกำหนดแผนการเพิ่มหรือลดทุนทางการเงินให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การวางแผนการลงทุน อัตราส่วนทางการเงินช่วยในการประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของโครงการลงทุน ช่วยให้ห้องค์กรหรือนักลงทุนตัดสินใจเลือกลงทุนที่เหมาะสมและสร้างมูลค่ามากที่สุด

5. การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง อัตราส่วนทางการเงินช่วยในการเปรียบเทียบประสิทธิภาพและการทำงานขององค์กรกับคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน ช่วยในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรเพื่อพัฒนากลยุทธ์และการแข่งขัน

6. การดูแลความน่าเชื่อถือขององค์กร อัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวชี้วัดที่นานาชาติใช้ในการประเมินความน่าเชื่อถือขององค์กร การมีอัตราส่วนที่มีค่าเหมาะสมและปราศจากการเอื้อต่อการทำให้เสี่ยงนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ

จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์และการบริหารจัดการทางการเงินขององค์กร ช่วยให้ผู้บริหารทำการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีความเหมาะสมและสามารถใช้ทรัพยากรทางการเงินให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แบ่งอัตราส่วนทางการเงินตามความสามารถไว้ 5 หมวด ดังนี้

1. อัตราส่วนทุนหมุนเวียน หรือ อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)

เป็นหนึ่งในอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญและใช้ในการวัดความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้นขององค์กร โดยอัตราส่วนนี้จะวัดความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) กับหนี้สินที่ต้องชำระในระยะสั้น (Current Liabilities) ซึ่งระยะเวลาที่ถูกพิจารณาส่วนใหญ่จะเป็นระยะเวลา 1 ปีหรือน้อยกว่านั้น หากอัตราส่วนสภาพคล่องมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งบ่งบอกว่าองค์กรมีความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้น อยู่ในสถานะที่มั่นคง แต่หากมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าสินทรัพย์หมุนเวียนน้อยกว่าหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งอาจจะแสดงถึงความเสี่ยงที่ต้องเผชิญในการชำระหนี้ในระยะสั้นที่จะมาถึงอัตราส่วนสภาพคล่องเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารและนักลงทุนมีข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการจ่ายหนี้ในระยะสั้น และสามารถใช้เปรียบเทียบกับองค์กรอื่นเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามสินทรัพย์หมุนเวียนบางประเภท เช่น สินค้าคงเหลือ อาจมีมูลค่าลดลงหาก

ต้องรีบขายเพื่อนำไปชำระหนี้ ทำให้บางที่เราอาจใช้อัตราส่วนที่ไม่นำสินค้าคงเหลือมาคิดด้วยหรือเรียกว่า อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio)

1) อัตราส่วนหมุนเวียน (Current Ratio) เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกถึงสภาพคล่องทั่วไปของกิจการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการ โดยมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียน (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนควรมีค่ามากกว่า 1 หากอัตราส่วนน้อยกว่า 1 แสดงว่ากิจการมีหนี้สินหมุนเวียนที่มากกว่าทรัพย์สินหมุนเวียน นั่นหมายความว่ากิจการมีความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระหนี้ระยะสั้น แต่หากค่าดังกล่าวมีมากกว่า 1 แสดงว่า บริษัทมีความคล่องตัวในการจัดการหนี้สินระยะสั้น

2) อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio/Acid Test Ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดความสามารถในการจ่ายหนี้ในระยะเวลาสั้นขององค์กรโดยไม่พิจารณาคิดค่าคงเหลือ สินทรัพย์หมุนเวียนในอัตราส่วนนี้จะคำนวณโดยใช้สินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เร็วและเปลี่ยนเงินสดได้ในระยะสั้น

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

อัตราส่วนนี้มีลักษณะคล้ายกับอัตราส่วนหมุนเวียน แต่มีความเข้มข้นถึงสภาพคล่องที่แท้จริงมากขึ้น อัตราส่วนนี้ยังช่วยในการประเมินความเสี่ยงทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ต้องชำระหนี้ในระยะเวลาสั้นในสถานการณ์ที่สินทรัพย์ไม่สามารถขายหรือแปลงเป็นเงินสดได้ในทันที โดยปกติอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วจะมีค่าอยู่ที่ 1:1

3) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (Receivable Turnover) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดความเร็วในการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้การค้า อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าองค์กรมีความสามารถในการแปลงลูกหนี้การค้าเป็นเงินสดเร็วแค่ไหน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารทางการเงินและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการลูกหนี้การค้า

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (ครั้ง)} = \frac{\text{ยอดขายเชื่อสุทธิ หรือยอดขายสุทธิ}}{\text{ลูกหนี้เฉลี่ย}}$$

ค่าอัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ที่มากแสดงว่าองค์กรมีการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้การค้าอย่างรวดเร็ว แต่ควรพิจารณาในบริบทของอุตสาหกรรมและการทำธุรกิจเพื่อเข้าใจความหมายและผลที่ได้จากค่านี้อย่างถูกต้อง

4) ระยะเวลาในการเก็บหนี้ (Average Collection Period) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดเวลาที่ใช้ในการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้การค้าในระยะเวลาเฉลี่ย อัตราส่วนนี้จะแสดงถึงว่าองค์กรต้องใช้ระยะเวลานานแค่ไหนในการรับเงินจากลูกหนี้หลังจากขายสินค้าหรือบริการ อัตราส่วนนี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการลูกหนี้การค้า สูตรการคำนวณอัตราเวลาในการเก็บหนี้คือ

$$\text{ระยะเวลาในการเก็บหนี้ (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้}}$$

ค่าระยะเวลาในการเก็บหนี้ที่มีค่าต่ำแสดงถึงว่าองค์กรมีความสามารถในการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้การค้าได้เร็ว และสามารถควบคุมระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ได้ดี แต่ควรพิจารณาในบริบทของอุตสาหกรรมและนโยบายการเครดิตเพื่อให้เห็นความเหมาะสมของค่านี้นั้นๆ

5) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดความเร็วในการขายและแทนที่สินค้าคงเหลือขององค์กรในระยะเวลาเฉลี่ย ค่านี้จะแสดงถึงว่าองค์กรทำการขายสินค้าและแทนที่สินค้าคงเหลืออย่างรวดเร็วแค่ไหน อัตราส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือ สูตรการคำนวณอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือคือ

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (ครั้ง/รอบ)} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือเฉลี่ย}}$$

ค่าอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือที่มีค่าสูงแสดงว่าองค์กรมีการขายและแทนที่สินค้าคงเหลืออย่างรวดเร็ว แต่ถ้าอัตราส่วนนี้สูงจากสินค้าคงเหลือน้อยเกินไปอาจเป็นความเสี่ยงที่ว่าสินค้าไม่พอขาย และอาจสูญเสียลูกค้าไปในที่สุด ดังนั้น ต้องมีการบริหารสินค้าคงเหลือไม่ให้มากหรือน้อยเกินไปและค่าอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือที่มีค่าสูงแสดงว่าองค์กรมีการขายและแทนที่สินค้าคงเหลืออย่างรวดเร็ว

6) ระยะเวลาในการขายสินค้า (Average Inventory Period) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดเวลาที่สินค้าคงเหลือในคลังถูกเก็บรักษาไว้ก่อนที่จะถูกขายในระยะเวลาเฉลี่ย ค่านี้จะแสดงถึงว่าองค์กรใช้ระยะเวลาเวลานานแค่ไหนในการขายสินค้าหลังจากที่สินค้าถูกส่งออกจากคลัง เป็นอีกตัววัดที่

ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือ สูตรการคำนวณอัตราระยะเวลาในการขายสินค้าคือ

$$\text{ระยะเวลาในการขายสินค้า (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนเวียนของสินค้า}}$$

ค่าระยะเวลาในการขายสินค้าที่มีค่าต่ำแสดงถึงว่าองค์กรมีการขายสินค้าคงเหลืออย่างรวดเร็ว และสามารถควบคุมระยะเวลาในการขายสินค้าได้ดี แต่ควรพิจารณาในบริบทของอุตสาหกรรมและนโยบายการคงคลังสินค้าเพื่อให้เห็นความเหมาะสมของค่านี้ในแง่ต่าง ๆ

7) อัตราส่วนเงินสด (Cash Ratio) คือ เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้นขององค์กรโดยพิจารณาเฉพาะเงินสดและเทียบเท่าเงินสดเท่านั้น ค่านี้จะแสดงถึงว่าองค์กรมีความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้นโดยพิจารณาเฉพาะเงินสด และไม่พิจารณาสินทรัพย์อื่น ๆ หรือทรัพยากรทางการเงินอื่น

$$\text{อัตราส่วนเงินสด} = \frac{\text{เงินสด} + \text{หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

ค่าอัตราส่วนเงินสดที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าองค์กรมีสภาพคล่องสูง มีความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้นโดยพิจารณาเฉพาะเงินสด แต่ควรพิจารณาในบริบทของอุตสาหกรรมและนโยบายการเงินเพื่อให้เห็นความเหมาะสมของค่านี้ในแง่ต่าง ๆ

2. อัตราส่วนประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ (Assets Management Ratios)

เป็นกลุ่มของอัตราส่วนทางการเงินที่วัดประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ขององค์กรในการสร้างรายได้และกำไร หรือในคำอื่นก็คือวัดว่าองค์กรสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้มากน้อยแค่ไหน ในการสร้างความมั่งคั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) และสินทรัพย์คงที่ (Fixed Assets) เพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีความมั่งคั่งมากที่สุด

1) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Asset Turnover Ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดว่าองค์กรใช้สินทรัพย์ทั้งหมดในการสร้างรายได้เพียงใด ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ทั้งหมดขององค์กรในการสร้างกำไรหรือรายได้ สูตรการคำนวณอัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์คือ

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

ค่าอัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ที่มีค่าสูงแสดงว่าองค์กรสามารถใช้สินทรัพย์ทั้งหมดในการสร้างรายได้ได้ดีเพียงใด

2) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover Ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดว่าองค์กรสามารถใช้สินทรัพย์ถาวรในการสร้างรายได้ได้ดีเพียงใด ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ถาวรขององค์กรในการสร้างกำไรหรือรายได้ สูตรการคำนวณอัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรคือ:

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร} = \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวร}}$$

ค่าอัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าองค์กรสามารถใช้สินทรัพย์ถาวรในการสร้างรายได้ได้ดีเพียงใด

3. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

เป็นกลุ่มของอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดความสามารถขององค์กรในการสร้างกำไรหรือกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรในการสร้างกำไรต่อรายได้หรือสินทรัพย์ที่มี และมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทางธุรกิจเพื่อพัฒนาผลประกอบการขององค์กร อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรประกอบด้วยหลายค่าส่วนที่มีความหมายต่าง ๆ ซึ่งสามารถช่วยให้เข้าใจและประเมินประสิทธิภาพการทำกำไรขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น

1) อัตรากำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดกำไรรวมก่อนหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และค่าส่วนลดในการขายเป็นร้อยละของยอดขายหรือรายได้ทั้งหมด ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรในการสร้างกำไรก่อนคิดค่าใช้จ่าย สูตรการคำนวณอัตรากำไรขั้นต้นคือ

$$\text{อัตรากำไรขั้นต้น (\%)} = \frac{\text{กำไรขั้นต้น} \times 100}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

ค่าอัตรากำไรขั้นต้นควรมีค่าสูง แสดงถึงว่าองค์กรมีกำไรหรือความได้เปรียบที่มากมายจากการขายสินค้าหรือบริการ

2) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Profit Margin) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดกำไรที่เหลือหลังหักค่าใช้จ่ายและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหลักขององค์กร เป็นร้อยละของยอดขายหรือรายได้ทั้งหมด ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรในการสร้างกำไรจากกิจกรรมดำเนินงานหลัก สูตรการคำนวณอัตรากำไรจากการดำเนินงานคือ

$$\text{อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน X 100}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

ค่าอัตรากำไรจากการดำเนินงานควรมีค่าสูง แสดงถึงว่าองค์กรมีกำไรสูงมากจากกิจกรรมดำเนินงานหลัก และมีประสิทธิภาพในการจัดการดี ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของรายได้ และการควบคุมค่าใช้จ่าย ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดการ

3)อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดกำไรสุทธิที่องค์กรสร้างขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดในเป็นร้อยละของยอดขายหรือรายได้ทั้งหมด คำนี้นสะท้อนถึงส่วนที่เหลือจากยอดขายหักค่าใช้จ่ายและภาษี ที่สามารถเป็นกำไรสุทธิได้ สูตรการคำนวณอัตรากำไรสุทธิคือ

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ X 100}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

ค่าอัตรากำไรสุทธิที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าองค์กรสามารถสร้างกำไรสุทธิมากมายจากยอดขาย และมีความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายและภาษีให้มีประสิทธิภาพ

4)อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets : ROA) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดผลตอบแทนที่องค์กรได้รับจากการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดในการสร้างกำไรหรือกำไรสุทธิ คำนี้นช่วยในการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ทั้งหมดขององค์กรในการสร้างกำไรหรือรายได้ สูตรการคำนวณอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์คือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (เท่า)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ X 100}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}$$

ค่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ควรมีค่าสูง แสดงถึงว่าองค์กรมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดในการสร้างกำไรหรือรายได้สูง มีการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบริหารสินทรัพย์ให้เกิดผลตอบแทนได้มาก

5)อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity : ROE) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นได้รับจากการลงทุนในองค์กร เป็นร้อยละของกำไรสุทธิที่มาจาก

ยอดขายหลังหักค่าใช้จ่ายและภาษี ค่านี้ช่วยในการประเมินประสิทธิภาพของการทำงานขององค์กรในการสร้างผลตอบแทนสำหรับผู้ถือหุ้น สูตรการคำนวณอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

ค่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นควรมีค่าสูง แสดงถึงว่าองค์กรสามารถสร้างผลตอบแทนสำหรับผู้ถือหุ้นมากมายจากการลงทุนในองค์กร และแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารส่วนของผู้ถือหุ้นให้เกิดกำไร

4. อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (Leverage Ratio)

เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดระดับการใช้หนี้เงินกู้หรือมีการนำทุนไปใช้ในการเงินขององค์กร ค่านี้ช่วยในการประเมินความเสี่ยงทางการเงินขององค์กรในเรื่องการชำระหนี้และการจัดการการเงินโดยรวม อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามวัตถุประสงค์ที่ใช้วัด

1) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt to Assets Ratio : D/A) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่แสดงว่ากิจการมีหนี้สินรวมเป็นกี่เท่าของสินทรัพย์รวม ใช้วัดระดับการใช้หนี้เงินกู้เมื่อเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมดที่องค์กรมี ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าองค์กรมีระดับการใช้หนี้เงินกู้น้อยแค่ไหนเมื่อเทียบกับทรัพย์สินทั้งหมด สูตรการคำนวณอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมคือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

อัตราส่วนนี้ควรมีค่าต่ำ แสดงให้เห็นว่ากิจการมีภาระในการชำระหนี้ที่น้อย ทำให้มีโอกาสในการกู้ยืมสูง แต่ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงแสดงว่ากิจการมีโครงสร้างหนี้รวมเมื่อเทียบกับสินทรัพย์แล้วสูงทำให้กิจการมีภาระในการชำระหนี้มากอาจทำให้มีโอกาสในการกู้ยืมที่น้อย

2) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio : D/E) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนหนี้ที่องค์กรใช้กับจำนวนทุนส่วนของผู้ถือหุ้น ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าองค์กรมีการใช้หนี้เงินกู้เพื่อทำการเงินมากน้อยแค่ไหนเมื่อเทียบกับทุนส่วนของผู้ถือหุ้น สูตรการคำนวณอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นคือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

หรือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{(\text{หนี้สินหมุนเวียน} + \text{หนี้สินไม่หมุนเวียน})}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

อัตราส่วนนี้ควรมีค่าต่ำ แต่ถ้ามีค่าสูงแสดงว่ามีโอกาสที่กิจการจะไม่สามารถชำระหนี้หรือ ดอกเบี้ยได้สูงตามไปด้วย เนื่องจากหนี้สินที่มากทำให้กิจการมีภาระผูกพันที่ต้องชำระดอกเบี้ยทุกงวด ไม่ว่ากิจการนั้นจะกำไรหรือขาดทุน ซึ่งต่างจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่หากกิจการขาดทุนอาจจะพิจารณา ไม่จ่าย เงินปันผลก็ได้

3) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio) เป็น อัตราส่วนทางการเงินที่วัดความสามารถในการชำระดอกเบี้ยของหนี้เงินกู้ที่องค์กรมี ค่านี้ช่วยในการ ประเมินว่าองค์กรมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยของหนี้เงินกู้เพียงพอหรือไม่ สูตรการคำนวณ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยคือ:

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} = \frac{(\text{กำไรสุทธิ} + \text{ภาษีเงินได้} - \text{ดอกเบี้ยจ่าย})}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

ค่าอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าองค์กรมีความสามารถ ในการสนับสนุนดอกเบี้ยของหนี้เงินกู้ได้ดี และสามารถจ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ อย่างมั่นคง ค่านี้ช่วยในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการชำระดอกเบี้ยของหนี้ เงินกู้ในองค์กร

4) อัตราการจ่ายเงินปันผล (Dividend Payout Ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัด สัดส่วนของกำไรหรือกำไรสุทธิที่บริษัทจ่ายให้ผู้ถือหุ้นเป็นเงินปันผล ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าบริษัท มีการจ่ายเงินปันผลมากน้อยเพียงใดจากกำไรที่ได้ แสดงให้เห็นถึงนโยบายการจ่ายเงินปันผลของ ธุรกิจ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ด้วยปัจจัยพื้นฐาน เพื่อจะได้พิจารณางบการเงินของ กิจการที่ลงทุนได้ สูตรการคำนวณอัตราการจ่ายเงินปันผลคือ

$$\text{อัตราการจ่ายเงินปันผล} = \frac{\text{เงินปันผลต่อหุ้น}}{\text{กำไรสุทธิต่อหุ้น}}$$

ค่าอัตราการจ่ายเงินปันผลที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าบริษัทมีนโยบายการจ่ายเงินปันผลในส่วนของกำไรที่สูง ซึ่งอาจแสดงถึงความสมบูรณ์และความมั่นคงทางการเงิน ในขณะที่ค่าที่ต่ำก็อาจแสดงถึงการนำเงินปันผลกลับมาใช้ในกิจกรรมภายในและการลงทุนในธุรกิจเพิ่มเติม

5. อัตราส่วนมูลค่าทางการตลาด (Market Value Ratio)

เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดระหว่างราคาหุ้นของกิจการในตลาดหลักทรัพย์ เทียบกับผลการดำเนินงานของกิจการในรูปแบบกำไรสุทธิต่อหุ้นและมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น

1) อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นในแต่ละหุ้นของบริษัท ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าแต่ละหุ้นของบริษัทสร้างกำไรสุทธิเท่าใดต่อหุ้นที่มีอยู่ สูตรการคำนวณอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นคือ

$$\text{อัตรากำไรต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}}$$

ค่าอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าแต่ละหุ้นของบริษัทสร้างกำไรสุทธิสูง ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ลงทุน เพราะสามารถวิเคราะห์ว่าหุ้นของบริษัทสามารถสร้างกำไรเพิ่มขึ้นได้เท่าใดต่อหุ้นที่มีอยู่ ค่าที่ต่ำอาจแสดงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำไรสุทธิของบริษัท

2) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (Price-to-Earnings Ratio: P/E เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดราคาหุ้นที่ตลาดประเมินให้กับบริษัทเทียบกับกำไรสุทธิที่บริษัทได้ ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าตลาดมองว่าราคาหุ้นของบริษัทนั้นเป็นเท่าใดเมื่อเทียบกับกำไรที่บริษัทสร้างได้ สูตรการคำนวณอัตราส่วน P/E Ratio คือ

$$\text{อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ} = \frac{\text{ราคาหุ้น}}{\text{กำไรต่อหุ้น}}$$

ค่า P/E Ratio ช่วยในการวิเคราะห์ว่าตลาดมีทัศนคติเชิงบวกหรือเชิงลบต่อการลงทุนในหุ้นของบริษัท ค่า P/E Ratio ที่สูงแสดงถึงว่าตลาดพร้อมจะชำระราคาหุ้นสูงเมื่อเทียบกับกำไรที่บริษัทสร้างได้ ค่าที่ต่ำอาจแสดงถึงการลงทุนในหุ้นที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับกำไรที่เป็นไปได้ ค่า P/E Ratio เป็นตัวบ่งบอกเกี่ยวกับความคาดหวังในการเติบโตของบริษัทในอนาคต

3) อัตรามูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value per Share: BV) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดมูลค่าสุทธิของส่วนของผู้ถือหุ้นเทียบกับจำนวนหุ้นที่มีอยู่ ค่านี้ช่วยในการประเมินมูลค่าของสินทรัพย์และส่วนของผู้ถือหุ้นในบริษัทเทียบกับจำนวนหุ้นที่มีอยู่ สูตรการคำนวณอัตรามูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้นคือ

$$\text{อัตรามูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้น} = \frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}}$$

ค่าอัตรามูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้นที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าบริษัทมีมูลค่าสินทรัพย์สุทธิสูงเมื่อเทียบกับจำนวนหุ้นที่มีอยู่ ค่าที่ต่ำอาจแสดงถึงมูลค่าสินทรัพย์สุทธิที่ต่ำหรืออาจเกิดจากค่าหนี้ที่มาก ค่านี้อาจถูกใช้เพื่อวัดความเสี่ยงและความคาดหวังในการลงทุนในหุ้นของบริษัท

4) อัตราราคาหุ้นต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชี (Price-to-Book Value Ratio, P/BV) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดราคาหุ้นที่ตลาดประเมินให้กับบริษัทเทียบกับมูลค่าหุ้นทางบัญชีของบริษัท ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าตลาดมองว่ามูลค่าสินทรัพย์ของบริษัทเป็นเท่าใดเมื่อเทียบกับราคาหุ้นที่ตลาดกำหนด สูตรการคำนวณอัตราราคาหุ้นต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชีคือ

$$\text{อัตราราคาหุ้นต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชี} = \frac{\text{ราคาหุ้น}}{\text{มูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้น}}$$

ค่า P/BV Ratio ช่วยในการวิเคราะห์ว่าตลาดมองว่าราคาหุ้นของบริษัทนั้นมีมูลค่าเท่าใดเมื่อเทียบกับมูลค่าสินทรัพย์ทางบัญชี ค่า P/BV Ratio ที่สูงแสดงถึงว่าตลาดเปิดใจที่จะชำระราคาหุ้นสูงเมื่อเทียบกับมูลค่าสินทรัพย์ทางบัญชี ค่าที่ต่ำอาจแสดงถึงมูลค่าสินทรัพย์ทางบัญชีที่ต่ำหรืออาจเกิดจากค่าหนี้ที่มาก ค่านี้อาจถูกใช้เพื่อวัดความเสี่ยงและความคาดหวังในการลงทุนในหุ้นของบริษัท

5) อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่วัดผลตอบแทนจากการจ่ายเงินปันผลต่อราคาหุ้นที่ตลาดกำหนด ค่านี้ช่วยในการประเมินว่าการจ่ายเงินปันผลของบริษัทมีผลต่อผู้ถือหุ้นเท่าใดเมื่อเทียบกับราคาหุ้นที่ตลาดกำหนด สูตรการคำนวณอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนคือ

$$\text{อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน} = \frac{\text{เงินปันผลต่อหุ้น} \times 100}{\text{ราคาหุ้น}}$$

อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนที่มีค่าสูงแสดงถึงว่าการจ่ายเงินปันผลของบริษัทมีผลตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับราคาหุ้นที่ตลาดกำหนด ค่าที่ต่ำอาจแสดงถึงการจ่ายเงินปันผลต่ำหรืออาจเกิดจากราคาหุ้นที่สูง ค่านี้อาจถูกใช้เพื่อวัดผลตอบแทนในรูปแบบเงินปันผลต่อราคาหุ้นและช่วยในการวางแผนการลงทุน

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท (Firm Performance)

การวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพขององค์กร (firm performance) มีสาระสำคัญในการเข้าใจและประเมินผลทางธุรกิจ Al-Matari, E.M., Al-Swidri, A.K. and Bt Fadzil, F. H. (2014) โดยเน้นการนำเสนอแนวคิดและเครื่องมือในการวัดประสิทธิภาพขององค์กรที่ครอบคลุมมิติต่างๆ เช่น ประสิทธิภาพการเงิน ประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ประสิทธิภาพทางการตลาด และอื่นๆ ผลการวิจัยอาจมีประโยชน์ในการสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจและการวางแผนองค์กรในด้านต่างๆ การประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานขององค์กร (Firm Performance) เป็นคำพูดที่ใช้ในการอธิบายการประเมินความสามารถและความสำเร็จของบริษัทในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของตน ความประสบความสำเร็จขององค์กรถูกวัดในมิติการดำเนินธุรกิจทางการเงิน ดำเนินธุรกิจทางด้านปฏิบัติการ และการดำเนินธุรกิจในมุมมองอื่นๆ การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรสามารถใช้ตัวชี้วัดและตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้แก่:

1. ประสิทธิภาพทางการเงิน รวมถึงการวัดด้วยตัวชี้วัดเช่น รายได้ กำไร อัตราผลตอบแทนการลงทุน (ROI) อัตราผลตอบแทนทรัพย์สิน (ROA) และกำไรต่อหุ้น (EPS) ตัวชี้วัดการดำเนินธุรกิจทางการเงินช่วยให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการสร้างกำไร การจัดการต้นทุน และการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น

2. ประสิทธิภาพทางปฏิบัติการ ตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางปฏิบัติการช่วยประเมินความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรในการจัดการทรัพยากรและกระบวนการต่าง ๆ ตัวชี้วัดเหล่านี้อาจรวมถึงการวัดผลการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ความพึงพอใจของลูกค้า การหมุนเวียนสินค้าคงคลัง และเวลาที่ใช้ในกระบวนการ ประสิทธิภาพทางปฏิบัติการแสดงถึงความสามารถขององค์กรในการดำเนินงานประจำวันและการส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือบริการ

3. ประสิทธิภาพทางการตลาด ตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางการตลาดประเมินตำแหน่งและความแข็งแกร่งในตลาดขององค์กร ตัวชี้วัดเหล่านี้อาจรวมถึงการวัดส่วนแบ่งตลาด อัตราการเก็บรักษาลูกค้า การรู้จำแบรนด์ ความภาคภูมิใจของลูกค้า และการเติบโตของตลาด ประสิทธิภาพทางการตลาดวัดถึงความสามารถขององค์กรในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า เอาชนะคู่แข่ง และนำ Opportunities ในตลาด

4. ประสิทธิภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในปีล่าสุด มีการยอมรับถึงความสำคัญของการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ประเมินผลกระทบขององค์กรต่อสังคม พนักงาน และสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดเหล่านี้อาจรวมถึงการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ความพึงพอใจของพนักงาน ความหลากหลายและการรวมกันของบุคลากร และการปฏิบัติตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

โดยรวมแล้ว ประสิทธิภาพขององค์กรเป็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับการดำเนินงานทางการเงิน การดำเนินงานทางด้านปฏิบัติการ การดำเนินงานทางตลาด และการดำเนินงานทางสังคม/สิ่งแวดล้อม สร้างข้อมูลประกอบให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักลงทุน พนักงาน ลูกค้า และสาธารณะเพื่อให้ได้ภาพรวมเชิงรวมเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการบรรลุวัตถุประสงค์และสร้างมูลค่า

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพขององค์กร (Firm Performance) ได้รับความสนใจสูงในการศึกษาและวิจัยในด้านการบริหารและการวิเคราะห์ธุรกิจ และมีหลายแนวทางในการเข้าใจประสิทธิภาพขององค์กร โดยมีแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น

1. แนวคิดของความสามารถในการแข่งขัน แนวคิดนี้เน้นไปที่ความสามารถขององค์กรในการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ในตลาด ความสามารถในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพดี ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเตรียมตัวเพื่อปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในสภาวะตลาด

2. แนวคิดของการบริหารและการนำทีม การบริหารและการนำทีมที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการเสริมสร้างทักษะและความสามารถของพนักงาน

3. แนวคิดของการบริหารทรัพยากร การบริหารทรัพยากรมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร รวมถึงการบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารทรัพยากรการเงิน และการบริหารทรัพยากรวัสดุและการผลิต

4. แนวคิดของการกำหนดและการบริหารยุทธศาสตร์ การกำหนดและการบริหารยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนส่งผลให้องค์กรมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารความเสี่ยง และการจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร

5. แนวคิดของการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า: การสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้กับลูกค้าส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและการให้บริการที่มีคุณภาพสูง

การศึกษาและวิจัยในแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจและวิเคราะห์ประสิทธิภาพขององค์กร และช่วยให้ผู้บริหารและนักวิจัยสามารถพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการบริหารที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดในการวัดผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพองค์กร

ได้มีการศึกษาและการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจไว้หลากหลายแบบจากนักวิจัยที่สนใจเช่น

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992, pp. 71-80) งานวิจัยนี้ เสนอแนวคิดของ Balanced Scorecard เป็นเครื่องมือในการวัดและบริหารประสิทธิภาพขององค์กร โดยใช้ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมมุ่งเน้นทั้งการเงินและมิติที่ไม่เป็นการเงิน โดยงานวิจัยนี้กล่าวถึงการที่องค์กรมีความจำเป็นต้องพิจารณามุ่งเน้นทั้งด้านการเงินและด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพทางธุรกิจขององค์กร และให้เครื่องมือที่ช่วยในการวัดและติดตามความสำเร็จทางกลยุทธ์ขององค์กร หลักการของ Balanced Scorecard (BSC) คือการนำเสนอข้อมูลและตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นใน 4 มิติหลักขององค์กร นั่นคือ

1. มิติการเงิน (Financial Perspective) มุ่งเน้นเชิงรายได้ และผลกำไรขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการวัดตัวชี้วัดทางการเงิน เช่น ยอดขาย, กำไรสุทธิ, การลงทุน, และอื่น ๆ
2. มิติลูกค้า (Customer Perspective) มุ่งเน้นความพึงพอใจของลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการบริการลูกค้า เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า, ความประทับใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการ, และอื่น ๆ
3. มิติกระบวนการเชิงธุรกิจ (Internal Process Perspective) มุ่งเน้นกระบวนการภายในองค์กรที่สร้างคุณค่าให้กับลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกระบวนการ เช่น ระยะเวลาในการผลิต, คุณภาพผลิตภัณฑ์หรือบริการ, ระยะเวลาในการตอบสนองต่อลูกค้า, และอื่น ๆ
4. มิติการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective) มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรทางบุคคลและทรัพยากรองค์กร โดยให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากร เช่น การฝึกอบรมของพนักงาน, การพัฒนาเทคโนโลยี, การสร้างทีมงานที่มีความสามารถ, และอื่น ๆ

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอเครื่องมือการวัดและติดตามความสำเร็จทางกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจและติดตามผลการดำเนินงานในทุกมิติขององค์กร อย่างไรก็ตามข้อเสียของ Balanced Scorecard ก็คือความซับซ้อนในการทำ และการนำเสนอผลข้อมูลที่ซับซ้อน

Behn (2003, pp. 586-606) เน้นเรื่องการวัดผลงานของหน่วยงานทางภาครัฐ ซึ่งมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายของผลการดำเนินงานของบริษัท จากงานวิจัยพบว่าการวัดผลเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินและส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน โดยแบ่งตัวชี้วัดเป็น 8 ข้อคือ

1. การประเมินของหน่วยงานกำกับดูแลของภาครัฐ: การวัดผลช่วยให้หน่วยงานภาครัฐตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพของการบริหารงาน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการทำงานที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. การควบคุมการทำงานของผู้บริหารและตรวจสอบผู้ได้บังคับบัญชา: การวัดผลช่วยให้ผู้บริหารสามารถควบคุมการดำเนินงานและตรวจสอบผู้ได้บังคับบัญชาให้แน่ใจว่ามีการทำงานที่ถูกต้อง

3. การกำหนดงบประมาณ: การวัดผลช่วยให้สามารถกำหนดงบประมาณให้สอดคล้องกับโครงการต่าง ๆ และสังคม และสามารถจัดสรรทรัพยากรไปสู่สาธารณะและสังคมได้อย่างเหมาะสม

4. การกระตุ้นผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสีย: การวัดผลช่วยให้กระตุ้นผู้บริหาร พนักงานและผู้มีส่วนได้เสียให้มีความร่วมมือในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

5. การส่งเสริมการโน้มน้าวทางการเมือง: การวัดผลช่วยให้ผู้บริหารสามารถโน้มน้าวทางการเมือง นักข่าว หรือประชาชนให้เห็นด้วยกับนโยบายของบริษัท

6. เป้าหมายในความสำเร็จของบริษัท: การวัดผลเป็นเป้าหมายในความสำเร็จของบริษัท ซึ่งช่วยให้บริษัทมีการติดตามและปรับปรุงผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

7. เรียนรู้และปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคต: การวัดผลช่วยให้บริษัทเรียนรู้ว่าสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำในอนาคตและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้แตกต่าง

8. เป็นตัวแทนของการบริหารงานทางธุรกิจ: การวัดผลการเงินถือว่าเป็นโครงสร้างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารด้านกลยุทธ์ของบริษัทและส่วนใหญ่มักเป็นตัวแปรตามในการวิจัย

Dorestani และ Rezaee (2011, pp. 79-102) เน้นเรื่องตัวชี้วัดสำหรับการประเมินความแม่นยำในการพยากรณ์กำไรของนักวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของตัวชี้วัดในการทำนายกำไรของบริษัท โดยได้แบ่งตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานของบริษัทแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดด้านการเงิน (Financial Key Performance Indicators) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินและวัดผลด้านการเงินของบริษัท โดยใช้ตัวเลขและข้อมูลทางการเงินเพื่อนำเสนอ

ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของบริษัท เช่น กำไรขาดทุน, กระแสเงินสด, อัตราผลตอบแทนทางการเงิน ซึ่งช่วยในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของบริษัท ประสิทธิภาพในการเติบโตทางการเงิน ความสามารถในการแข่งขันในตลาด และความยั่งยืนในอนาคต ตัวชี้วัดด้านการเงินเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น เจ้าของบริษัท, ผู้บริหาร, นักลงทุน, นักวิเคราะห์ทางการเงิน และหน่วยงานของรัฐ เพราะช่วยสะท้อนถึงการปฏิบัติงานภายในและภายนอกของบริษัท โดยสามารถวิเคราะห์และติดตามผลการดำเนินงานของบริษัทได้อย่างรอบด้าน

กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (Non- Financial Key Performance Indicators) ซึ่งคือตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินและวัดผลด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเงินของบริษัท โดยตัวชี้วัดเหล่านี้มักจะวัดความสำเร็จและประสิทธิภาพของบริษัทจากมุมมองที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งสามารถช่วยให้เข้าใจดีขึ้นเกี่ยวกับประสิทธิผลและผลการดำเนินงานของบริษัทได้ ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงินสามารถเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ไม่สามารถวัดหรือนำเสนอเป็นมูลค่าทางการเงินได้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, อัตราการเข้าออกของพนักงาน, ชั่วโมงการอบรมของพนักงาน, ความพึงพอใจของลูกค้า, กิจกรรมการให้คำปรึกษา ฯลฯ ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงินส่งผลกระทบต่อทิศทางเดียวกับตัวชี้วัดการดำเนินงานอื่น ๆ และมักมีลักษณะเป็นตัวแปรที่สามารถวัดเป็นความถี่ เช่น วัน สัปดาห์ เดือน ไตรมาส หรือ ปี การวัดเหล่านี้สามารถใช้ในการทบทวนและปรับปรุงการกระทำได้โดยพนักงาน นอกจากนี้ ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงินยังเกี่ยวข้องกับความรู้สึกชอบในแผนการเป็นกลุ่มหรือบุคคล และส่งผลกระทบต่อทิศทางเดียวกันกับตัวชี้วัดการดำเนินงานอื่น ๆ ที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานของบริษัท

ผลการวิจัยพบว่าการใช้ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำนายกำไรของบริษัท โดยตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเงินส่งผลตรงต่อความแม่นยำในการพยากรณ์กำไร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังพบว่าตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงินยังมีความสำคัญในการวิเคราะห์และทำนายผลการดำเนินงานของบริษัท งานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ตั้งใจในการใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินและทำนายผลการดำเนินงานของบริษัท โดยการใช้ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเงินสามารถช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์และติดตามผลการดำเนินงานของบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อมั่นในการตัดสินใจทางธุรกิจ

Parmenter (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดผลสำคัญ (Key Performance Indicators: KPIs) เน้นการพัฒนา การนำเข้าไปใช้ และการใช้ KPIs ที่เป็นเจ้าของความสำเร็จในสายงานต่าง ๆ ของ

องค์กร งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการวิเคราะห์และปรับปรุงการใช้งาน KPIs เพื่อให้บริษัทมี ประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ในงานวิจัยนี้ Parmenter ได้กล่าวถึงการอธิบายลักษณะ ของตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านการเงิน (Non-Financial KPIs) โดยส่วนใหญ่จะประกอบได้ด้วย 7 ลักษณะคือ

1. ไม่สามารถแสดงเป็นจำนวนเงินได้
2. วัดเป็นความถี่ เช่น วัน สัปดาห์ เดือน ไตรมาส หรือ ปี
3. มีการบังคับใช้โดยผู้บริหารระดับสูงหรือคณะกรรมการ
4. สามารถวัดและติดตามได้โดยพนักงาน
5. มีความรับผิดชอบในแผนการเป็นกลุ่มหรือบุคคล
6. สถิติที่เกิดขึ้นสามารถสะท้อนปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ และ
7. ส่งผลกระทบต่อทิศทางเดียวกันกับตัวชี้วัดการดำเนินงานอื่น ๆ

งานวิจัยของ Parmenter (2008) เป็นที่ยอมรับและมีความสำคัญในการพัฒนาและใช้ KPIs เพื่อสนับสนุนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเน้นให้ความสำคัญกับ Non-Financial KPIs ที่เป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลการดำเนินงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเงินได้ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับ การตกแต่งกำไร

จากทฤษฎีตัวการตัวแทนแสดงให้เห็นถึงมูลเหตุจูงใจในการตกแต่งกำไร เมื่อตัวแทนมี หน้าที่ต้องจัดทำงานการเงินเพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินให้แก่ตัวการได้ทราบ ทำให้เกิดปัญหาว่าตัวแทนอาจปกปิดข้อมูลเกิดความไม่สมมาตรของข้อมูล ระหว่างตัวการและตัวแทน Jensen and Meckling, (1976, pp. 305-360) ได้เสนอการให้ค่าตอบแทนเพื่อจูงใจโดยการผูกความมั่งคั่ง หรือผลประโยชน์ของเจ้าของและของตัวแทนเข้าด้วยกันเพื่อแก้ปัญหาตัวการตัวแทนข้างตน แต่กลับ เป็นเหตุจูงใจที่ทำให้ตัวแทนกระทำการตกแต่งกำไรเพื่อผลประโยชน์ของตนเองเกิดขึ้น

การตกแต่งกำไร (Earnings Management) คือการดำเนินการทุจริตโดยแสดงผลการ ดำเนินงานไม่ตรงตามความเป็นจริง กล่าวคือทำการบิดเบือนผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงิน ที่แท้จริงเพื่อหลอกลวงผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้งบการเงินไม่ตรงตาม ความเป็นจริงส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิดต่อผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงิน รวมถึงมูลค่าที่แท้จริงของกิจการ เนื่องจากบุคคลจะมีความพึงพอใจต่อรายได้และกำไรและมีความ กังวลต่อค่าใช้จ่ายและการดำเนินกิจการที่ขาดทุน ทำให้บริษัทหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงาน

ที่ขาดทุนหรือมีผลกำไรต่ำกว่าที่ผ่านมาหรือต่ำกว่าความคาดหวังของนักลงทุน โดยสรุปแล้วการตกแต่งกำไรจึงเป็นกิจกรรมที่บริษัทหรือองค์กรทำเพื่อปรับแต่งผลกำไรหรือกำไรสุทธิในรายงานทางการเงิน เพื่อให้ผลกำไรดูดีขึ้นหรือตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อมีผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้ลงทุนหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยการจัดการกำไรอาจมีการปรับแต่งรายได้หรือรายจ่าย เช่น การเลื่อนการรับรู้รายได้หรือการจัดเรียงการบันทึกรายจ่าย การเลือกวิธีการบัญชีที่ทำให้ผลกำไรดูดีขึ้น เป็นต้น การจัดการกำไรสามารถทำได้ในรูปแบบที่ถูกต้องและถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การนำเสนอข้อมูลทางการเงินโดยใช้วิธีการบัญชีที่เป็นไปตามหลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การจัดการกำไรก็สามารถใช้เพื่อการทำให้ผลกำไรดูดีขึ้นอย่างไม่เป็นธรรมชาติหรือไม่สามารถยอมรับได้ และอาจเป็นการละเมิดกฎหมายทางการเงินในบางกรณี การจัดการกำไรสามารถมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบริษัทหรือองค์กรได้ โดยอาจทำให้ผลกำไรดูดีขึ้นในระยะสั้น แต่อาจมีผลกระทบที่ไม่ดีในระยะยาว เช่น สูญเสียความเชื่อมั่นจากผู้ลงทุน การซื้อขายหุ้นที่ไม่เป็นธรรมชาติ หรือการมีความเสี่ยงต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับดูแลทางการเงิน ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของ Chung-Hua Shen และ Hsiang-lin Chih, (2005, pp. 2675–2697) ที่พบว่าการตกแต่งกำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาจากแรงผลักดันจากความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

Ronen and Yaari, (2008) ได้จำแนกการตกแต่งกำไรเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. กลุ่มขาว คือ การตกแต่งกำไรโดยการเลือกใช้ข้อดีของการยืดหยุ่นให้การเลือกวิธีการทางบัญชี
2. กลุ่มเทา คือ การตกแต่งกำไรโดยการเลือกวิธีการบัญชีที่อาจทำให้เกิดโอกาสสูงในการควบคุมการรายงานของผู้บริหารหรือทำให้รายงานดูมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐศาสตร์มากที่สุด
3. กลุ่มดำ คือ การตกแต่งกำไรโดยการกระทำโดยใช้วิธีหลบเลี่ยงหลอกลวง เพื่อให้งบการเงินผิดไปจากความเป็นจริงในการลดความโปร่งใสของรายงาน

วิธีการตกแต่งกำไร

การตกแต่งกำไรสามารถทำได้หลายรูปแบบหลายวิธี เช่น การรับรู้รายได้เพื่อให้รายได้สูงหรือต่ำกว่าความจริง การบันทึกค่าใช้จ่ายสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง การบันทึกการจ่ายเป็นทรัพย์สิน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วการตกแต่งกำไรมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกำไรเทียม เพื่อจูงใจนักลงทุน วิธีการตกแต่งกำไร (Types of Earnings Management) มีหลายวิธีโดยวิธีการที่เกิดขึ้นในอดีตและยังคงเกิดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันมีดังนี้ (ศรายุทธ เรื่องสุวรรณ์ , 2548, หน้า 118)

1. การปรับมูลค่าบัญชีค่าเผื่อมูลค่า (Valuation Allowances) ซึ่งแสดงลดยอดมูลค่าของทรัพย์สินในงบแสดงฐานะทางการเงิน (Contra-Asset Accounts) หรือแสดงการเพิ่มยอดของหนี้สิน การใช้บัญชีค่าเผื่อมูลค่าในการตกแต่งกำไรเพราะบัญชีนี้ขึ้นอยู่กับการประมาณการของฝ่ายบริหาร

และยอดคงเหลือสามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ในแต่ละงวด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของยอดคงเหลือจะบันทึกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลให้กำไรลดลง วิธีการนี้อาจปรับใช้ได้กับ การสำรองกำไรเพื่อใช้ในอนาคต (Cookie Jar Reserve) ซึ่งเป็นการประมาณการต้นทุนให้สูงขึ้นในงวดปัจจุบันเพื่อให้งวดต่อไปมีค่าใช้จ่ายน้อยลง เช่น การตั้งสำรองไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร การประมาณการคืนสินค้า การตัดหนี้สูญในงวดปัจจุบันสูง ทำให้กำไรลดลงแต่อาจมีการกลับการตั้งสำรองเพื่อเพิ่มกำไรส่วนการรับรู้ค่าใช้จ่ายจำนวนมากในงวดเดียว (Big Bath) คือการประมาณการขาดทุนจำนวนมากในกำไรงวดปัจจุบัน วิธีการนี้ทำให้เกิดการขาดทุนในงวดปัจจุบันแต่วงวดต่อมาบริษัทจะมีค่าใช้จ่ายน้อยลงหรือนำส่วนเกินมูลค่าหุ้นมาล้างขาดทุนสะสมจนทำให้งบการเงินเข้าสู่ภาวะปกติ เช่น การปรับโครงสร้างการดำเนินงาน การปรับโครงสร้างหนี้ และการด้วยค่าในสินทรัพย์

2. ทางเลือกเกี่ยวกับวิธีการทางบัญชี (Accounting Method Choice) ผู้บริหารสามารถตกแต่งกำไรทางบัญชีผ่านการเลือกใช้วิธีการทางบัญชี การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางบัญชี ซึ่งในการเปลี่ยนวิธีการทางบัญชีแต่ละครั้งจะทำให้ตัวเลขรายได้ ต้นทุน กำไร เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การตัดสินใจของนักลงทุนเปลี่ยนแปลงได้ เช่น วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคา การตัดสินทรัพย์ออกจากบัญชี ซึ่งเรื่องเหล่านี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร การปรับระยะเวลาตัดค่าเสื่อมให้นานขึ้นจะส่งผลให้กำไรเพิ่มขึ้นทันที การเลือกใช้วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือที่แตกต่างกัน วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาจะส่งผลให้กำไรที่แสดงแตกต่างกันด้วย และจากมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดให้แยกกลุ่มของเงินทุนออกเป็นเงินลงทุนเพื่อค้า และเงินลงทุนเพื่อขาย โดยเงินลงทุนเพื่อค้าเมื่อเกิดกำไรหรือขาดทุนจะบันทึกลงในงบกำไรขาดทุนดั่งนั้น หากมีกำไรมากก็จะนิยมลงบัญชีเป็นเงินลงทุนเพื่อค้าเพื่อให้สามารถแสดงกำไรในงบกำไรขาดทุนได้ หากขาดทุนมากก็จะย้ายไปเป็นเงินลงทุนเพื่อขายซึ่งบัญชีนี้เมื่อมีกำไรหรือขาดทุนจะไม่แสดงในงบกำไรขาดทุน แต่ให้ลงบันทึกลงในส่วนของผู้ถือหุ้นแทน วิธีนี้จึงใช้ซ่อนผลขาดทุนได้เป็นอย่างดี

3. การตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real Economic decision) เป็นการตกแต่งกำไรโดยการใช่วิธีการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เป็นวิธีการที่ผู้บริหารใช้บิดเบือนตัวเลขโดยการทำกำไรเสียดและกำไรในระยะสั้นสูงขึ้น แต่การกระทำดังกล่าวจะส่งผลในระยะยาว เช่น การลดงบประมาณการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ผลการดำเนินงานดีขึ้น ซึ่งการลดค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้ อาจส่งผลเสียต่อบริษัทหากคู่แข่งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้นและออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดทำให้ความสามารถในการแข่งขันของบริษัทลดลง

4. การตกแต่งบัญชีเมื่อมีการควบรวมกิจการ (Creative Acquisition Accounting) คือการซื้อบริษัทอื่นๆ เพิ่มเพิ่มกำไรในปัจจุบันและอนาคต เช่น เมื่อซื้อบริษัทแล้วนำมารวมในงบการเงินจะทำให้บริษัทมีสินทรัพย์เพิ่มสูงขึ้น บริษัทจึงมักซื้อกิจการที่มีผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุนเงินลงทุน

5. การประยุกต์ให้หลักความมีนัยสำคัญเพื่อตกแต่งกำไร (Immaterial Misapplication of Accounting Principles) เมื่อผลการดำเนินงานที่แท้จริงไม่เป็นไปตามความคาดหวังของนักลงทุน ผู้บริหารจึงตกแต่งกำไร โดยการบันทึกจำนวนเงินที่ไม่มีนัยสำคัญเพื่อให้กำไรเป็นไปตามคาดการณ์ของตลาด ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอบบัญชีมักจะไม่สนใจเนื่องจากจำนวนเงินไม่มีนัยสำคัญแต่หากรวมตัวเลขรายการต่างๆ ทั้งหมดอาจมีนัยสำคัญก็ได้ เช่น การใช้บัญชีรายการปรับปรุงอื่นๆ ในการตกแต่งกำไร

6. การรับรู้รายได้ก่อนเวลาอันควร (Premature Recognition of Revenue) บริษัทอาจตกแต่งกำไรให้สูงขึ้นโดยการรับรู้รายได้ก่อนที่จะเกิดขึ้นจริง เช่น รับรู้รายได้จากการขายก่อนที่จะจัดส่งสินค้า

พิมพ์ชนก เกตุสุวรรณ (2555, หน้า 86-87) กล่าวถึงเทคนิคที่ผู้บริหารเลือกใช้ในการตกแต่งกำไรไว้กว้างๆ 3 ประเภทคือ

1. การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง (Accrual Management)
2. การตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจ (Real Activities Manipulation) และ

3. การตกแต่งกำไรด้วยวิธีการอื่นๆ

เทคนิคการตกแต่งกำไรโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นกระบวนการที่บริษัทหรือองค์กรใช้รายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดุลยพินิจในการเลือกใช้วิธีการทางบัญชีของผู้บริหารในการปรับปรุงผลกำไรทางบัญชีเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นในรายงานการเงิน ดุลยพินิจของผู้บริหารในกรณีนี้หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดรายการคงค้างเพื่อให้ผลกำไรที่รายงานไปเหมาะสมกับเป้าหมายหรือความต้องการขององค์กรหรือผู้ถือหุ้นที่เกี่ยวข้อง เทคนิคนี้อาจประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การจัดทำแผนกำไร ผู้บริหารจะวางแผนการตกแต่งกำไรโดยระบุเป้าหมายการได้รับกำไรที่ต้องการให้เป็นไปตามคาดหวัง และความต้องการขององค์กร แผนกำไรนี้อาจเกี่ยวข้องกับการกำหนดรายการคงค้างที่เพิ่มหรือลดเพื่อให้ผลกำไรมีลักษณะที่ต้องการ

2. การประเมินผลกระทบ ผู้บริหารจะต้องประเมินว่าการปรับปรุงรายการคงค้างด้วยดุลยพินิจของพวกเขาจะมีผลกระทบอย่างไรต่อผลกำไรที่รายงาน และว่าการตรวจสอบจากผู้อื่น เช่น ผู้ตรวจสอบหรือสำนักงานตรวจบัญชี จะสามารถตรวจพบการแก้ไขหรือการตกแต่งกำไรได้หรือไม่

3. การปรับปรุงรายการคงค้าง โดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร จะมีการปรับปรุงรายการคงค้างที่เกี่ยวข้องกับรายได้หรือรายจ่าย เพื่อให้ผลกำไรที่รายงานไปเข้ากับเป้าหมายหรือความต้องการขององค์กร การปรับปรุงนี้อาจเป็นการเพิ่มหรือลดรายการคงค้างในต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลกำไร

4. การตรวจสอบและควบคุม หลังจากการปรับปรุงรายการคงค้างเสร็จสิ้น ผู้บริหารอาจต้องตรวจสอบและควบคุมขั้นตอนการตรวจสอบการตกแต่งกำไรเพื่อให้แน่ใจว่ารายงานการเงินยังคงมีความเป็นธรรมและถูกต้อง

5. การรายงาน บริษัทจะต้องรายงานการปรับปรุงรายการคงค้างและผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการตกแต่งกำไรโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในรายงานการเงินของตน

ความสำคัญของเทคนิคการตกแต่งกำไรโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารคือการใช้ความระมัดระวังในการทำกิจกรรมเชิงบัญชีนี้ เนื่องจากการปรับปรุงผลกำไรเพื่อก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริงอาจส่งผลเสียต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรและการติดตามข้อกำหนดทางกฎหมายและทางธุรกิจ โดยวิธีการที่ผู้บริหารจะใช้ในการตกแต่งกำไรที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวางคือ

1. การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง (Accrual Management) เป็นกระบวนการที่บริษัทหรือองค์กรใช้รายการคงค้างในการปรับปรุงผลกำไรทางบัญชีหรือรายได้และรายจ่ายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นในรายงานการเงิน โดยเป้าหมายหลักของการตกแต่งกำไรคือการเพิ่มหรือลดผลกำไรที่รายงานให้มีค่าเหมาะสมกับความต้องการหรือคาดหวังของผู้ถือหุ้นหรือผู้อื่นที่สนใจในบริษัทนั้นๆ การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างสามารถทำได้โดยปรับปรุงรายการคงค้างเพื่อเพิ่มหรือลดกำไรที่รายงานไปในระยะเวลาที่แตกต่างกัน เช่น การลดรายการคงค้างด้านรายได้ บริษัทอาจเลือกลดรายการคงค้างที่เกี่ยวข้องกับรายได้เพื่อลดกำไรที่รายงานไปในช่วงเวลาที่ยู่อถือหุ้นคาดหวังการได้รับกำไรน้อยลง นั่นอาจทำให้ผลกำไรที่รายงานออกมาดูเป็นเชื่อถือได้มากขึ้น และการเพิ่มรายการคงค้างด้านรายจ่าย บริษัทอาจเพิ่มรายการคงค้างที่เกี่ยวข้องกับรายจ่าย เพื่อเพิ่มกำไรที่รายงานไปในช่วงเวลาที่ต้องการให้มีความน่าเชื่อถือสูงขึ้น ทำให้ผู้ถือหุ้นมีความมั่นใจว่าผลกำไรที่รายงานนั้นเป็นไปตามคาดหวัง การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างเป็นกระบวนการที่ถูกดูแลอย่างใกล้ชิดในการจัดทำรายงานการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการเชิงบัญชีเพื่อปรับกำไรที่รายงานไปอาจมีผลกระทบต่อความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของข้อมูลการเงิน และอาจทำให้เกิดความสับสนคลาดในระยะเวลาเมื่อความผิดปกติถูกตรวจพบโดยผู้ตรวจสอบหรือองค์กรสำนักงานตรวจบัญชี ดังนั้น การตัดสินใจเพื่อทำการตกแต่งกำไรควรเน้นในด้านความถูกต้องและการปฏิบัติตามหลักการบัญชีและการรายงานทางการเงินที่สอดคล้องกับหลักการทางธุรกิจและกฎหมายการเงินที่มีผลบังคับใช้ในสากล

2. การตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจ (Real Activities Manipulation) กระบวนการที่บริษัทหรือองค์กรใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการแก้ไขรายการธุรกิจเพื่อส่งผลกระทบต่อผลกำไรที่รายงานในรายงานการเงิน คำว่า "Real Activities" หมายถึงกิจกรรมที่สร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการหรือกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานหลักขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การผลิต การเรียกเก็บเงินจากลูกค้า และอื่น ๆ

การตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจสามารถทำได้โดยปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มหรือลดผลกำไรที่รายงาน โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรายการบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อผลการเงินโดยตรง ตัวอย่างของเทคนิคการตกแต่งกำไรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรายการธุรกิจได้ ยกตัวอย่างเช่น

- การเลื่อนการเรียกเก็บเงินจากลูกค้า บริษัทอาจเลื่อนการเรียกเก็บเงินจากลูกค้าไปยังงวดชำระหน้า เพื่อเพิ่มรายได้ในงวดปัจจุบันและเพิ่มผลกำไรที่รายงานไป
- การชะลอการจ่ายเงินให้กับผู้จำหน่าย บริษัทอาจชะลอการจ่ายเงินให้กับผู้จำหน่ายเพื่อเพิ่มเงินทุนหรือลดรายจ่ายที่รายงานไป ซึ่งจะส่งผลให้ผลกำไรที่รายงานเพิ่มขึ้น
- การเพิ่มมูลค่ารายการสินค้าในคลัง บริษัทอาจเพิ่มค่าสินค้าที่เก็บไว้ในคลังเพื่อเพิ่มมูลค่ารายการสินค้าที่รายงานไปและเพิ่มผลกำไรที่รายงาน
- การเปลี่ยนวิธีคิดค่าเสื่อมค่าสินทรัพย์ บริษัทอาจทดแทนค่าเสื่อมค่าสินทรัพย์ในระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้และผลกำไรที่รายงาน
- การย้ายค่าใช้จ่ายเข้าไปในรายการบัญชีอื่น บริษัทอาจย้ายค่าใช้จ่ายจากรายการบัญชีหนึ่งไปยังรายการบัญชีอื่นที่มีผลกระทบน้อยกว่า ทำให้รายจ่ายที่รายงานไปลดลงและผลกำไรเพิ่มขึ้น

การตกแต่งกำไรด้วยการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเป็นที่ยอมรับได้ยาก แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามหลักการบัญชีและรายงานการเงินที่เป็นมาตรฐานจะสำคัญมากเพื่อความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในข้อมูลการเงินขององค์กร

3. การตกแต่งกำไรด้วยวิธีการอื่นๆ นอกเหนือไปจากการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างและการตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจ

งบการเงินนั้นเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินให้แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย หากงบการเงินที่นำเสนอไม่มีคุณภาพหรือมีการตกแต่งกำไรจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง ดังนั้นผู้ใช้งบการเงินจึงจำเป็นต้องมีความรู้รวมถึงมีประสบการณ์ในการตรวจสอบงบการเงิน ดังนั้นเครื่องมือหรือแบบจำลองที่ใช้ในการตรวจสอบการตกแต่งกำไรจึงมีความสำคัญ

แบบจำลองการตรวจสอบการตกแต่งกำไร

การตรวจสอบการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างเป็นหนึ่งในวิธีที่ได้รับความนิยมเนื่องจากสามารถใช้ในการประเมินการตกแต่งกำไรที่ผู้ใช้งบการเงินไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง งานวิจัยที่ผ่านมามีทั้งแบบวิธีกรนี้เป็นสองแบบหลัก ๆ ได้แก่ การใช้รายการคงค้างทั้งหมดในการวัดการตกแต่งกำไรและการใช้รายการคงค้างที่แตกต่างกันในแง่ของต้นทุนที่สร้างขึ้นเพื่อวัดการตกแต่งกำไร ดัง

ตัวอย่างของงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานของ Healy (1985, pp. 85-107) ที่ใช้รายการคงค้างทั้งหมดเป็นตัวชี้วัดการตกแต่งกำไร และงานของ Jones (1991, pp. 193-228) ที่ใช้รายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นตัวชี้วัด

การตรวจสอบการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างเป็นวิธีที่สามารถประเมินผลการตกแต่งกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงว่าการใช้รายการคงค้างทั้งหมดหรือแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ของรายการคงค้างสามารถใช้เพื่อวัดและประเมินการตกแต่งกำไรในองค์กรได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยแต่ละรายการ

ในงานวิจัยที่ใช้รายการคงค้างทั้งหมดเป็นตัวชี้วัดการตกแต่งกำไร เช่นงานของ Healy (1985, pp. 85-107) นักวิจัยได้พิจารณารวมทุกรายการคงค้างเข้าด้วยกัน ในขณะที่ในงานวิจัยอื่น ๆ เช่นงานของ Jones (1991, pp. 193-228) นักวิจัยได้แยกรายการคงค้างเป็นสองประเภทหลัก ๆ คือ รายการคงค้างจากการดำเนินงานปกติ (Non-Discretionary Accruals : NDA) และรายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดการตกแต่งกำไร โดยสมการที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$TA_t = NDA_t + DA_t$$

The Jones Model (1991) เป็นแบบจำลองทางการเงินที่ใช้ในการตรวจสอบและวิเคราะห์การตกแต่งกำไรทางบัญชี (earnings management) ของบริษัทหรือองค์กร แบบจำลองนี้ถูกพัฒนาขึ้นโดย Jones ขึ้นมาเพื่อระบุและวิเคราะห์แบบการเพิ่มหรือลดกำไรที่อาจเกิดขึ้นจากการปรับปรุงผลกำไรในรายงานการเงิน หลักการหลักของแบบจำลอง Jones อยู่บนการวิเคราะห์รายการคงค้างในงบการเงิน โดยมีตัวแปรที่สำคัญคือ

1. รายการคงค้าง (Accruals) แบบจำลองนี้ใช้รายการคงค้างเป็นตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบการตกแต่งกำไร รายการคงค้างประกอบด้วยรายการที่ต้องการบันทึกในรายงานการเงินแต่ยังไม่ได้เกิดการจ่ายหรือรับเงิน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงผลกำไร

2. กำไรที่เกิดจากดุลยพินิจ (Discretionary Earnings) Jones แบ่งกำไรที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหารออกจากกำไรที่เกิดขึ้นจากรายการคงค้างทั้งหมด กำไรที่เกิดจากดุลยพินิจเป็นส่วนที่คาดหวังหรือเป้าหมายในการปรับปรุงผลกำไร

3. กำไรที่ไม่เกิดจากดุลยพินิจ (Non-Discretionary Earnings) กำไรนี้เกิดขึ้นจากรายการคงค้างที่เกิดจากการดำเนินงานปกติและไม่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงผลกำไร

แบบจำลอง Jones จึงใช้รายการคงค้างเป็นตัวชี้วัดเพื่อแยกกำไรที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารออกมา เมื่อเปรียบเทียบกำไรที่เกิดจากดุลยพินิจกับรายการคงค้างทั้งหมด จะสามารถสรุปได้

ว่าบริษัทมีการตกแต่งกำไรหรือไม่ แบบจำลอง Jones เป็นแบบจำลองที่เป็นที่นิยมในวงการการเงิน และการบัญชีในการวิเคราะห์การตกแต่งกำไรและความโปร่งใสของรายงานการเงินของบริษัท

สมการ Modified Jones Model (1995)

$$\frac{TA_t}{A_{t-1}} = \beta_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{\Delta REV_t - \Delta REC_t}{A_{t-1}} \right) + \beta_3 \left(\frac{PPE_t}{A_{t-1}} \right) + \varepsilon$$

โดย

TA_t	คือ รายการคงค้างทั้งหมดของปีที่ 1
A_{t-1}	คือ สินทรัพย์รวมของปีที่ t-1
REV_t	คือ รายได้ของปีที่ 1
REC_t	คือ ลูกหนี้การค้า ณ สิ้นสุดปีที่ t
PPE_t	คือ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ณ สิ้นสุดปีที่ t
Δ	คือ การเปลี่ยนแปลง
$\beta_1, \beta_2, \beta_3$	คือ สัมประสิทธิ์คงที่
ε	คือ Error Term

ต่อมาแบบจำลอง Modified Jones (1995) ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์และตรวจสอบการตกแต่งกำไรทางบัญชี และเน้นการใช้ตัวแปรเสริมเพื่อปรับปรุงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ผลกำไรที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร The Modified Jones Model (1995), ถูกพัฒนาโดย Dechow, Sloan, และ Sweeney, เป็นการปรับแต่งและพัฒนาต่อจากแบบจำลอง Jones Model(1991) เพื่อการตรวจสอบและวิเคราะห์การตกแต่งกำไรทางบัญชีโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร เช่นเดียวกับแบบจำลองเดิม แบบจำลองนี้ใช้รายการคงค้างเป็นตัวชี้วัดหลักเพื่อวิเคราะห์การปรับปรุงผลกำไรในรายงานการเงิน โดยการแยกกำไรจากดุลยพินิจ (Separating Accruals from Discretionary Earnings) กล่าวคือแบบจำลองนี้ใช้กระบวนการทางสถิติเพื่อแยกกำไรที่เกิดจากรายการคงค้างทั้งหมดเป็นส่วนที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารและส่วนที่เกิดขึ้นจากดำเนินงานปกติ รวมถึงมีการใช้การใช้ตัวแปรความเสี่ยงทางธุรกิจ (Risk-related Variables) เพื่อปรับปรุงการวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยแยกวิเคราะห์ความเป็นไปของกำไรที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหาร

Yoon, Miller, และ Jiraporn (2006, pp. 85-109) ได้พัฒนาแบบจำลองทางการเงินเพื่อการวิเคราะห์และตรวจสอบการตกแต่งกำไรทางบัญชี โดยสร้างแบบจำลองที่ใช้ข้อมูลจากบริษัทต่างชาติใน 66 ประเทศในช่วงปี 2005 - 2010 และนำมาเปรียบเทียบกับแบบจำลอง Modified Jones Model (1995) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพในการตรวจสอบการตกแต่งกำไร โดยการปรับปรุงและเพิ่มความซับซ้อน แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมาเน้นการใช้ตัวแปรที่เพิ่มความซับซ้อนเพื่อปรับปรุงการวิเคราะห์และการตรวจสอบผลกำไรที่เกิดจากการตกแต่งกำไร และการใช้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น ความเสี่ยงทางธุรกิจ และปัจจัยที่สามารถอธิบายผลกำไรได้ แบบจำลองของ Yoon, Miller และ Jiraporn ได้นำเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์และตรวจสอบการตกแต่งกำไรทางบัญชีโดยใช้ข้อมูลจากบริษัทต่างชาติและเน้นการใช้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจ เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

สมการ Yoon, Miller และ Jiraporn Model เป็นดังนี้

$$\frac{TA_t}{REV_t} = \beta_0 + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_t - \Delta REC_t}{REV_t} \right) + \beta_2 \left(\frac{\Delta EXP_t - \Delta PAY_t}{REV_t} \right) + \beta_3 \left(\frac{\Delta DEP_t - \Delta RET_t}{REV_t} \right) + \varepsilon$$

โดย

TA_t	คือ รายการคงค้างทั้งหมดของปีที่ t
REV_t	คือ รายได้สุทธิของปีที่ t
REC_t	คือ ลูกหนี้การค้า ณ สิ้นสุดปีที่ t
EXP_t	คือ ผลรวมของต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายในการขายและบริการ เฉพาะส่วนที่เป็นเงินสดของปีที่ t
PAY_t	คือ เจ้าหนี้การค้า ณ สิ้นสุดปีที่ t
DEP_t	คือ ค่าเสื่อมราคา ณ สิ้นสุดปีที่ t
RET_t	คือ ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์หลังเกษียณของปีที่ t
Δ	คือ การเปลี่ยนแปลง
$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3$	คือ สัมประสิทธิ์คงที่
ε	คือ Error Term

The Beneish M-Score Model (1997) เป็นแบบจำลองทางการเงินที่ใช้ในการตรวจสอบและพิจารณาความเป็นไปของการทำธุรกิจเพื่อปรับปรุงผลการเงิน (earnings manipulation) และการเป็นไปของการรายงานการเงินที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังในการตรวจสอบบริษัทที่อาจมีการทำกิจกรรมที่เป็นอันตรายหรือการจัดการผลกำไรในทางไม่ถูกต้อง แบบจำลองนี้ถูกพัฒนา

โดย Messod D. Beneish และได้รับความนิยมในการใช้ในวงการการเงินและการวิเคราะห์บริษัท ผู้วิจัยโดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มที่มีการตกแต่งกำไรและกลุ่มที่ไม่มีการตกแต่งกำไร แล้วสร้างแบบจำลอง M-Score มาทำการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากงบการเงินเพื่อ

คำนวณหา 12 ดัชนีประกอบด้วย

1. ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย
2. ดัชนีอัตรากำไรขั้นต้น
3. ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์
4. ดัชนีการเติบโตของยอดขาย
5. ดัชนีค่าเสื่อมราคา
6. ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร
7. ดัชนียอดรวมของรายการคงค้างต่อยอดรวมของสินทรัพย์
8. ดัชนีโครงสร้างเงินทุน
9. ดัชนีผลการดำเนินงาน
10. ดัชนีระยะเวลาของบริษัท
11. ดัชนีรายการคงค้างเพิ่มขึ้น
12. ดัชนียอดขายลดลง

เห็นได้ว่าแบบจำลองใช้ M-Score เป็นตัวชี้วัดหลักในการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ที่ประเมินผลการเงินของบริษัท ซึ่งเกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางสถิติที่ช่วยในการระบุสัญญาณของการตกแต่งกำไร หรือความเป็นไปของการรายงานการเงินที่ผิดปกติ โดยใช้ ตัวแปรทางการเงินหลายอย่าง เช่น รายการคงค้าง ส่วนของขายสินค้าและบริการที่ไม่เพิ่มขึ้น ค่าคงที่ทางบัญชี ส่วนของกำไรที่ไม่เพิ่มขึ้น และอื่น ๆ เพื่อประเมินความเป็นไปของการทำธุรกิจเพื่อปรับปรุงผลการเงิน แต่ละตัวแปรจะถูกให้คะแนนตามการวิเคราะห์และการคำนวณเป็นคะแนนรวม M-Score ที่ใช้ในการประเมินสัญญาณการตกแต่งกำไร ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารมีการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจใช้เกณฑ์คงค้างเชิงบวกโดยบริษัทขนาดใหญ่มีแนวโน้มใช้เกณฑ์คงค้างเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามแบบจำลองยังมีดัชนีบางประการที่ไม่สามารถชี้วัดการตกแต่งกำไรได้ Dr. Messod Beneish จึงนำมาปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มเติมจนเป็นแบบจำลอง M-Score (1999)

The Beneish M-Score Model (1999) โดย Dr. Messod Beneish ได้พัฒนาจากแบบจำลอง M-Score (1997) โดยพิจารณาจากงบการเงินเพื่อหาดัชนีที่จะชี้วัดการตกแต่งกำไร ประกอบด้วย 8 ดัชนี 1. ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (Days Sales in Receivables Index: DSRI) 2. ดัชนีอัตรากำไรขั้นต้น (Gross Margin Index: GMI) 3. ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์ (Asset Quality Index: AQI) 4. ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (Sales Growth Index: SGI) 5. ดัชนีค่าเสื่อมราคา

(Depreciation Index: DEPI) 6. ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (Sales General and Administrative Expenses Index: SGAI) 7. ดัชนียอดรวมของรายการคงค้างต่อยอดรวมของสินทรัพย์ (Total Accruals to Total Assets: TATA) 8. ดัชนีการเพิ่มขึ้น (Leverage Index: LVGI) โดยแสดงการคำนวณได้ดังนี้

$$M = -4.84 + 0.92 \times \text{DSRI} + 0.528 \times \text{GMI} + 0.404 \times \text{AQI} + 0.892 \times \text{SGI} \\ + 0.115 \times \text{DEPI} - 0.172 \times \text{SGAI} + 4.679 \times \text{TATA} - 0.327 \times \text{LVGI}$$

องค์ประกอบของ M-Score ทั้ง 8 ดัชนีสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขาย (Days Sales in Receivables Index: DSRI) เป็นดัชนีที่แสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการลูกหนี้การค้าต่อยอดขายในระยะเวลา 2 ปีติดต่อกันว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยการพิจารณาเปรียบเทียบยอดลูกหนี้การค้ากับยอดขายปีปัจจุบัน หากดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึงระยะเวลาในการเก็บหนี้ที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการให้สินเชื่อเพื่อกระตุ้นยอดขาย หรือมีการสร้างรายได้ให้สูงเกินจริง ซึ่งเป็นสัญญาณที่บ่งบอกได้ว่าการตกแต่งงบการเงิน หากค่าดัชนีสูงขึ้นก็แสดงว่าโอกาสที่รายได้และกำไรถูกทำให้สูงเกินจริงเพิ่มขึ้น ดัชนีลูกหนี้การค้าต่อยอดขายคำนวณได้จาก

$$\frac{\frac{\text{ลูกหนี้การค้าปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}}{\frac{\text{ลูกหนี้การค้าปีก่อน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}}$$

2. ดัชนีอัตรากำไรขั้นต้น (Gross Margin Index: GMI) เป็นดัชนีที่แสดงความสามารถในการบริหารจัดการรายได้ของ 2 ปีติดต่อกัน พิจารณาเปรียบเทียบจากกำไรขั้นต้นกับยอดขายปีปัจจุบัน หากผลการคำนวณค่ามากกว่า 1 แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรขั้นต้นลดลง หรือเป็นสัญญาณเชิงลบของบริษัท ซึ่งสามารถแสดงถึงสัญญาณในการตกแต่งงบการเงิน ดัชนีอัตรากำไรขั้นต้นสามารถคำนวณได้จาก

$$\frac{\frac{\text{ยอดขายปีก่อน} - \text{ต้นทุนขายปีก่อน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}}{\frac{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน} - \text{ต้นทุนขายปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}}$$

3. ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์ (Asset Quality Index: AQI) เป็นดัชนีที่แสดงถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินทรัพย์ 2 ปีติดต่อกัน พิจารณาโดยเปรียบเทียบสินทรัพย์หมุนเวียนรวมถึงที่ดิน อาคารและอุปกรณ์กับยอดรวมของสินทรัพย์ปีก่อน เพื่อวัดสัดส่วนของสินทรัพย์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในอนาคต หากผลการคำนวณมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่ามีการใช้สินทรัพย์เพิ่มขึ้นหรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งงบการเงิน ดัชนีคุณภาพสินทรัพย์คำนวณได้ดังนี้

$$\frac{1 - \text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีปัจจุบัน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดรวมสินทรัพย์ปีปัจจุบัน}} \div \frac{1 - \text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีก่อน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีก่อน}}{\text{ยอดรวมสินทรัพย์ปีก่อน}}$$

4. ดัชนีการเติบโตของยอดขาย (Sales Growth Index: SGI) เป็นดัชนีที่แสดงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของบริษัท 2 ปีติดต่อกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบจากยอดขายปีปัจจุบันเทียบกับปีก่อน โดยบริษัทที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วจะถูกมองว่ามีความเป็นไปได้ที่จะเกิดจากการตกแต่งกำไร หากผลการคำนวณที่ค่ามากกว่า 1 แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของยอดขายหรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งกำไร ดัชนีการเติบโตของยอดขายสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}$$

5. ดัชนีค่าเสื่อมราคา (Depreciation Index: DEPI) เป็นดัชนีที่แสดงถึงการบริหารจัดการด้านสินทรัพย์ที่มีการคิดค่าเสื่อมราคา 2 ปีติดต่อกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบค่าเสื่อมราคากับที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อม หากผลการคำนวณมากกว่า 1 แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบันทึกบัญชีการเปลี่ยนวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา หรือมีการลงทุนขยายกิจการเพิ่มขึ้น หรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งงบการเงิน ดัชนีค่าเสื่อมราคาคำนวณได้จาก

$$\frac{\text{ค่าเสื่อมราคาปีก่อน}}{\text{ค่าเสื่อมราคาปีก่อน} + \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีก่อน}} \div \frac{\text{ค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบัน}}{\text{ค่าเสื่อมราคาปีปัจจุบัน} - \text{ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ปีปัจจุบัน}}$$

6. ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (Sales General and Administrative Expenses Index: SGAI) เป็นดัชนีแสดงประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการขาย 2 ปีติดต่อกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการขายและบริการกับยอดขาย เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารกับยอดขายมีความสัมพันธ์กัน หากผลการคำนวณมีค่ามากกว่า 1 อาจแสดงให้เห็น

เห็นว่ามีความใช้จ่ายในการขายและบริหารเพิ่มขึ้นแต่ยอดขายไม่เพิ่ม จึงอาจเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งงบการเงิน ดัชนีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารคำนวณได้จาก

$$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีปัจจุบัน}} \div \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารปีก่อน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}$$

7. ดัชนียอดรวมของรายการคงค้างต่อยอดรวมของสินทรัพย์ (Total Accruals to Total Assets: TATA) เป็นดัชนีแสดงการบริหารจัดการสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพของ 2 ปีติดต่อกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบยอดรวมของรายการคงค้างปีปัจจุบันหักปีก่อนกับยอดรวมสินทรัพย์ปีปัจจุบัน หากผลการคำนวณมากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่ามีรายการคงค้างเพิ่มขึ้นหรือเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งงบการเงิน ดัชนียอดรวมของรายการคงค้างต่อยอดรวมของสินทรัพย์คำนวณได้จาก

$$\frac{((\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีปัจจุบัน} - \text{เงินสดปีปัจจุบัน}) - \text{หนี้สินหมุนเวียนปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปีปัจจุบัน} - \text{ภาษีเงินได้ค้างจ่ายปีปัจจุบัน}) - ((\text{สินทรัพย์หมุนเวียนปีก่อน} - \text{เงินสดปีก่อน}) - (\text{หนี้สินหมุนเวียนปีก่อน} - \text{หนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปีก่อน} - \text{ภาษีเงินได้ค้างจ่ายปีก่อน})) - \text{ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายปีปัจจุบัน}}{\text{ยอดขายปีก่อน}}$$

8. ดัชนีการเพิ่มขึ้น (Leverage Index: LVGI) เป็นดัชนีที่แสดงการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน 2 ปีติดต่อกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบยอดรวมของหนี้สินกับยอดรวมของสินทรัพย์ หากผลการคำนวณดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงให้เห็นถึงภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นซึ่งอาจเป็นแรงจูงใจให้ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งเป็นสัญญาณว่ามีการตกแต่งงบการเงิน ดัชนีการเพิ่มขึ้นสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{\text{หนี้สินไม่หมุนเวียนปีปัจจุบัน} - \text{รวมหนี้สินปีปัจจุบัน}}{\text{รวมสินทรัพย์ปีปัจจุบัน}} \div \frac{\text{หนี้สินไม่หมุนเวียนปีก่อน} - \text{รวมหนี้สินปีก่อน}}{\text{รวมสินทรัพย์ปีก่อน}}$$

จากเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการตกแต่งกำไรของแบบจำลอง M-Score คือ ค่า M-Score น้อยกว่าหรือเท่ากับ -2.22 จัดว่าเป็นบริษัทที่ไม่มีการตกแต่งกำไร หากค่า M-Score มากกว่า -2.22 จัดว่าเป็นบริษัทที่มีการตกแต่งกำไร

อย่างไรก็ตาม การใช้แบบจำลอง M-Score ยังไม่มีผลการวิจัยสนับสนุนมากพอว่าสามารถใช้ในประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งกำไร

การตกแต่งกำไรเกิดขึ้นเพื่อสร้างรายงานการเงินที่ดูดีขึ้นหรือให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง เพื่อให้ผลกำไรหรือตัวชี้วัดการเงินอื่น ๆ ดูดีขึ้นหรือเป็นอย่างที่คาดหวัง ทำให้ผู้ใช้งานรายงานการเงินไม่สามารถทำความเข้าใจความเป็นจริงของสถานะการเงินของบริษัทได้ นอกจากนี้ยังอาจเป็นอันตรายต่อตลาดทางการเงินและความเชื่อถือในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการตรวจสอบและเปิดเผยการตกแต่งกำไรที่เกิดขึ้นในภายหลัง วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์ (2561, หน้า 29-40) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการตกแต่งบัญชีและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยระดับองค์กร (Firm-Level Factors) ที่ส่งผลให้ผู้บริหารทำการตกแต่งบัญชี มีดังนี้

1.1 ผลประโยชน์ของผู้บริหาร เป็นผลมาจากการที่กิจการมีการให้ผลตอบแทนแก่ผู้บริหาร เช่น โบนัส เป็นต้น

1.2 เงื่อนไขหนี้สิน เป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาเงินกู้หรือต้องการปรับโครงสร้างหนี้

1.3 ต้นทุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานกำกับดูแล เป็นผลมาจากการที่กิจการต้องการหลีกเลี่ยงความสนใจจากหน่วยงานกำกับดูแลหรือรัฐบาลที่จะเข้ามาตรวจสอบสนใจเข้ามาควบคุมหรือจัดเก็บภาษีเพิ่ม คือหากมีกำไรสูงอาจเป็นจุดสนใจทำให้ผู้บริหารตกแต่งบัญชีให้มีกำไรน้อยลง

1.4 ปัจจัยระดับองค์กรอื่นๆ เช่น การสร้างความน่าเชื่อถือ การลดความผันผวนของราคาหุ้น การสร้างชื่อเสียง เป็นต้น

2. ปัจจัยสถาบัน (Institutional Factors) อาจไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงแต่ก็มีอิทธิพลให้เกิดการตกแต่งกำไรได้เช่นกัน ปัจจัยด้านนี้ประกอบด้วย

2.1 ระบบจัดหาเงิน กิจการใช้ระบบจัดหาเงินผ่านตลาดหลักทรัพย์ หรือจากธนาคาร อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารมีการตกแต่งบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน

2.2 กฎหมายและการบังคับใช้ การบังคับใช้มาตรฐานทางบัญชีที่เข้มงวดจะมีผลให้การตกแต่งบัญชีลดลงได้

2.3 ความสอดคล้องของหลักบัญชีและภาษี หากหลักการบัญชีและภาษีมีความสอดคล้องกันจะทำให้กำไรทางบัญชีและภาษีไม่ต่างกันมากนัก หากต่างกันมากจะพบว่ากิจการจะมีการตกแต่งกำไรทางบัญชีเพื่อเลี่ยงภาษีอากร และตกแต่งกำไรทางภาษีเพื่อเสนอต่อตลาดทรัพย์

3.ปัจจัยทางวัฒนธรรม (Cultural Factors) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อมุมมองด้านจริยธรรมของกิจการ วัฒนธรรมที่ยอมรับการทำผิดจริยธรรมอาจส่งผลให้มีการตกแต่งบัญชีได้มาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูษณิศลา ส่งเจริญ (2564, หน้า 30 -41) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดัชนีเซท 50 ระหว่างปี 2560-2562 พบว่า

1) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99%

2) อัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99%

3) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99% และ 4) อัตรากำไรขั้นต้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99%

พัชรพล ศรีเพชร (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริการเงินและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100 ระหว่างปี 2560-2562 พบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ อัตราส่วนเงินสดและอัตราเงินทุนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วรารณ ครองบุญ (2563) ได้ศึกษาคุณภาพการสอบบัญชี อัตราส่วนหนี้สิน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่มีผลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2562 โดยวัดคุณภาพการสอบบัญชีจาก ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการสอบบัญชี และค่าสอบบัญชี วัดอัตราส่วนหนี้สินด้วยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินจากสถาบันการเงินต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนหนี้สินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต่อสินทรัพย์รวม วัดการจัดการกำไรจากรายการคงค้างที่คำนวณจากแบบจำลอง Modified Jones ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินจากสถาบันการเงินต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต่อสินทรัพย์รวม และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน มีอิทธิพลทางลบกับการจัดการกำไร ในขณะที่คุณภาพการสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุพิชญา ไทยจินดา (2563) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีและคุณภาพของรายงานทางการเงิน(การบริหารกำไร) กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ถูกจัดอันดับ 100 อันดับแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ระหว่างปี 2558-2562 โดยคุณภาพการสอบบัญชีวัดจาก ขนาดของบริษัทสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และบริการอื่นนอกเหนือจากงานสอบบัญชี ส่วนคุณภาพรายงานทางการเงินวัดจากรายการคงค้างส่วนที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.1 ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

ปิยะณัฐ ฤณพุทธม (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาผลกระทบทางตรงของ กลไกการกำกับดูแลกิจการและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัท และ กลไกการกำกับดูแลกิจการและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อการบริหารกำไรของบริษัท พบว่า

1) จำนวนครั้งการประชุมและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ส่วน ขนาดของบริษัทสอบบัญชี สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ สัดส่วนผู้ถือหุ้น ขนาดของบริษัทสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และการแสดงความเห็นของผู้สอบแบบไม่มีเงื่อนไข มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท

2) การควบคุมตำแหน่งประธานบริหาร ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีผลทำให้การดำเนินงานลดลง ส่วนขนาดของกรรมการ จำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการ สัดส่วนผู้ถือหุ้น ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ขนาดของบริษัทสอบบัญชี และการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไขไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการตกแต่งกำไร

ณัฐนิชา พู่เฟื่องสมบัติ (2559) ได้ทำการศึกษาคุณภาพงานสอบบัญชีและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2554-2558 โดยใช้ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีอย่างต่อเนื่องเป็นตัววัดคุณภาพการสอบบัญชี และวัดการตกแต่งกำไรด้วยรายการคงค้างทางบัญชีส่วนที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร พบว่า รายการคงค้างทางบัญชีส่วนที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อขนาดของสำนักงานสอบบัญชี เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างทางบัญชีส่วนที่เกิดจากผู้บริหารและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีอย่างต่อเนื่องก็มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชุตินันท์ ดำเนินศิลป์ (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการถือหุ้นกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนีหลักทรัพย์

SET 100 ระหว่างปี 2553-2557 พบว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ณรงค์ศักดิ์ อินตะไชยวงศ์ (2555) ได้ศึกษา ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการต่อผลการดำเนินงานของบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนในทิศทางตรงกันข้าม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัดส่วนคณะกรรมการอิสระต่อจำนวนกรรมการทั้งหมดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อสนัย ชูรุฎิกุล (2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการบริหารบริษัทกับโครงสร้างเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ตัวแปรที่ใช้แทนโครงสร้างคณะกรรมการการบริหารบริษัทมีเพียงขนาดของคณะกรรมการบริษัทเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

Sarah Yasser, Mohamed Soliman (2018, pp. 216-231) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของคุณภาพการตรวจสอบต่อการจัดการกำไรในประเทศที่เป็นกำลังพัฒนา วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือการตรวจสอบผลของคุณภาพการตรวจสอบต่อการจัดการกำไรในบริษัทที่มีการลงทะเบียนในประเทศอียิปต์ ในการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์สมการเชิงเส้นแบบ OLS regression เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบได้แก่ ขนาดของบริษัทสอบบัญชี ความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมสอบบัญชี และระยะเวลาการทำงานของผู้สอบบัญชี กับการจัดการกำไรในบริษัทที่มีการลงทะเบียน ในช่วงเวลา 2012-2016 ผลลัพธ์พบว่า ระยะเวลาการทำงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์บวกอย่างมีนัยสำคัญกับการจัดการกำไร ในขณะที่สมมติฐานอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอื่นยังคงมีความสัมพันธ์ที่ไม่สำคัญกับการจัดการกำไร

Lukman Ahmad, Edi Suhara, และ Yusri Ilyas (2016) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลของคุณภาพการตรวจสอบต่อการจัดการกำไรในบริษัทการผลิตที่มีการลงทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือการสำรวจผลของคุณภาพการตรวจสอบต่อการจัดการกำไรในบริษัทการผลิตที่มีการลงทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย คุณภาพการตรวจสอบวัดโดยใช้ตัวแทนสองอย่างคือ ขนาดของบริษัทสอบบัญชีและผู้สอบบัญชีที่เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกัน การจัดการกำไรถูกวัดโดยใช้ค่าคงที่เพิ่มเติม ในขณะเดียวกัน เงื่อนไขการกำหนดหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะเป็นตัวแปรตัวอย่างที่มีการใช้งานในการศึกษานี้ประกอบด้วยบริษัทการผลิตที่ลงทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย ซึ่งครอบคลุมการสังเกตการณ์ของบริษัทในรอบปีการเงิน จากปีการเงิน 2010 ถึงปีการเงิน 2013 การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์สมการเชิงหลายตัวแปรในการประมาณความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบและการจัดการกำไร ตามสมมติฐานในการศึกษานี้ ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการตรวจสอบและการ

จัดการกำไรมีความสัมพันธ์ที่เป็นลบ ผลการวิจัยนี้เป็นการเพิ่มความรู้ในปัจจุบันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบและการจัดการกำไรในบริบทของเศรษฐกิจที่เจริญขึ้นเช่นอินโดนีเซีย

Inaam (2012, pp. 17-33) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีที่ใช้ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าเป็นตัววัดการตกแต่งกำไรพบว่ามีความสัมพันธ์กัน

Fooladi & Shukor (2012) ศึกษาผลกระทบของคณะกรรมการบริษัท คุณภาพการสอบบัญชีและผลการดำเนินงานบริษัทในประเทศมาเลเซีย พบว่า บริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) มีผลกระทบเชิงบวกกับมูลค่าบริษัท

Chiang, S., Huang, L. และ Hsiao, H. (2011, pp. 2686-2699) ได้ทำงานวิจัย "Study of Earnings Management and Audit Quality" โดยมีเป้าหมายในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไร (earnings management) และคุณภาพการสอบบัญชี (audit quality) งานวิจัยนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปดังนี้

1. การจัดการกำไร งานวิจัยได้กล่าวถึงว่าการจัดการกำไรเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารองค์กรสามารถนำเอาการบันทึกและรายงานทางบัญชีเพื่อปรับกำไรให้สอดคล้องกับเป้าหมายหรือการคาดการณ์ทางการเงินขององค์กร เพื่อมีผลกระทบต่อผลประกอบการและการตัดสินใจของผู้ใช้งาน งานวิจัยตรวจสอบว่าการจัดการกำไรอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี

2. คุณภาพการสอบบัญชี งานวิจัยเน้นที่การสอบบัญชีภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นอิสระ ผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพสามารถให้การยืนยันว่ารายงานทางการเงินเป็นไปตามหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้อง และแสดงถึงความเชื่อถือและความน่าเชื่อถือในข้อมูลทางบัญชี

โดยสรุปแล้ว งานวิจัยนี้ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรและคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีคุณภาพการสอบบัญชีที่ดีในการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของข้อมูลทางบัญชี เพื่อป้องกันการจัดการกำไรที่ไม่เหมาะสมและสร้างความเชื่อถือในข้อมูลทางบัญชีและรายงานการเงิน

Azizkhani, Monroe & Shalier (2010, pp. 743-766) ศึกษาผลกระทบของบริษัทสอบบัญชี และผลการดำเนินงานบริษัทในประเทศเวียดนาม พบว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) มีผลกระทบเชิงลบกับผลการตอบแทนของสินทรัพย์รวม

Krishnan (2003, pp. 667-691) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนของหุ้นและรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจที่ตรวจสอบโดยบริษัทที่เป็น Big 4 ดีกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยบริษัทที่ไม่ใช่ Big 4

Palmrose (1988, pp.55-73) งานวิจัย "An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality" เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคดีศาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีและคุณภาพการให้บริการสอบบัญชี ในงานวิจัยนี้ได้กล่าวว่า คุณภาพการสอบบัญชี (Audit Service

Quality) เป็นระดับหรือคุณลักษณะของการให้บริการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีได้ดำเนินการ ซึ่งส่งผลต่อความถูกต้องและประสิทธิภาพของการสอบบัญชี คุณภาพการสอบบัญชีเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลทางบัญชี การพิสูจน์ความถูกต้องของรายการบัญชีและการควบคุมภายในองค์กร รวมถึงการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชี ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคดีศาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีในอุตสาหกรรมการเงิน โดยการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบที่คดีศาลมีต่อคุณภาพของการให้บริการสอบบัญชี ผลสรุปจากงานวิจัยนี้พบว่าคดีศาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีสามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการให้บริการสอบบัญชีได้ โดยผู้สอบบัญชีที่เผชิญคดีศาลมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพการสอบบัญชีที่ต่ำกว่า ซึ่งอาจส่งผลให้มีความเสี่ยงที่มากขึ้นในการพบข้อผิดพลาดทางบัญชี นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบว่าคุณภาพการสอบบัญชีสามารถมีผลต่อการลดความเสี่ยงทางกฎหมายของผู้สอบบัญชี เนื่องจากกรให้บริการสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงอาจช่วยลดโอกาสในการเผชิญคดีศาลและค่าเสียหายที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมทฤษฎีตัวแทนและทฤษฎีการบัญชีเชิงผลประโยชน์เป็นเครื่องมือที่นักวิจัยใช้ในการเข้าใจและอธิบายพฤติกรรมทางการเงินและการบัญชีขององค์กรต่าง ๆ การใช้ทั้งสองทฤษฎีช่วยในการตีความและพยายามคำนวณผลกระทบของความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดการทุจริต การสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงมักจะมีผลในการช่วยควบคุมความเสี่ยงและเพิ่มความน่าเชื่อถือในรายงานการเงิน ทำให้ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดการทุจริตทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดคุณภาพการสอบบัญชี ก็มีหลากหลายมุมมอง ในขณะที่อัตราส่วนทางการเงินสามารถเป็นตัวชี้วัดที่ช่วยในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกิจการ :ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในอดีตอัตราส่วนหนี้สินสามารถมีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรขององค์กร อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ยังขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อสภาพการเงินและการดำเนินงานของกิจการด้วย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50 จำนวน 50 บริษัท ที่มีผลการดำเนินงานและข้อมูลรายงานทางการเงินย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 - 2564 ได้จำนวนข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 150 รายบริษัทรายปี (Firm years)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า และมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลงบการเงินและรายงานทางการเงิน ข้อมูลของตัวแปร ประกอบด้วย 1. ตัวแปรอิสระ คือ 1.1 คุณภาพการสอบบัญชี ประกอบด้วย ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และขนาดของบริษัทสอบบัญชี 1.2 อัตราส่วนหนี้สิน ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม DR และอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น DE 2. ตัวแปรตาม คือ 2.1 ผลการดำเนินงานประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 50 เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ทั้งในส่วนของตัวแปรอิสระ (Independent variable) และตัวแปรตาม (Dependent variable)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีดังนี้

1. แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 56-1 ซึ่งบริษัทยื่นไว้กับสำนักงานคณะกรรมการกำกับตลาดหลักทรัพย์ (www.sec.or.th) ข้อมูลรายปี พ.ศ. 2562-2564 สำหรับตัวแปรคุณภาพการสอบบัญชี

2. งบการเงิน รวบรวมจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ออนไลน์ สรุปรายการงบการเงิน (www.setsmart.com) ข้อมูลรายปี พ.ศ. 2562-2564 สำหรับตัวแปรอัตราส่วนหนี้สิน ผลการดำเนินงาน และการตกแต่งกำไร

รวมระยะเวลา 3 ปี รวมข้อมูลทั้งสิ้น 150 ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบบข้อมูลทุติยภูมิ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1. คุณภาพการสอบบัญชี

1.1. ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า (Audit Tenure: AT)) เก็บข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 56-1 ของบริษัทที่แนบท้ายงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชีของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าคือจำนวนปีที่บริษัทสอบบัญชีตรวจสอบบัญชีลูกค้าติดต่อกัน

1.2 ขนาดของบริษัทสอบบัญชี (BIG4) เก็บข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 56-1 ของบริษัทที่แนบท้ายงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชีของกลุ่มตัวอย่าง โดยวัดจากตัวแปรเทียบดังนี้

บริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ = 1

บริษัทสอบบัญชีอื่นๆ = 0

2. อัตราส่วนหนี้สิน

2.1 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DR)

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.2 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE)

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{รวมส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

ตัวแปรตาม

1 ผลการดำเนินงาน

1.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}}$$

1.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

2. การคำนวณรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร

รายการคงค้างซึ่งใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร หมายถึง รายการคงค้างส่วนที่เกินจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ ซึ่งเกิดจากการพิจารณาโดยผู้บริหารเอง สำหรับงานวิจัยนี้คำนวณรายงานการคงค้างที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติโดยวิธีการทดสอบช่วงเหตุการณ์ (Event study) ตามแบบจำลองของ Jones Model เพื่อนำมาประมาณรายการคงค้างจากการดำเนินงานปกติ (NDA) จากนั้นนำหักออกจากรายการคงค้างรวมของกิจการ (TA) ส่วนที่เหลือคือรายการคงค้างที่เกินจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ (DA) สมการที่ใช้ในการคำนวณ ดังนี้

รายการคงค้างรวม คือ ผลต่างของกำไร (ขาดทุน) สำหรับปี กับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสำหรับปี สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$TA_t = \text{Net income}_t - \text{Cash Flow from Operation}_t$$

โดย

TA_t	=	รายการคงค้างรวมของปีที่ t
Net income _t	=	กำไรสุทธิของปีที่ t
Cash Flow from Operation _t	=	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานของปีที่ t

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่ใช้เพื่อการอธิบายหรือบรรยายข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์สถิติทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient analysis) เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการและการตกแต่งกำไร หากตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าเป็นบวก แต่ถ้ามีทิศทางตรงกันข้าม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าเป็นลบ

3.การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระ คือ คุณภาพการสอบบัญชี และอัตราส่วนหนี้สิน ตัวแปรตาม คือ ผลการดำเนินงาน และการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชี และอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression)

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

หน่วย : ล้านบาท

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัท ลูกค้า	1.00	3.00	2.97	0.18
ขนาดของบริษัทสอบบัญชี	0.00	1.00	0.89	0.32
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	0.00	0.90	0.53	0.24
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	0.00	8.54	2.01	2.03
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม	-9.45	27.20	7.13	6.17
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-30.06	57.58	12.18	12.28
การตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง	-214.06	35.31	-14.04	39.23

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 1.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 3.00 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2.97 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.18 ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 1 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 0.89 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.32 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 0.90 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 0.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.24 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 8.54 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2.01 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 2.03 อัตราผลตอบแทน

แทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -9.45 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 27.20 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 7.13 และมี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 6.17 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -30.06 มี ค่าสูงสุด ร้อยละ 57.58 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 12.18 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 12.28 และการ ตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -214.06 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 35.31 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ -14.04 และ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 39.23

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ		ระยะเวลาการ เป็นผู้สอบบัญชี ในบริษัทลูกค้า	ขนาดของ บริษัทสอบ บัญชี	อัตราส่วนหนี้สิน รวมต่อสินทรัพย์ รวม	อัตราส่วนหนี้สิน รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบ บัญชีในบริษัทลูกค้า	Pearson Correlation	1			
	Sig. (2-tailed)				
	N	150			
ขนาดของบริษัทสอบบัญชี	Pearson Correlation	.168*	1		
	Sig. (2-tailed)	.040			
	N	150	150		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อ สินทรัพย์รวม	Pearson Correlation	.040	.124	1	
	Sig. (2-tailed)	.623	.131		
	N	150	150	150	
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วน ของผู้ถือหุ้น	Pearson Correlation	.008	-.048	.722**	1
	Sig. (2-tailed)	.924	.560	.000	
	N	150	150	150	150

หมายเหตุ : * ระดับนัยสำคัญ 0.05

** ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ในบริษัทลูกค้า ขนาดของบริษัทสอบบัญชี อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมและอัตราส่วนหนี้สิน รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับขนาด ของบริษัทสอบบัญชี เท่ากับ 0.168 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม เท่ากับ 0.040 และ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับ 0.008

2) ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม เท่ากับ 0.124 และความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับ 0.048

3) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับ 0.722

ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรอิสระ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วงระหว่าง -0.048 ถึง 0.722 ซึ่งน้อยกว่า 0.80 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดค่าสัมพันธของตัวแปร (VIF)
ค่าคงที่	8.703	2.875		3.027	.003		
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูก	-4.948	2.800	-.144	-1.767	.079	.972	1.029
ขนาดของบริษัทสอบบัญชี	3.615	1.585	.186	2.280	.024*	.972	1.029

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -4.948 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.144 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.767 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.079 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

2) ขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 3.615 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.186 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 2.280 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.024 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะณัฐ ฤนพุทธม (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทถูกคำสั่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในทิศทางตรงข้ามแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Fooladi & Shukor (2012) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบของคณะกรรมการบริษัทและคุณภาพการสอบบัญชีและผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศมาเลเซีย พบว่าบริษัทที่ถูกตรวจสอบด้วยบริษัทสอบบัญชีกลุ่ม Big4 มีผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าบริษัท

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดค่าสัมพันธของตัวแปร(VIF)
ค่าคงที่	13.473	5.729		2.352	.020		
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทถูกคำสั่ง	-8.216	5.578	-.120	-1.473	.143	.972	1.029
ขนาดของบริษัทสอบบัญชี	7.502	3.159	.194	2.375	.019*	.972	1.029

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทถูกคำสั่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -8.216 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.120 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.473 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.143 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 <

0.05) แสดงว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

2) ขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 7.502 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.194 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 2.375 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.019 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะณัฐ ฤกษ์พุดม (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในทิศทางตรงข้ามแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ พัชรพล ศรีเพชร (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริการเงินและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100 ที่พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนมูลค่าหุ้น

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดค่าสัมพัทธ์ของตัวแปร (VIF)
ค่าคงที่	-25.319	17.399		-1.455	.148		
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า	-29.769	16.941	-.137	-1.757	.081	.972	1.029
ขนาดของบริษัทสอบบัญชี	45.177	9.593	.366	4.709	.000*	.972	1.029

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ำมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -29.769 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.137 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.757 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.081 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig.} = 0.00 < 0.05$) แสดงว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ำไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

2) ขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 45.177 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.366 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 4.709 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\text{Sig.} = 0.00 < 0.05$) แสดงว่าขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคง

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิชญา ไทยจินดา (2563) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีและคุณภาพของรายงานทางการเงิน(การบริหารกำไร) กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ถูกต้องอันดับ 100 อันดับแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.1

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดความสัมพันธ์ของตัวแปร (VIF)
ค่าคงที่	7.835	1.284		6.101	.000		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	2.730	2.981	.104	.916	.361	.479	2.088
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-1.077	.347	-.354	-3.105	.002*	.479	2.088

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 2.730 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.104 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.916 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.361 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

2) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -1.077 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.354 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -3.105 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของงานวิจัยของ ภูษณิศรา ส่งเจริญ (2564, หน้า 30 -41) ซึ่งได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในทิศทางตรงข้าม (เชิงลบ)

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดค่าสัมพัทธ์ของตัวแปร (VIF)
ค่าคงที่	9.801	2.648		3.701	.000		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	8.420	6.147	.162	1.370	.173	.479	2.088
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-1.049	.715	-.173	-1.467	.145	.479	2.088

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพื่อทดสอบ

สมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ 8.420 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.162 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 1.370 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.173 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

2) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -1.049 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.173 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.467 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.145 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ศักดิ์ อินตะไชยวงศ์ (2555) ที่ได้ศึกษา ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการต่อผลการดำเนินงานของบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า แม้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจะมีความความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) แต่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน	ค่าสถิติทดสอบ (t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	สถิติความสัมพันธ์เชิงเส้น	
	สัมประสิทธิ์ความถดถอย (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta)			Tolerance	ค่าสถิติวัดค่าสัมพันธของตัวแปร(VIF)
ค่าคงที่	-1.698	8.275		-.205	.838		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	-8.505	19.210	-.051	-.443	.659	.479	2.088
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-3.883	2.235	-.201	-1.737	.084	.479	2.088

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินกับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -8.505 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.051 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -0.443 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.659 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

2) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เท่ากับ -3.883 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.201 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.737 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.084 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.00 < 0.05) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูตินันท์ ดำเนินศิลป์ (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการก่อหนี้กับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนีหลักทรัพย์ SET 100 พบว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการก่อหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 สามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลของการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ ด้านคุณภาพการสอบบัญชี ประกอบด้วย ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 1.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 3.00 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2.97 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.18 ส่วนขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 1 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 0.89 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.32

ผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ ด้านอัตราส่วนหนี้สินประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 0.90 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 0.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 0.24 และอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าต่ำสุด ร้อยละ 0.00 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 8.54 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2.01 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 2.03

ผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรตามด้านผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -9.45 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 27.20 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 7.13 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 6.17 และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -30.06 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 57.58 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 12.18 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 12.28 ส่วนการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง มีค่าต่ำสุด ร้อยละ -214.06 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 35.31 มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ -14.04 และ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ 39.23

2. สรุปผลของการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า ขนาดของบริษัทสอบบัญชี อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมและอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อ

ส่วนของผู้ถือหุ้น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรอิสระ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในช่วงระหว่าง -0.048 ถึง 0.722 ซึ่งน้อยกว่า 0.80 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้

3. สรุปผลของการวิเคราะห์การสมการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 โดยสามารถสรุปผลตามสมมติฐานได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 1 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพการสอบบัญชี ด้านขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะณัฐ ฤณพุทธม (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค่าส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในทิศทางตรงข้ามแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Fooladi & Shukor (2012) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบของคณะกรรมการบริษัทและคุณภาพการสอบบัญชีและผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศมาเลเซีย พบว่าบริษัทที่ถูกตรวจสอบด้วยบริษัทสอบบัญชีกลุ่ม Big4 มีผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าบริษัท

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 2 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพการสอบบัญชีด้านขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะณัฐ ฤณพุทธม (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค่าส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในทิศทางตรงข้ามแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ พัชรพล ศรีเพชร (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการบริการเงินและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทที่

จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100 ที่พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนมูลค่าหุ้น

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 3 คุณภาพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพการสอบบัญชีด้านขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางสาวสุพิชญา ไทยจินดา (2563) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีและคุณภาพของรายงานทางการเงิน(การบริหารกำไร) กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ถูกระงับอันดับ 100 อันดับแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.1

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อัตราส่วนหนี้สินด้านอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งถึงแม้ผลการทดสอบจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อยู่ในทิศทางตรงข้าม จึงปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของงานวิจัยของ ภูษณิศรา ส่งเจริญ (2564, หน้า 30 -41) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในทิศทางตรงข้าม (เชิงลบ)

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อัตราส่วนหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ศักดิ์ อินตะไชยวงศ์ (2555) ได้ศึกษา ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการต่อผลการดำเนินงานของบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า แม้ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน จะมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) แต่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับ

สรุปผลการวิจัยจากสมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อัตราส่วนหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางสาวชุตินันท์ ดำเนินศิลป์ (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการถือหุ้นกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนใน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนีหลักทรัพย์ SET 100 พบว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 โดยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 พบว่า คุณภาพการสอบบัญชี ด้าน ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานด้าน อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนคุณภาพการสอบบัญชีด้านระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ อัตราส่วนหนี้สินด้านอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

วัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 พบว่า คุณภาพการสอบบัญชี ด้าน ขนาดของบริษัทสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตกแต่งกำไรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่คุณภาพการสอบบัญชีด้านระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าและอัตราส่วนหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับการตกแต่งกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การศึกษางานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สิน ที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 ใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 จำนวน 50 บริษัท และเก็บข้อมูลเป็นเวลา 3 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2564

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 บริษัท กลุ่มตัวอย่างอาจน้อยเกินไปสำหรับเป็นตัวแทนจึงอาจทำให้การวิเคราะห์ไม่แม่นยำเท่าที่ควร

2. การวัดค่าการตกแต่งกำไรโดยใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50 เป็นตัวแทนในการวัดค่าการตกแต่งกำไรของแต่ละบริษัท วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจจะไม่ใช้ตัวแทนที่ดีที่สุดในการวัดค่าการตกแต่งกำไรของแต่ละบริษัท และอาจจะมีผลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ เนื่องจากการดำเนินงานของแต่ละธุรกิจมีความแตกต่างกันหรือตัวแบบอาจไม่เหมาะสมกับการดำเนินงานของบริษัทในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะจากการผลวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณภาพการสอบบัญชีด้านขนาดของบริษัทสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ผู้ใช้งบการเงินหรือนักลงทุนสามารถใช้เป็นเกณฑ์เลือกพิจารณาตัดสินใจเลือกในการลงทุน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า อัตราส่วนหนี้สินด้านอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการควบคุมอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่ให้สูงมากเกินไป เพราะอาจทำให้กิจการขาดสภาพคล่องทางการเงินและนักลงทุนอาจใช้ตัวเลขอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อการดำเนินงานและการตกแต่งกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 นี้เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลช่วงเวลาจากปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2564 เท่านั้น มิได้คำนึงถึงข้อมูลในด้านอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อตัวแปร เช่น สภาพเศรษฐกิจ สภาพการเมือง เป็นต้น ดังนั้น สำหรับผู้ที่ใช้งานวิจัยนี้ในอนาคตควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง และทดลองใช้ตัววัดผลการตกแต่งกำไรแบบอื่นเพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุด รวมถึงพิจารณาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ชุตินันท์ ดำเนินศิลป์ (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการถือหุ้นกับการจัดการ
กำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนีหลักทรัพย์
SET 100. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ศักดิ์ อินต๊ะไชยวงศ์ (2555). ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการต่อผลการดำเนินงานของ
บริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้า
อิสระ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ณัฐนิชา พูเฟื่องสมบัติ (2559). คุณภาพงานสอบบัญชีและการตกแต่งกำไร, การค้นคว้าอิสระ,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.
- ปิยะณัฐ ฤนพุทฺธดม (2561). ผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพการสอบบัญชีที่มี
ต่อผลการดำเนินงานผ่านการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบัญชี, มหาวิทยาลัย
ศรีปทุม.
- พัชรพล ศรีเพชร (2563). ความสัมพันธ์ของการบริการเงินและคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการ
ประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100. การค้นคว้า
อิสระ บัณฑิตมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พิมพ์ชนก เกตุสุวรรณ (2555). การตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการธุรกิจเพื่อ
บรรลุเป้าหมายกำไร. วารสารวิชาชีพบัญชี, 8(22), 82-92.
- ภูษณิศรา ส่งเจริญ (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและอัตราผลตอบแทนจาก
สินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารรัชต
ภาคย์, 15(38), 30 -41.
- รุ่งอรุณ พูลสวัสดิ์ (2551). ทศนคติของผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนต่อกระทรวงพาณิชย์ในเขตกรุงเทพฯ
และปริมณฑลที่มีต่อการตกแต่งบัญชี, การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์ (2561). พฤติกรรมการตกแต่งบัญชีและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง, วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการศึกษา, 13(1), 29-40.
- วราภรณ์ ครอบงุม (2563). คุณภาพการสอบบัญชี อัตราส่วนหนี้สิน และกระแสเงินสดจาก กิจกรรมดำเนินงานที่มีผลต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- วีระพงษ์ กิตติวงศ์ (2561), ผลของการตรวจสอบสำนักงานสอบบัญชีของ ก.ล.ต. ที่มีต่อคุณภาพการสอบ บัญชี, วารสารวิชาชีพบัญชี, 14(43), 5-26.
- ศรายุทธ เรืองสุวรรณ (2548), คุณภาพของกำไรในรายงานการเงินที่นำเสนอต่อผู้ใช้รายงาน ภายนอกบริษัท, วารสารวิชาชีพบัญชี, 1(2), 106-122.
- ศิริลักษณ์ ศุภชัย (2551) แรงจูงใจของผู้บริหารในการเลือกนโยบายการบัญชี. วารสารวิชาชีพ บัญชี, 4(9), 68-80.
- ศิลปิน ศรีจันเพชร. (2551). ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างผู้ถือหุ้น กับ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์. วารสารวิชาชีพบัญชี, 4(10), 26-39.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2554). มาตรฐานการควบคุมคุณภาพฉบับที่ 1 (TSQC 1) เรื่อง การควบคุมคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบและการ สอบทานงบการเงินและงานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่อง, สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2566, จากเว็บไซต์ : <https://www.tfac.or.th/upload/9414/sNS4kGTNFe.pdf>.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 220 การควบคุม คุณภาพการตรวจสอบงบการเงิน. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2566, จากเว็บไซต์ : <https://www.tfac.or.th/upload/9414/rnMKHNwPNO.pdf>.
- สมพงษ์ พรอุปถัมภ์. (2554). ISQC 1 กับการควบคุมคุณภาพสำนักงานสอบบัญชีไทย. จุฬาลงกรณ์ ปริทัศน์, 33(130), 14-30.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. กฎเกณฑ์การกำกับรายงานทางการเงินและผู้สอบบัญชี การกำกับดูแลผู้สอบบัญชี. สืบค้น 14 มิถุนายน 2566, จากเว็บไซต์ : <https://www.sec.or.th/TH/pages/lawandregulations/auditoraccount.aspx>

สุพิชญา ไทยจินดา (2563) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีและคุณภาพของรายงานทางการเงิน(การบริหารกำไร) กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่ถูกจัดอันดับ 100 อันดับแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100). การค้นคว้าอิสระ , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัศนัย ชูรวดีกุล (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการบริหารบริษัทกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Al-Matari, E.M., Al-Swidi, A.K. and Bt Fadzil, F. H. (2014). The Measurements of Firm Performance's Dimensions. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 6(1),24-49.

Azizkhani , M., Monroe , G. S., & Shailer , G. (2010). The Value of Big 4 Audits in Australia. *Accounting & Finance*, 50(4), 743-766.

Behn, R. D. (2003). Why Measure Performance? . *Public Administration Review* , 63, 586-606.

Behn, B. K., Choi, J. H., & Rang, T. (2008). Audit quality and properties of analyst earnings forecasts. *Accounting Review*, 83(2), 327-349.

Blay, A. D. 2005. Independence threats, litigation risk, and the auditor's decision process. *Contemporary Accounting Research*, 22 (4): 759-789.

Chadegani, A. (2011). Review of Studies on Audit Quality. International Conference on Humanities, Society and Culture (ICHSC 2011).Kuala Lumpur, Malaysia: The International Economics Development and Research Center (IEDRC).

Chiang, S., Huang, L. & Hsiao, H. (2011), Study of Earnings Management and Audit Quality. *African Journal of Business Management*, 5(7), 2686-2699.

- Chung-Hua Shen and Hsiang-Lin Chih. (2005). **Investor protection, prospect theory, and earnings Management: An international comparison of the banking industry.** *Journal of Banking and Finance*, 29, 2675–2697
- Craswell, A. T., J. R. Francis, dan S. L. Taylor, 1995. **Auditor Brand Name Reputation and Industry Specialisations,** *Journal of Accounting and Economic*. 20: 297-322.
- DeAngelo, L. E. (1981). **Auditor size and audit fees.** *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183–199
- Dechow, P., Sloan, R., & Sweeney, A. (1995). **Detecting earnings management.** *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- Dorestani, A., & Rezaee, Z. (2011). **Key Performance Indicators and Analysts' EarningsForecast Accuracy: an Application of Content Analysis.** *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 7(2),79-102.
- Duff, R., 2009. **Measuring Audit Quality In An Era of Change, An Empirical Investigation of UK Audit Market Stakeholders In 2002 And 2005,** *Managerial Auditing Journal*. 21 (5), 497-519.
- Eisenhardt , K. M. (1989). **Agency Theory: An Assessment and Review.** *The Academy of Management Review*, 14(1), 57-74.
- Fooladi, M., Shukor , Z.A. (2012). **Board of Directors, Audit Quality and Firm Performance: Evidence from Malaysia.** National Research & Innovation Conference for Graduate Students in Social Sciences., Istanbul. Turkey
- Francis, J. R. (2004). **What do we know about audit quality?** *British Accounting Review*, 36(4), 345–368.

- GAO (General Accounting Office). 2003. **Public accounting firms: Required study on the potential effects of mandatory audit firm rotation**, Washington DC: Government printing office
- Gul, F. A., Lynn, S. G., & Tsui, J. S. L. (2002). **Audit Quality, Management Ownership, and the Informativeness of Accounting Earnings**. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 17(1), 25–49.
- Healy, P.M. (1985) **The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions**. *Journal of Accounting and Economics*, 7, 85-107.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). **A review of the earnings management literature and its implications for standard setting**. *Accounting horizons*, 13(4), 365-383
- A FRAMEWORK FOR AUDIT QUALITY KEY ELEMENTS THAT CREATE AN ENVIRONMENT FOR AUDIT QUALITY** (<https://www.iaasb.org/publications/framework-audit-quality-key-elements-create-environment-audit-quality-3>)
- Inaam , Z., Khmoussi, H., & Fatma, Z. (2012). **Audit Quality and Earnings Management in the Tunisian Context**. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(2), 17-33.
- Jensen M. and Meckling W. (1976). **Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure**. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Jones, J.J. (1991) **Earnings Management during Import Relief Investigations**. *Journal of Accounting Research*, 29, 193-228
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. 1992. **The Balanced scorecard- Measures that drive performance**. *Harvard business Review*. 71-80,

- Krishnan, J., Li, C., & Wang, Q. (2013). Auditor Industry Expertise and Cost of Equity. *Accounting Horizons*, 27(4), 667-691
- Lennox, C. 2005. Audit quality and executive officers' affiliations with CPA firms. *Journal of Accounting and Economics* 39: 201-231
- Lukman Ahmad, Edi Suhara, Yusri Ilyas. 2016. The Effect of Audit Quality on Earning Management within Manufacturing Companies Listed on Indonesia Stock Exchange. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7 (8)
- McColgan, P. (2001). Agency Theory and Corporate Governance: A Review of the Literature from a UK Perspective. Department of Accounting & Finance, University of Strathclyde, Glasgow
- Palmrose, Z.-V. (1988). An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*, 63(1), 55-73.
- Parmenter, D. (2008). Key performance indicators: Developing, Implementing, and Using Winning Kpis. New York: NY: John Willey & Sons.
- Ronen, J. & Yaari, V. (2008). Earnings Management: Emerging Insights in Theory, Practice, and Research. New York: Springer.
- Sarah Yasser & Mohamed Soliman. (2018). The effect of Audit Quality on Earnings Management in Developing Countries: The Case of Egypt. *International Research Journal of Applied Finance*, 9(4), 216-231.
- Schipper, K., "Schipper, K. (1989) Commentary on Earnings Management. *Accounting Horizons*, 3, 91-102.
- Siregar, S. V., Amarullah, F., Wibowo, A., & Anggraita, V. (2012). Audit Tenure, Auditor Rotation and Audit Quality. The case of Indonesia. *Asian Journal of Business and Accounting*, 5(1), 55-74.

- Tepalagul, N., & Lin, L. (2014). Auditor Independence & Audit Quality: A Literature Review. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 30(1), 101–121
- Watts, R. & Zimmerman, J.L. (1986). *Positive Accounting Theory*. New Jersey: Prentice - Hall, Inc.
- Watts, R., & Zimmerman, J. (1990). *Positive accounting theory: a ten year perspective*. *The Accounting Review*, 65 (1),131–156.
- Yasar, A. (2013). Big Four Auditors' Audit Quality and Earnings Management : Evidence from Turkish Stock Market. *International Journal of Business and Social Science*, 153-163.
- Yoon, S., Miller, G., & Jiraporn, P. (2006). Earnings Management Vehicles for Korean. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 17(2), 85-109.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

รายชื่อบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อย่อ	ชื่อบริษัท
1	ADVANC	บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)
2	AOT	บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
3	AWC	บริษัท แอสเสท เวิร์ด คอร์ป จำกัด (มหาชน)
4	BANPU	บริษัท บ้านปู จำกัด (มหาชน)
5	BBL	ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
6	BDMS	ธนาคารกรุงเทพดุสิตเวชการ จำกัด (มหาชน)
7	BEM	บริษัท ทางด่วนและรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
8	BGRIM	บริษัท บี.กริม เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน)
9	BH	บริษัท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ จำกัด (มหาชน)
10	BTS	บริษัท บีทีเอส กรุ๊ป โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)
11	CBG	บริษัท คาราบาวกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
12	CENTEL	บริษัท โรงแรมเซ็นทรัลพลาซา จำกัด (มหาชน)
13	COM7	บริษัท คอมเซเว่น จำกัด (มหาชน)
14	CPALL	บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)
15	CPF	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)
16	CPN	บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน)

รายชื่อบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อย่อ	ชื่อบริษัท
17	CRC	บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
18	DELTA	บริษัท เดลต้า อิเลคโทรนิคส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)
19	EA	บริษัท พลังงานบริสุทธิ์ จำกัด (มหาชน)
20	EGCO	บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน)
21	GLOBAL	บริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)
22	GPSC	บริษัท โกลบอล เพาเวอร์ ซินเนอร์ยี จำกัด (มหาชน)
23	GULF	บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด (มหาชน)
24	HMPRO	บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน)
25	INTUCH	บริษัท อินทัช โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)
26	IVL	บริษัท อินโดรามา เวนเจอร์ส จำกัด (มหาชน)
27	KBANK	ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
28	KTB	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
29	KTC	บริษัท บัตรกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
30	LH	บริษัท แลนด์แอนด์เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)
31	MINT	บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)
32	MTC	บริษัท เมืองไทย แคปปิตอล จำกัด (มหาชน)

รายชื่อบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อย่อ	ชื่อบริษัท
33	OR	บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)
34	OSP	บริษัท โอสภสสกา จำกัด (มหาชน)
35	PTT	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
36	PTTEP	บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
37	PTTGC	บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)
38	RATCH	บริษัท ราช กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
39	SAWAD	บริษัท ศรีสวัสดิ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
40	SCB	บริษัท เอสซีบี เอกซ์ จำกัด (มหาชน)
41	SCC	บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)
42	SCGP	บริษัท เอสซีจี แพคเกจจิ้ง จำกัด (มหาชน)
43	TIDLOR	บริษัท เงินติดล้อ จำกัด (มหาชน)
44	TISCO	บริษัท ทีสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
45	TLI	บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)
46	TOP	บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)
47	TRUE	บริษัท ทู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
48	TTB	ธนาคารทหารไทยธนชาติ จำกัด (มหาชน)

รายชื่อบริษัท SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อย่อ	ชื่อบริษัท
49	TU	บริษัท ไทยยูเนี่ยน กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
50	WHA	บริษัท ดับบลิวเอชเอ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

ภาคผนวก ข

ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความ

ที่ อว ๐๖๔๕.๑๕/๘๑๘

งานวารสารรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
๑ ถนนอุทองนอก เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความ

เรียน นางสาวกุลธิดา ศรีเนือก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพงษ์ จันทร์งาม

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง **"ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและอัตราส่วนหนี้สินที่มีต่อผลการดำเนินงานและการตกแต่งกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 50"** เพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย วารสารที่มีคุณภาพอยู่ในกลุ่มที่ ๒ (TCI ฐาน ๒) ความทราบแล้วนั้น

กองบรรณาธิการวารสารขอให้แจ้งให้ท่านทราบว่า กองบรรณาธิการวารสารและผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาบทความของท่านแล้ว เห็นสมควรรับลงตีพิมพ์บทความของท่าน มีกำหนดที่จะลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๖ ซึ่งท่านสามารถใช้หนังสือฉบับนี้เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงแก่สถาบันการศึกษาได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์)

บรรณาธิการวารสารรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

งานวารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

โทร. ๐๙๗-๙๓๕๙๓๕๖, ๐๘๖-๙๒๙๔๙๑๕

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/SSRUJPD>

ประวัติผู้ทำวิจัย

ชื่อ	นางสาวกุลธิดา ศรีเผือก
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤษภาคม 2520
สถานที่เกิด	เชียงราย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	40/126 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เลขานุการกรรมการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	18/77 หมู่บ้าน เวิร์า บิสเน็ท ถนนร่มเกล้า แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520
ประวัติการศึกษา	- ปริญญาตรี 2548 คณะบริหารธุรกิจ สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยรามคำแหง - ปริญญาตรี 2564 คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาไฟฟ้า มหาวิทยาลัยศรีปทุม - ปริญญาโท 2556 คณะวิทยาการและเทคโนโลยี สารสนเทศ สาขาความมั่นคงทางระบบสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร